VALMIKI

RAMAYANA

CARTEA A TREIA

ARANYAKANDA - PĂDUREA DANDAKA

Traducere din limba engleză de Cristian-Radu   Staicu

BUCUREȘTI

2016

Textul care urmează este o variantă în lucru în vederea unei ediții definitive, de aceea va fi revăzut periodic; traducătorul va ține seama de sugestiile și observațiile pertinente care vor fi făcute.

ARANYAKANDA - PĂDUREA DANDAKA

1

1 - 3. Nebiruitul Rama intră apoi în Dandaka - pădurea greu de străbătut. În faţa lui văzu chilii nenumărate, pline cu sihaştri. Aflai acolo mulţime de veşminte făcute din sfânta iarbă *kuśa*. Strălucitor ca razele pe boltă era locul acela curat şi-mpodobit. Adăpost găseau într-însul ciute şi vietăţi blajine, iar stoluri cântătoare i se roteau deasupra.

4 - 9. Frumos era sălaşul în care-atâţia oameni se rugau, iar cereştile *apsare* dansau urmând litania şi clinchetul de vase. Pe lângă focurile jertfei asceţii şedeau pe piei de căprioare, având alături iarbă *kuśa*, vreascuri, rădăcini, fructe din pădure şi vasele ofrandei. Ridicându-se spre cer, bătrâne trunchiuri îi străjuiau. Ecouri se-auzeau la vedicele imnuri, flori umpleau locul, iar iazul era plin cu lotuşi îmbobociţi, atunci când Rama a văzut bătrânii trăitori acolo - înţelepţi plini de înfrânare ce se hrăneau cu pădureţe poame şi aspre rădăcini; cu Soarele şi Focul se-ntreceau cei îmbrăcaţi în straie sărmane din scoarţă şi din piei. Sihăstria acestor sfinţi răbdători la foame părea a fi palatul lui Brahma. Viteazul desprinse coarda arcului şi merse către brahmanii ştiutori ai *Vedei.*

10 - 17. S-au ridicat şi le-au ieşit în cale acei bătrâni, binecuvântându-i pe tustrei. Vrăjiţi şi fără să clipească priveau acuma pădurenii către Rama - firav şi gingaş le părea, frumos ca luna ce răsare - de asemeni spre Sita şi Lakşmana. Ospeţia colibei de frunzar i-au dat cu drag pe dată şi după datini i-au adus şi apă să se spele. În faţa lui se pleacă, purtând prinos din roadele pădurii şi flori, apoi grăiesc:

18 - 21. -„Noi te cunoaştem, rege Rama, după faima ajunsă pretutindeni - rege drept, ocrotitor al celor de ocrotire vrednici, pedepsitor al vinovaţilor, părinte al poporului şi vrednic de cinstire. Eşti socotit a fi din Indra a patra parte, iar oamenii te-ascultă şi se cuvine să te bucuri de suava dulceaţ-a vieţii. Trăind în ţara în care eşti stăpân şi rege noi simţim cum puterea ta ne apără-n cetate şi în codru. Mânia

noi am uitat-o, de arme demult ne-am depărtat, avere ne sunt ruga şi canonul - de aceea avem nevoie de ocrotirea ta cum au şi pruncii."

22 - 23. În acest fel s-au închinat brahmanii lui Rama, aducându-i flori şi fructele din codru, iar bunul crai le-ascultat cu bucurie vorba.

2

1. I-au găzduit ermiţii peste noapte. Rama s-a despărţit de ei în zori pornind spre-afundul codrului.

2 - 3. Urmat de fratele Lakşmana, el a ajuns în locuri din care animalele pădurii fugiseră, gonite de groaznice jivine - tigri şi urşi erau acum stăpânitori, iar trunchiuri, vrejuri urcătoare şi desişuri au pierit uscate lângă secate iazuri şi izvoare. Păsările nu aveau glas, dar greierii ţârâiau asurzitor într-acea pustietate.

4 - 9. Având pe Sita lângă sine, Rama rătăcea prin codru, când a văzut în faţă, printre lighioane, o arătare semănând a mâncător de oameni, strigând cu glas puternic. Era cât muntele la stat, greoi, cu ochi uriaşi, gură largă, burtă mare - urât în totul ca însuşi botul morţii, înveşmântat cu pielea unui tigru stropită din belşug cu sânge şi măduvă sleită. Nămetania vânase cu o ţepuşă trei lei, patru tigri, doi lupi, zece căpriori, iar fierul plin de măduvă prelinsă avea în vârf un cap de elefant gigantic, cu colţii pe măsură. Văzându-i pe Rama, Lakşmana şi Maithili, nelegiuitul se mânie şi vine spre ei ca zeul morţii, Yama. Pe Sita o smulge şi strigă cu voce tunătoare:

10 - 13. -„Voi, sihaştri prefăcuţi, care în Dandaka vă furişaţi înveşmântaţi în iută şi în scoarţă, cu plete împletite, dar având săbii, săgeţi şi arcuri, ba pe deasupra şi nevastă, nu puneţi preţ de fel pe viaţa voastră! Cine-a văzut un sfânt să aibă o muiere-n preajmă? Cum vă cheamă, o, păcătoşi fără ruşine? Mie Virādha[1] mi se spune, sunt *rakşasa* şi bântui acest meleag în care se ajunge greu. Eu port în mâini îngrozitoare arme şi mă hrănesc mereu cu carne de sihastru - acum voi bea al vostru sânge, iar frumoasa asta cu coapse minunate îmi va fi soţie."

---

[1] Virādha:„potrivnicul". Tumburu: „bob de coriandru"; nume al unui instrument muzical=tobă pentru dans. Era profesorul de muzică și dans al *apsarelor*; soția lui era Dundubhī. L-a blestemat pe Purūravā să se despartă temporar de Urvaśī, Aurora indiană. Dicționarul Huet, p. 274, s.v. (detaliile diferă față de 3,4,14-23); Monier-Williams, p. 450, col. 3.

14 - 15. Uimită de îndrăzneala astor vorbe, fiica lui Janaka rămase fără grai, dar îngrozită era Sita şi semăna cu bananul *kadali* când îl prinde în vârtejul ei furtuna. Alb la faţă, cu gât uscat, vorbeşte Rama cu Lakşmana:

16 - 21. -„Preabunule, priveşte cum nelegiuitul demon mi-a înşfăcat soţia, fiica lui Janaka, prinţesa crescută în alint, cu ne'ntinată faimă. Vai, Lakşmana! ce şi-a dorit Kaikeyi s-a-mplinit - n-a vrut ea doar domnia ţării, ci m-a trimis în codru, pe mine, cel îndrăgit de toţi, văzuse ea mai dinainte toate. O, fiu al Sumitrei, nu m-au durut atât nici moartea tatei, nici tronul meu pierdut, cât mă doare să o văd pe iubita mea Vaidehi atinsă de-un străin."

23. Pe când Rama lăcrima, Lakşmana răsuflă greu - plin de furie ca şarpele încolăcit, el astfel îi răspunde:

24 - 26. - „Mlădiţă din Kakutstha, stăpân a toate câte sunt pe lume, pentru noi Devendra însuşi, de ce te jelui ca un orfan şi oropsit? Nu sunt eu aproape şi gata la poruncă? Se va îndestula ţărâna însetată cu sângele de demon - îmi voi vărsa mânia pe Virādha, căci multă furie am adunat în suflet crezându-l pe Bharata atât de poftitor să aibă-mpărăţia! Voi revărsa turbarea strâns -asupra lui Virādha, lovindu-l cum loveşte Fulgerătorul Indra un pisc de munte cu trăsnetul de foc! Săgeata trimisă de braţul meu puternic îl va lovi în pieptul urieşesc lăsându-l fără viaţă, iar leşul lui gigantic se va roti căzând pe glie".

3

1. Ca un ecou, întreabă iar Virādha: - „Voi amândoi, o, tineri fără minte, spuneţi de îndată: cine sunteţi, unde mergeţi?"

2. Atunci viteazul Rama începu a povesti curiosului *rakşasa* cu faţă-nflăcărată despre spiţa lui Ikşvaku. Încheie spunând:

3. - „Noi suntem doi războinici a căror singură avere e faima noastră bună. Am vrea să ştim la rândul nostru cine eşti, de ce te afli în Dandaka?"

4 - 7. Viteazului cel neînfricat Viradha îi răspunde: -„O, rege din neamul lui Raghu, vei şti preabine cine mi-s. Îmi este[2] tată Java, iar mamă Śātahradā - toţi demonii îmi

[2] Textual: „se spune că...”; „cel neiubit de nimeni” este explicația din traducerea indiană, v. însă *supra*.

spun Viradha - 'cel neiubit de nimeni'. Eu am primit pe merit, chiar de la Brahma, darul de-a nu pieri, căci nu se află-n lumea asta o armă care să mă despice, taie sau sfărâme. Lăsaţi deoparte jindul pentru femeia ceea şi faceţi calea-ntoarsă de unde aţi venit - în schimbul ei, cu viaţă vă-ngădui a scăpa."

8. I se-nroşesc de furie ochii lui Rama când răspunde astfel lui Viradha, uriaşul cel

pocit:

9. - „Ticălos mârşav şi fără minte, îţi cauţi tu însuţi azi sfârşitul, căci nu te las în viaţă".

10 - 17. Rama în mănunchi adună şapte săgeţi cu penele de aur şi pe toate deodată le pune-n coardă - arcul şi-l îndoaie ţintind înspre *rakşaşa*; precum Garuda ori Vayu zboară săgeţile cu pene de păun, pe demon chiar la mijloc îl lovesc, dar cad apoi, însângerate. Văzându-se atins, Virada o aşează pe Vaidehi pe pământ şi cu ţepuşa-n mână porneşte înspre fraţi răcnind - e suliţa lui mare cât flamura lui Indra, iar gura-ngrozitoare pare gâtlejul nemăsurat al morţii ce vine să-i înghită. Asupra lui curg săgeţile în ploaie - el cască şi se-ntinde ca un trezit din somn, apoi din trupu-i le desprinde şi le-aruncă risipite, căci viaţa i-e păzită de harul primit odinioară. Spre cei doi prinţi din spiţa lui Raghu aleargă cu lancea ridicată.

18 - 19. Rama, arcaşul nentrecut opreşte cu două săgeţi darda care venea ca fulgerul spre dânşii. S-a frânt în zbor ţepuşa şi a căzut cum a căzut odată Meru, în două spintecat de trăsnetul lui Indra.

20 - 21. Scot fraţii din teacă săbiile ca două cobre negre şi se reped la monstru. Lovit fără de preget, Viradha pe viteji cu mâinile i-apucă şi cu sine vrea să-i ducă.

22 - 23. Gândul tainic îl înţelege Rama şi-i spune lui Lakşmana: „Frate, lasă-l să ne poarte unde vrea acest rătăcitor prin noapte, pe unde-i va fi placul pe-acolo-i drumul nostru".

24 - 25. Viradha, bântuitorul nopţii, pieptul şi-l umflă cu putere, ca pe prunci îi pune pe ai săi umeri pe cei doi Raghava, apoi către hăţiş porneşte urlând ca fiarele.

26. Înşelător crescuse desişul şi negru ca-ntunecatul nor pe vreme de furtună, atât de mulţi erau copacii cu trunchiurile nalte; în stoluri găi şi-n haite şacalii hălăduiau într-însul, cu multe alte jivine împreună.

4

1. Văzându-i astfel îndepărtaţi de sine, striga Sita cât putea de tare:

2 - 3. - „Rama cel fără de prihană şi Lakşmana sunt luaţi deodată împreună şi duşi departe de groaznicul *rakşasa*. Voi fi îndată hrană pentru urşi, tigri sau pantere, deci, demone, te-ndură, mănâncă-mă pe mine şi lasă-i pe ai lui Daşaratha fii!"

4 - 9. Auzind-o pe Vaidehi, vitejii îl lovesc amândoi cu sabia pe Viradha - umărul din stânga îl taie fiul Sumitrei, iar Rama pe cel drept. Lovesc apoi uriaşul pe unde şi cum pot - în urmă cade-acesta cum a căzut odată muntele trăznit de Indra, dar nicicum nu pot ei să îl omoare. Rama fratelui Lakşmana îi spuse:

10 - 11. - „Lakşmana, într-adevăr, nu-i armă să-l ucidă pe acest *rakşasa* fioros, cât un elefant de mare, de aceea ar trebui o groapă ca pentru elefanţi să îi săpăm şi-ntr-însa să-l închidem. Află un loc în codru în care să faci o despicătură adâncă!"

12 - . Zise şi-şi înfipse aprig piciorul în gâtlejul lui Viradha. Răspunde smerit uriaşul de sub talpă:

14 - 23. - „De-acum sunt mort, o, Rama, din vina mea: nu v-am cunoscut pe voi - pe tine, fiul Kausalyei, pe Lakşmana şi pe buna Sita, aducătoarea de noroc! Nu-i trupul meu acesta din născare, ci arăt astfel lovit de un blestem amarnic. Am fost Tumburu, un *gandharva*, iar Kubera m-a afurisit, furios că am uitat de slujba mea cerească din dragostea nebună avută pentru Rambha. Mi-a spus regele Kubera cum voi scăpa de vrajă - 'Atunci când Rama te va ucide-n luptă, te vei întoarce la forma ta dintâi!' Bun e gândul tău: un *rakşasa* îngropat ajunge de îndată sus, în ceruri. Am scăpat de povar-aceasta şi mă întorc acasă, de aceea noroc să ai mereu, viteze! Ascultă-mă, copile: la o *yojana* şi jumătate sălăşluieşte Śārabhańga, sfântul *maharişi* - spre el te-ndreaptă, căci bine îţi va fi!" Spunând acestea, Viradha şi-a câştigat iertarea şi-ntoarcerea în ceruri.

24-25 *[se repetă o variantă a versurilor 10-11, de asemenea vv. 26 - 32 au câte două versiuni; am redat numai una dintre ele]*

26 - 32. Alături de uriaş, Lakşmana sapă groapa cu ce găseşte la-ndemână. Luând piciorul de pe trup, Rama încearcă să-l arunce-ntrânsa. Puternici ca doi tauri sunt fraţii, dar abia îl mişcă pe Virada, gigantul cu urechile-ascuţite, care geme cu glasu-i tunător, iar pădurea urletul repetă. Deschis vorbise hoinarul din pădure şi cu dinadins voise sfârşitul să-i vină de la Rama, iar fraţii arcaşi au chibzuit cum pot să îl răpună, când nu era pe lume vreo armă să-l ucidă. Acum îl pun în groapa mare cât o râpă, cu pământ l-acoperă, iar pe deasupra aştern mulţime de bolovani.

33. Rama şi Lakşmana, eroii cu arcuri aurite, s-au îngrijit apoi de Sita - veseli mergeau prin codru fraţii cei doi, asemenea cu Soarele şi Luna.

5

1. Rama pe Sita o alină strângând-o-n braţe, apoi către mezin el spune:

2. - „Nu suntem pădurari şi codrul cel sălbatic cu greu putem să îl străbatem - ar trebui să mergem la Śārabhańga, sfântul ce rabdă o aspră penitenţă".

3 - 10. Pornit-au înspre-*aśramul* lui Śārabhańga, cel ajuns desăvârşit prin greul său canon. Minune mare au văzut acolo: venit din cer, din carul său de foc se coborâse Indra. Stând în picioare nu atingea pământul, purta veşminte nepătate ce străluceau de multele podoabe, iar alte cereşti fiinţe i se-nchinau. În apropiere carul - cu armăsarii de smarald înhămaţi la dânsul - plutea pe cer, scânteind ca Soarele nămiezii, ca norii de argint ori roata Lunii. Prinţul văzu umbrela împodobită cu ghirlande, apărătoarele *chamara* ţinute deasupra lui Devendra de frumoasele *apsare*, cereştii cântăreţi care-l slăveau cu alese vorbe. Văzându-l pe Vasava lângă Śārabhańga, Rama îi spuse lui Lakşmana:

11 - 19. - „Priveşte frate, carul acela strălucitor ca Soarele şi caii - doar Indra, zeul întotdeauna chemat la jertfe, ni s-a spus, astfel de telegari mai are, de nu sunt chiar aceia! Deoparte şi de alta stau în două cete, câte o sută de voinici în floarea tinereţii; au piepturi largi şi braţe tari ca ivărele făurite ce zăvorăsc cetatea, iar bătrâneţea nu-i atinge - ei sunt de neam zeiesc. Poartă straie roşii, verigi de aur în urechi şi colane scumpe străfulgerând ca para focului! Lakşmana, rămâi aici cu Sita, până văd cine se află în carul minunat!"

20 - 21. Zise şi se-ndreaptă spre sihăstria lui Śārabhańga. Indra îl vede venind - se desparte de sfântul ascet şi pleacă spunând:

22 - 23. - „Iată-l pe Rama - aproape-i clipa când îl voi primi cu slavă, dar până-şi va-mplini menirea ăstei vieţi nu trebuie nicicum să-mi vorbească sau chiar să mă zărească! O faptă fără seamăn îi este lui sortită, pe care nimeni altul nu ar putea s-o ducă la bun sfârşit!"

24 - 27. Grăind acestea Devendra se urcă-n carul ce-l aştepta aproape cu bidiviii înhămaţi şi în cer dispare. Rama, Lakşmana şi Maithili se-nchină bătrânului lângă vatră aşezat şi picioarele i le ating smeriţi. Apoi Raghava îl întreabă despre venirea zeului cel mare, iar Śārabhańga drept îi răspunde, neascunzând nimic:

28 - 31. - „O, Rama, darnicul Devendra venise să mă ducă cu sine către *Brahmaloka*, dar eu ştiam că eşti aproape; doream atât de mult să te cunosc încât am adăstat, vrând gazdă să îţi fiu! Apoi, viteazule, eu voi porni spre lumea divină la care greu se-ajunge, doar prin caznă şi-nfrânare! E zestrea şi averea mea de-acum, la fel cum este a lui Brahma, de-aceea pot s-o dăruiesc cui vreau - primeşte-o de la mine!"

32 - 33. Rama, cunoscând deplin întreaga *śāstra*, răspunse astfel: - „Mărite *muni*, acele nalte locuri se cuvine să le câştig eu însumi, prin multa mea silinţă - un rege şi un viteaz nu poate să primească ceva nemeritat - de-aceea doream să aflu un loc tihnit, să-mi fac în codru sălaş de eremit!"

34. Din nou vorbit-a Śārabhańga, răspunzându-i celui care în putere se-aseamănă cu Indra:

35 - 38. - „Locuieşte în Dandaka slăvitul Sutīkşņa, om drept şi înfrânat peste măsură - te du la el şi bun norocul îţi va fi, căci te va-ndruma spre locuri minunate; ca să ajungi pe unde-şi face veacul, trebuie să urci în susul apei Mandākini - râul pe care atâtea bărci coboară ducând mulţimi de flori. Dar, fătul meu, tu nu te depărta până nu vezi cum mă desprind din trupul ăst', bătrân şi ostenit, aşa cum şarpele îşi leapădă în urmă pielea veche şi uscată!"[3]

39 - 43. Śārabhańga înteţeşte focul turnând într-însul ofranda untului topit, murmurându-şi mantra el intră chiar în vâlvătaie. Se-aprind în pară pletele şi

[3] Textul se poate compara cu *Bhagavad-gītā*, II, 22: „precum un om care lepădând veșmintele învechite, ia altele noi, așa și cel întrupat lepădând trupurile învechite, se unește cu altele noi.” V. Sergiu Al-George, *Gândirea indiană în texte*, Editura Științifică, București, 1971, p. 47.

pielea, bătrâna carne şi oasele îi ard cu totul, iar din cenuşa lor din nou răsare, tânăr şi nemuritor. El se ridică mereu mai sus, lăsând în urmă cer după cer, menitele lăcaşuri pentru-nchinători ai Focului, măriţii *rişi-i*, sufletele mari, neprihănite, şi pentru zeii înşişi, până ajunge-n Brahmaloka. Acolo, Părintele Dintâi îi iese înainte cu ceata de desăvârşiţi, să îi ureze bun venit.

6

1 - 7. Se-apropie în vremea asta de Rama o mulţime de sihaştri de felurite feluri. Vin mai întâi numiţii *vaikhānasa*, în urma lor miriade din mărunţii *vālakhilyā*, apoi cei ce ospătează mâncând raze de Soare ori de lună, urmaţi de-aceia care îmbucă doar frunze ori dezghioacă boabele cu dinţii sau vieţuiesc hrănindu-se cu apă numai. Unii se canonesc lovindu-se cu pietre, alţii se scaldă fără contenire; sunt stâlpnici unii, alţii îţi duc traiul în arşiţă ori zloată fără de crâcnire. Mulţi dorm pe lutul gol, în picioare restul; unii postesc, ceilalţi îngână neîncetat litanii sau între patru vetre stau aşezaţi, sub Soarele din ceruri. Toţi aceşti cunoscători ai *Vedei* lui Rama i-au grăit astfel:

8 - 20. - „Viteazule născut din spiţa lui Ikşvaku, mărite luptător din car, eşti pentru noi ca Indra şi se cuvine să ne fii apărător. Vestea a mers că eşti drept, cu suflet mare, ştim cât ţi-ai iubit tu tatăl; de aceea, ne iartă milostive că îndrăznim a te ruga. E mare nedreptatea când împăratul, luând dajdie din toate-a şasea parte, nu-şi apără supuşii cum tatăl viaţa-n cumpănă şi-o pune pentru copii. Acela care ţara şi poporul şi le iubeşte mai mult ca viaţa - pierind pentru supuşi ca pentru fiii săi - va să aibă îndelungată slav-aici, iar el ajunge pe veci în Brahmaloka cu meritată cinste. Oricâtă *dharma* câştigă yoghinul cerşetor postind cu rădăcini şi poame, un sfert din el va fi zestre pentru craiul ocrotitor al obştii. O, Rama, noi suntem brahmani ajunşi sihaştri-n codru la vremea târzie a vieţii - şi ne simţim orfani sub domnia ta, atât suntem de chinuiţi, ba chiar ucişi! Vino să vezi cum zac trupurile-n sihlă, mulţimea de sfinţi căutători de adevăr ucişi de groaznici demoni, pe văile Pampa şi Mandakini şi plaiul de lângă Chitrakuta, unde se războiesc sălbatic cu noi aceşti rătăcitori nelegiuiţi ai nopţii! Nu-i chip să-i înfruntăm noi singuri - în faţa ta venit-am aşadar să-ţi cerem ocrotirea, căci nu-i pe-acest tărâm lumesc un altul să ne-ajute cu folos, o, Rama!"

21. Răspunde Rama astfel bătrânilor părinţi, ostenitori în posturi:

22 - 25. - „Nu-i potrivit să mă rugaţi - eu de la voi aştept poruncă! Am venit aici să împlinesc cuvântul tatii, dar se vede-acum că mi-este dat să-ndrept şi răul ce vi s-a făcut de demonii aceştia - un rod nebănuit al vremii petrecute în pădure. Cât preţuim eu şi Lakşmana voi veţi vedea curând, o, înţelepţi!"

26. Astfel îi luă viteazul sub braţul său ocrotitor pe-acei sihaştri. Rama, Lakşmana şi fiica lui Janaka au mers apoi de-acolo mai departe către sălaşul lui Sutīkşņa.

7

1 - 5. Rama, biruitorul, cu mezinul şi Sita împreună, porniră spre pragul chiliei lui Sutīkşņa, mulţimea de cuvioşi brahmani venindu-le pe urme. Au mers ei mult, trecând cu pasul ape cu unda cristalină, pân-au văzut un munte semeţ, care părea un nour. Acolo, fraţii Raghava cu Sita împreună au intrat în desişul codrului. Mulţime de copaci, de multe neamuri, purtători de roade şi de flori au întâlnit în cale prin pădurea cea-nfricoşătoare, până au zărit chilia aşezată în loc pustiu: podoab-avea doar un şirag de straie puse la uscat. Era Sutīkşņa cufundat în cugetarea-i de yoghin, iar pe trup şi-n părul împletit stropii de tină îmboboceau ca florile de lotus. Rama astfel i se-nchină:

6. - „Slăvite, eu sunt Rama şi venit-am să te văd, pe tine cel asemenea cu zeii! Vorbeşte-mi, rogu-te, cunoscător al legii şi dreptăţii!"

7 - 12. Înţeleptul îl cuprinde cu mâinile-mândouă şi îi răspunde: - „Rama, bun venit, tu cel mai bun din spiţa lui Raghu! Sărmanul meu sălaş îşi află astăzi un ocrotitor! De mult te aşteptam, viteazule, de când am auzit că, izgonit din ţară, te-ai adăpostit în codrul Chitrakuta. De-aceea n-am lăsat eu gliei ăst trup lumesc când Indra m-a încredinţat că mi-am agonisit pe drept un loc în cerul cel mai nalt, la care *devarişi-i* doar râvnesc! Locul acela astăzi eu ţi-l dăruiesc, să stai într-însul împreună cu Sita şi Lakşmana!"

13 - 15. Având în grijă faima sa, grăieşte astfel Rama către sfânt, precum lui Brahma Indra i-ar răspunde: - „Doar eu singur pot să-mi cuceresc acele lumi stelare - dar, mărite *muni*, nu doresc decât să aflu loc de aşezare în sălbatica pădure şi sfatul tău îl vreau! Eşti priceput şi te-ngrijeşti de orişice fiinţă, astfel mi-a spus Śārabhańga, sfântul din neamul Gautama".

16. Aude bucuros cuvintele acestea şi vorbe bune spune la rându-i, Sutīkşņa, înţeleptul slăvit în lumea-ntreagă:

17 - 19. - „Chiar în *aśramul* meu tu ai putea rămâne - belşug avem la fructe şi de rădăcini nu ducem lipsă niciodată, de aceea mereu caută asceţii să se aşeze în preajma mea! Doar jivinele pot tulburare să ne-aducă - vin mulţime, apoi pleacă, însă nu vatămă pe nimeni!"

20 - 22. Rama arcul şi-l arată zicând: - „Slăvite, lesne săgeata mea cu vârful ascuţit ar fulgera prin haite, dar s-ar putea prea bine ca mila să te-ncerce văzându-le ucise, deci nu vom zăbovi aici".

23 - 24. Amurgul se lasă de acum - se-nchină toţi spre soare-apune şi rugile îşi spun în noaptea care se-nfiripă. Apoi Rama încropeşte un loc de stat pentru toţi trei, iar Sutīkşņa cu mâna sa întinde hrană celor doi fraţi.

8

1 - 4. Astfel îşi petrecură noaptea fraţii cei doi, bine ospeţiţi de înţelept. În fapt de zi ei se treziră. Rama şi Sita, după cum e datul legii, s-au îmbăiat în apa rece înmiresmată de lotuşi albăstrii. Apoi tustrei prinţii se închinară focului şi zeilor care păzeau chilia. Spre Soarele ce răsărea ei s-au întors, iar raza lui îi curăţă de orice vină. Gazdei Sutīkşņa ei îi vin aproape şi îi grăiesc cu vorbe ce mângâie auzul:

5 - 9. - „Plăcut ne-a fost popasul la tine, sfinte asemenea cu zeii şi preamărit de lumea-ntreagă, încă am fi rămas de nu ne grăbeau asceţii ce ne-nsoţesc pe cale şi nevoia de a porni înainte de arşiţa nămiezii, căci noi voim să îi vedem pe toţi sihaştrii din Dandaka. Ne-ngăduiţi plecarea tu şi aceşti ermiţi strălucitori ca limbile de foc!" Acestea le-au rostit Rama, Sita şi Lakşmana, îngenunchiându-i la picioare.

10. Sutīkşņa -*muni* îi ridică pe fraţi şi îi îmbrăţişează, spunând:

11 - 16. - „Mergeţi cu bine pe-al vostru drum, nevătămaţi de rele, Rama şi Lakşmana, cu Sita împreună, a voastră nedespărţită umbră! Vitejilor, veţi întâlni anahoreţi cu suflet mare, întărit de multa lor virtute şi veţi vedea şi locuri cu frumuseţe nentrecută: păduri şi crânguri înflorite, pline de roade pârguite şi bune rădăcini, blânde vietăţi şi zburătoare - mulţimi de turme şi de stoluri -, iazuri şi

lacuri mari cu apă lină, în care nuferi înfloresc, iar peste toate se-mpletesc glasuri de raţe şi păuni cu duruitul cascadelor ce coastele coboară. Purcedeţi deci, dragii mei, dar când toate le veţi fi văzut, veniţi voi iară înapoi!"

17 - 20. Încuvinţând aceasta, Rama şi Lakşmana pe Sutīkşņa îl cinstesc dându-i ocol. Vaidehi cea cu ochii mari armele le-aduce - arcuri, cucuri, săbii. Prinţii înnoadă curelele tolbelor frumoase şi prind în mâini arcul cu vuitoare strună, pornind la drum apoi, iar Sita îi urmează.

9

1. Vaidehi în mersu-i spre soţul său rosteşte aceste vorbe înţelepte:

2 - 9. - „Mărita *dharma* o poate-atinge numai acela care nu-i patimilor înrobit, prin dobândită sau înnăscută slăbiciune. Sunt trei lucruri care împing pe reaua cale. Întâi vorba-nşelătoare - rău destul de mare-n sine, dar mai mic decât ce îi urmează; apoi iubirea pentru femeia străină, iar a treia, cea mai plină de urmări amare, e vrăjmăşia stârnită fără rost, lipsită de cruţare. Rama, nicicând n-ai fost nedrept şi nici ispita de-a întina soţia cuiva nu te-a momit, eu ştiu prea bine! Mereu ai urmat neabătut doar drumul drept, cuvântul tatălui l-ai ascultat, iubindu-ţi cu mult drag soţia. Voinicul meu cu umerii puternici, atât de drept cum eu te ştiu poţi fi doar când virtutea stăpână-ţi este peste simţuri, deci nu mă tem, prea bunul meu, de-acestea două! A treia însă ispitire - vrăjmăşia - îţi stă acum în faţă fără veste: să iei viaţa unor fiinţe pe care nu le duşmăneşti, să le ucizi voit în chinuri!

10 - 16. Viteazule, tu ai jurat sihaştrilor că îi vei apăra şi-n luptă vei ucide toţi demonii pădurii. De aceea, cu arcuri şi săgeţi, tu şi fratele Lakşmana intraţi azi în Dandaka, iar eu văzându-ţi neînduplecarea mă tem în sinea mea - de ar aduce acestea numai bine! Temeiuri am să nu îmi placă şi să mă tem - ascultă-mă, te rog! Arcul în mână de războinic este cum e paiul pus pe foc - îi sporeşte puterea şi strălucire îi pare că aduce! Veţi săgeta orice se mişcă în tufele din preajmă!

17 - 26. Demult, trăit-a în Dandaka - într-un loc plin de vietăţi şi păsări - un ascet bun şi fără de prihană; văzându-l astfel, soţul lui Śachī, Indra, dorind să îl smintească, la el coboară sub chip de oştean şi-n grijă o sabie îi lasă, legându-l cu jurământ că n-o va pierde o clipă din vedere. Sihastrul o duce cu sine mereu, purtându-i grija. O are când merge la pădure şi când culege poame - încet gândul

se-abate din calea pocăinţei şi furia îl cuprinde. Îngâmfarea şi nedreptatea îl prind - comoara de fapte bune se iroseşte, iar el în tartar ajunge. Iubirea pentru arme este precum iubirea pentru foc - pârjolitoare, distruge totul. Din dragoste şi grijă eu îţi grăiesc - nu ca să fiu stăpână peste a ta vrere! Ai arcul tău cu tine, dar dacă vrăjmăşie nu îţi arată, nu-ncepe vrajba însuţi, nu-i ucide oricât ar fi de demoni!

27 - 33. Atunci când se sihăstresc în codru, cei care-n lume au fost războinici pot arcul să îl poarte doar ca s-ajute şi să păzească pe cei fără de vină, lipsiţii de-ocrotire - doar atât le este-ngăduit! Arme de *kşatriya* şi viaţa-n pocăinţă nicicum nu se împacă, îşi are legea ei pădurea, noi o călcăm! O, Rama, mintea ţi se va tulbura, cu gândul tot la lupte nu vei putea avea un cuget curat şi sfânt! Întors la Ayodhya tu lesne putea-vei vitejeasca datorie să-ţi împlineşti din nou, dar pân' atunci du viaţă de ermit, socrii mei cu tine să se mândrească-n lume că ai lăsat domnia pentru ceva mai bun! Urmând *dharma* - şi doar prin ea - tu vei obţine toate: avere, bine, fericire; chiar universul însuşi e-ntreţesut cu *dharma*! De aceea, doar anahoreţii cu trupuri descărnate ce-şi chinuie fiinţa pot *dharma* să o afle într-această lume, căci fericirea, din sine însăşi, nu naşte mai mare fericire! În locul acesta gândul poţi să-ţi cureţi şi să trăieşti cum vrei - doar tot ce se află pe cele trei tărâmuri îţi este cunoscut în miezul său deplin - cine-ar cuteza să-ţi hotărască ţie ce trebuie să faci? Atât m-a îndemnat să spun şovăitoarea-mi minte - doar sunt femeie slabă! Cu fratele Lakşmana tu sfătuieşte şi faceţi cum socotiţi mai bine, dar fără de zăbavă!"

10

1. Astfel vorbit-a Vaidehi, cea care mult îşi iubeşte soţul. Rama - neclintit în ascultarea *dharmei* - răspunse astfel fiicei lui Janaka:

2 - 10. - „Divina mea regină, sfatul e asemeni ţie - pornit din cuget iubitor şi dat cu prietenie, se vede că vine din chibzuirea fiicei bunului Janaka, prinţul care atât de bine cunoaşte căile virtuţii! Să spun mai mult nu pot, doar ce grăieşte vorba veche - „viteazul încordează arcul doar ca să oprească lacrima ce curge"! Sfinţii din Dandaka au venit la mine să afle apărare - înfricoşaţi, ei, postitorii, de groaznicii *rakşasa* ghiftuiţi cu carne de ermit! M-am închinat adânc în faţa lor şi talpa le-am cuprins, simţindu-mă nevrednic că se petrec acestea şi nu le-am stăvilit! Un singur glas avea mulţimea lor, o singură dorinţă:

11- 16. „O, Rama, în Dandaka ne schingiuie amarnic a demonilor hoardă - ne apără, viteaz fără de pată! În mii de forme schimbătoare ei se ivesc la zi de sărbătoare, la crai nou, la luna plină sau când focului vărsăm prinosul! Neîmblânziţi şi neînfrânţi se-avântă cumpliţii mâncători de carne crudă când ne-ntâlnesc! Putere am câştigat cu trudă şi aprigă silinţă - nu vrem s-o întinăm zvârlind blesteme asupra lor, căci nu ne este îngăduit, când noi postim şi ne-nfrânăm, să aruncăm afurisenii, chiar dacă ne înghit de vii! De aceea doar tu şi cu al tău frate ne sunteţi liman şi apărare, o, stăpâne!"

17 - 20. La vorbele acestea, făgăduit-am să-i apăr pe toţi asceţii vieţuitori în codru; aşa voi face, o, fiic-a lui Janaka, atât cât o scânteie de viaţă va mai rămâne-n mine, căci eu sunt robul cuvântului rostit! Era o datorie chiar dacă nu m-ar fi rugat acei sihaştri, acum făgăduinţa eu o împlinesc, chiar de-aş plăti cu viaţa mea, a lui Lakşmana şi a ta!

21 - 22. O, Sita, din dragoste şi grijă grăit-ai, plăcut îmi este cuvântul rostit de tine care mă însoţeşti pe calea virtuţii şi a legii - nimic n-am făptuit de care ruşine să îmi fie, iubita mea mai scumpă decât viaţa!"

23. Spunând acestea prinţesei din Mithila, Rama, cu arcul său în mână, purcese mai departe spre sălaşul cel mai frumos din codru.

11

1 - 8. În şir mergeau tustrei - în frunte Rama, în urmă Lakşmana, cu arcul său puternic, iar între ei frumoasa cu mijlocul subţire. Au văzut şiruri de munţi falnici străjuind cărarea, râuri şi pâraie, lacuri acoperite de lotuşi, iar pe maluri lebede şi gâşte roşii. Vedeau cum cerbii pătaţi se iau în coarne, vierii, bivolii sălbatici se-nfruntă, iar elefanţii împinşi de dragoste smulg din rădăcini copacii. Când Soarele se cobora înspre apus zăriră un iaz mare de-o poştă - în el elefanţii se scăldau printre lotuşi albi şi roşii, alături de zburătoarele de baltă. Din apa cea curată se auzeau cântări şi muzici, dar nu vedeau pe nimeni. Voinicii fraţi către brahmanii-nsoţitori s-au îndreptat şi pe *muni* Dharmabrţtha l-au întrebat:

9. - Mărite înţelept, noi auzim minunea-ncântătoare şi fermecaţi privim, dar nu vedem pe nimeni! De nu-i oprit de zei, rogu-te ne spune de unde vin muzica şi glasul!

10. Rugat de Rama, dreptul brahman istorisi cu de-amănuntul.

11 - 19. - „O, Rama, acesta-i "Lacul celor cinci *apsare*", durat pentru vecie prin magica-i putere de *muni* Māṇḍakarṇi. Acesta trăia de zece mii de ani cufundat în apa râului, hrănindu-se cu aer, când zeii-nspăimântaţi de-atâta înfrânare s-au sfătuit, având pe Agni-n fruntea lor: "Vrea locul unuia din noi şi pentru asta el se roagă de-atâta timp", au spus cereştii, tulburaţi de aspra-i penitenţă. Au hotărât să le trimită pe cele mai frumoase dintre mândrele *apsare*, cu chipul lor strălucitor pe Māṇḍakarṇi să îl abată din căutarea tainelor din lumea asta şi cealaltă, prin care de trup sufletul se leagă, să nu mai cerceteze binele şi răul, vrând zeilor să semene. Frumoasele *apsare* s-au măritat cu el, iar pentru toate cinci şi pentru dânsul magul a zidit sub unde un palat în care ei trăiesc - căci harurile-i multe i-au dăruit lui viaţă în tinereţe fără de sfârşit. Noi auzim cum zânele îi cântă şi clinchetul podoabelor divine când ele dănţuiesc".

20. - Minune nemaiauzită! au spus urmaşii lui Raghu când s-a sfârşit povestea.

21 - 30. Mănunchi erau acolo schituri şi chilii, iar iarba *kuśa* şi rantiile de iută se vedeau mai în tot locul. Sălaşul şi-au aflat astfel Rama, Sita şi Lakşmana şi adăstară vreme îndelungă, dar apoi la alţii dintre asceţi s-au dus. Făcură asta iar şi iar - un an întreg stăteau la unii, la alţii doar o lună, dar astfel zece ani ei petrecură în trai plăcut. La urmă au ajuns din nou la vatra lui Sutīkşṇa şi înţelepţii vieţuitori cu cinste i-au primit, aşa cum se cuvine. Zile s-au scurs, puţine, apoi Rama pe Sutīkşṇa îl întreabă:

31 - 34. - Am auzit că ar trăi în codru divinul Agastya, dar în sălbatica pădure întinsă pretutindeni nu i-am putut afla *aśramul*, oricât l-am căutat! Am vrea - eu, Sita şi mezinul -   să ne-nchinăm la dânsul, căci simt imbold în mine să îl slujesc în toate!

35 - 37. Sutīkşṇa cu multă bucurie pe dată îi răspunde: - De mult voiam eu însumi să vă îndemn să mergeţi la Agastya, dar au vrut zeii să îmi vorbeşti întâi! Pornind de-aici spre miază-zi, la patru poşte dai de chilia fratelui mai tânăr al lui Agastya.

38 - 43. Frumos e locul: un plai înalt, podoab-având desişuri de piper sălbatic, mulţimi de flori, iazuri cu apa cristalină şi lacuri acoperite-n nenufar. Răsună codrul de glasul păsărilor fără număr - sunt printre zburătoare raţe, lebede şi gâşte

roşii; rămâi acolo până dimineaţa. A doua zi, încă o *yojana* mergeţi mai departe, tot către sud. Acolo veţi vedea tustrei cu multă încântare felurime de copaci, bogată fiind pădurea în acel loc, iar printre arbori se află tăinuit *aśramul* lui Agastya. De-ai hotărât în minte să-l vezi pe marele ascet, nu-ntârzia, slăvite, purcede chiar de astăzi!

44 - 46. Pe dată Rama bun rămas îi spuse, apoi porni spre Agastya urmat de Sita şi mezin. Era desfătătoare priveliştea - păduri frumoase, munţi semănând cu nouri, lacuri, pâraie ce le-nsoţeau cărarea - astfel că Rama, urmând drumul arătat de bunul Sutīkşṇa, plin de voioşie fratelui grăieşte:

47 -53. - „Neîndoielnic, acesta e sălaşul fratelui mai tânăr al lui Agastya, om sfânt la rândul său; mii de copaci împovăraţi cu flori drumul ni-l însoţesc şi simt mireasma iute de piper sălbatic pe care vântul o aduce dinspre pădure. Lemne de foc pentru altar sunt strânse în grămezi din loc în loc, iar iarba *darbha* e aşternută-n straturi ce strălucesc ca nestematele *vaidūrya*. Se vede din mijlocul de codru cum se ridică drept spre ceruri fumul vetrei - nor negru ca norii de furtună. În sacrele pâraie brahmanii se cufundă şi zeilor aduc ofranda lor de flori culese-anume chiar de ei. Din câte spunea Sutikşna acesta trebuie să fie *aśramul* acelui frate al marelui ascet.

54 - 67. Agastya a curăţat meleagul dinspre sud de demonii cei groaznici şi l-a făcut să fie primitor de oameni - cum este el acum - prin dragostea-i de bine şi puterea-i câştigată de-a depărta chiar moartea. Trăiau demult aici - se spune - doi fraţi, Vātāpi[4] şi Ilvala, *asura* ucigaşi ai celor născuţi de două ori, căci le plăcea doar carnea crudă de brahman. Se preschimba Ilvala în cucernic îndurerat ce-şi jeluia strămoşii şi le-ncropea comândul, iar Vatapi în ţapul pregătit să fie a manilor mâncare. Îi poftea cu vorba-i firoscoasă Ilvala pe cucernici şi-i îndemna la masă, iar la urmă striga cât putea de tare: "De-acuma, o, Vatapi, ieşi afară!" Pe dată, frăţânele ca ţapul împungea pe dinăuntru şi din trupul sărmanilor rupea bucăţi sărind afară. Astfel cei doi, nesăţioşi să aibă carne crudă, au sfârtecat brahmanii zi de zi până s-au adunat la număr jertfe mii şi mii. Trimis de zei, Agastya sosit-a şi el să guste-ncornoratul gătit cu mirodenii. După ospăţ, Ilvala îi toarnă apă, pe mâini ca să se spele, grăind către-Agastya: "De acum s-a terminat ospăţul" iar către frate striga - ca de-obicei - să iasă degrabă. Dar înţeleptul în râs întoarce vorba lui

[4] Vātāpi = balonare.

vrăjită: 'E oare în stare drăceasca ta putere să-l scoată viu afară, când eu deplin l-am mistuit şi l-am trimis acolo de unde nu se întoarce nimeni?' La dânsul se repede Ilvala, dar ochii sfântului îl ard şi în lăcaşul morţii îl trimit pe dată, lângă Vatapi. Astfel este fratele mai mare al sihastrului ce locuieşte aici printre păduri şi lacuri şi asta a fost fapta lui cea nemaiauzită".

68 - 71. Era spre murgul serii când a-ncheiat povestea, astfel că Rama s-a închinat spre Soarele ce apunea, apoi intrară-n schit şi bine au fost primiţi acolo de ermit. Le-a fost cina din rădăcini şi poame, apoi au adormit trecându-şi noaptea. În zori, urmaşul lui Raghu gazdei îi spuse:

72. - „Divine înţelept, am petrecut aici o noapte bună, acum e vremea să pornim către al tău frate şi învăţător, spre Agastya, cu bine deci rămâi!"

73. - „Te du cu bine", a venit răspunsul. Porniră tustrei prinţii pe calea arătată de Sutikşna.

74 - 77. Vedeau sute de arbori înfloriţi de-a lungul drumului prin codru - cei numiţi "arbori de pâine", palmieri, lămâi şi pruni sălbatici, *sala, aśoka,mandhuka, bilva* lăstărind în iarba ce creşte de la sine - iar trunchiurile prinse în vrejuri căţărătoare aveau pe ele urma colţilor de elefant. Frunzişul era plin de multele maimuţe şi păsări cântătoare. Spre nobilul său frate Rama gândul său îl spune:

78 - 94. - „Trăiesc în netulburată pace jivinele pădurii aici, unde copacii au catifelate frunze. Temătorii cerbi şi gureşele păsări nu sunt înspăimântate de fumul care străbate codrul şi rantii de iută stau întinse-n lungi şiraguri, se vede că este pe aproape sălaşul lui Agastya, vestit în lumea toată că alină osteneala celor peste măsură de trudiţi. Puterea lui e chiar mai mare decât puterea morţii, iar bântuitorii nopţii din preajma lui se trag departe! Astfel, golit de demoni, ţinutul ajuns-a bun de locuit de când piosul om s-a aşezat aici. Virtutea lui cea fără seamăn a oprit chiar muntele Vindhya din creşterea-i nemăsurată, când cu o vorbă i-a poruncit să nu stânjenească firescul drum al Soarelui. Blândul sfânt ne va fi ocrotitor şi-n-drumător pe calea dreaptă; zei, *gandharva, siddha, rişii, nāgā* fiinţele din cer şi de pe pământ îi dau lui întreaga lor cinstire şi vor de dânsul alături să se-aşeze în traiul atât de înfrânat, chiar păsările urmează postul său. Nu pot veni aici mincinoşii, înşelătorii obştii, cei cruzi şi mânioşi, păcătoşii: doar nu îi rabdă *muni* în apropiere. Acele suflete curate, desăvârşite prin lungi strădanii, se urcă înspre ceruri în care

zburătoare. Întineresc în formă, vechiul trup lăsându-l astei lumi, primesc răsplata precum li se cuvine - deplina nemurire, împărăţii, divine întrupări - de aceea vreau să-mi petrec aici restul surghiunului, slăvindu-l pe Agastya. O, fiu al Sumitrei, am ajuns la prag - intră tu întâi, vesteşte-l despre sosirea noastră pe înţelept şi voie cere să ne înfăţişăm, eu şi cu Sita!"

12

1. Intră mai tânărul Raghava în *aśram* şi către un novice el astfel sosirea le vesteşte:

2 - 4. - „A sosit, voind pe înţelept să-l vadă, Rama - fiul regelui Daşaratha care-a domnit cândva. Sita, a lui soţie, şi eu, Lakşmana, fratele mai mic, dar lui Rama credincios în toate, îl însoţim. Porunca tatei ascultând, noi am intrat în codrul înfricoşător, iar acum tustrei pe zeiescul înţelept vrem să-l vedem; rogu-te, acestea deci vesteşte-i!"

5 - 7. Pe dată desăvârşitul ucenic cu toate se-nvoieşte şi intră în altarul focului, aflat în tainiţele acelui loc. Se pleacă după cuviinţă în faţa învăţatului Agastya şi solia el nesmintit îndeplineşte:

8 - 9. - „Ne-au trecut pragul doi fii împărăteşti, Rama şi Lakşmana, cu Sita împreună, soţia celui dintâi. Vitejii vor să ţi se-nchine şi voia ta aşteaptă!"

10 - 12. - „De mult le aşteptam nerăbdător venirea, răspunse *muni*. Dac-au venit, de ce îi laşi afară s-aştepte şi nu-i aduci? Sunt bineveniţi tustrei, le spune şi cheamă-i înăuntru!"

13-15. - „Dar unde-i acel Rama?" discipolul întreabă, când grabnic se-ntoarse la prinţul cel mezin. „Agastya îl aşteaptă şi poate să intre deîndată în *aśram*!" Lakşmana îi arată pe Rama şi Sita, fiica lui Janaka.

16 - 28. Învăţăcelul cu cinste înăuntru îi pofteşte; blânzi căpriori calea le deschid spre sihăstrie. La intrare Rama vede locuri de-nchinare pentru cei şaptesprezece zei măriţi: Brahma, Focul, Vişnu, Indra, Soarele şi Luna, dătătorul de bogăţii Kubera, Dhāta şi Vidhāta, Vayu, Varuņa, Gayatri, cei opt Vasu, Anantha - şarpele-rege cu mia sa de feţe - alături de fratele-i înaripat Garuda, Kārthikeya hatmanul ceresc, iar la urmă *Dharma*. Înainte le iese Agastya cu ceata sa de ucenici; văzându-l plin de

strălucire, eroul îi cade la picioare şi gleznele-i atinge, apoi cu fratele cel norocos şi doamna din Videha se-aşează lângă el. Primindu-i aşa cum poate un sihastru oaspeţi să primească, la urmă adastă pe scaun Agastya şi spre cei care cu palmele împreunate i se-nchină vorbeşte astfel:

29 - 36. - „Se cuvine întâi pe Agni să-l cinstim, apoi se cade oaspelui să-i dăm apă ne'ntinată şi belşug de hrană - acela care cutează să facă altfel plăti-va greu pe tărâmul morţii mâncându-şi singur trupul, pedepsit de-o seamă cu sperjurii! Tu, rege-al lumii vrednic eşti de slavă, căci pe calea dreapt-a legii bun călăreţ neabătut îţi mâi tu carul de război, iar astăzi ai sosit la mine! Iată daruri de bun venit: arcul aurit, bătut cu nestemate, pe care Viśvakarma l-a făurit lui Vişnu, săgeţi de la însuşi Brahma ce nu greşesc nicicând, iar de la Indra, zeul mai mare peste zei, două tolbe mereu pline cu darde-nflăcărate ca razele de soare şi sabie cu teaca aurită. Demult cu arcul Vişnu a nimicit neamul *asura,* tihnă-mbelşugată aducând zeilor! Iar toate aste arme tu, Rama, le primeşti acum! În mâna ta să fie ca trăsnetul lui Indra şi să învingi în luptă!"

13

1 - 8 .„Nemăsurată mi-este bucuria că aţi venit tustrei la mine - norocul pe cale vă-nsoţească! Nu e uşor de străbătut drumul care aduce-ncoace, iar oboseala pe chipuri uşor vi se citeşte - sleită de puteri, Maithili e gata să cadă de atâta trudă! Plăpândă, ea a luat asupra sa această grea povară a traiului în codru, iar dragostea o face să găsească aici atâta bucurie - nicicând să nu îi uiţi, o, Rama, iubirea fără seamăn, căci nu pot femeile să-ndure cât ea a îndurat! De când e lumea lume, femeia e scânteie trecătoare, un fulger de pe cer; e ascuţită cum e tăişul sabiei, uşoară-n zbor ca pasărea Garuda ori vântul nestatornic, de aceea soţul cu drag ea îşi priveşte şi-i stă aproape doar cât e vremea bună! Plămadă diferită, ferită de astfel de păcate, Sita are pereche doar în buna Arundhati! Ţinutul în care te vei sălăşlui va fi, într-adevăr, ferice între toate!"

9. La vorbele rostite de bunul *muni* răspuns-a Rama cu palmele împreunate:

10 - 11. - „Atunci când un învăţător desăvârşit, care revarsă daruri asupra noastră, ne laudă virtutea e lucru într-adevăr nepreţuit! Pe lâng-această binecuvântare, părinte, ne îndreaptă către un loc frumos împădurit şi lângă apă, în care să ne clădim sălaşul şi în care să adăstăm cu bucurie!"

12 - 22. Agastya chibzuieşte-adânc, dar scurtă vreme, şi astfel îi răspunde: -„E un loc roditor în poame şi rădăcini, iubit de vietăţile pădurii, la două poşte de aici - i se spune Paņchavaṭi. Dacă tu şi fiul Sumitrei veţi dura colibă acolo, plăcut vă va fi traiul până se sfârşeşte vremea de surghiun, nicicum nu vei călca porunca părintească. Nu-mi este nimic ascuns din ce s-a întâmplat cu tine - puterea câştigată prin nevoinţa multă şi prietenia cu tatăl tău mi-ajută să îţi pătrund în minte şi în suflet. Sfatul meu e acesta: te-ndreaptă spre Paņchavaṭi şi rămâi acolo, până te întorci acasă, căci nu e îndelungă vremea. Maithili va îndrăgi pădurea şi râul Godavāri, căci locul acela singuratic, dar plin de rodnicie, e plin de stoluri de păsări felurite, iar tu, Rama, vei putea să-i aperi pe sihaştri. Voinice, ca să ajungi acolo, vei străbate pădurea de *madhūka* - copacul cu lemn dulce - până întâlneşti un arbore *banyan*, apoi urci pe un tăpşan înalt - de acolo poţi zări valea împădurită Paņchavaṯi, plină cu flori înmiresmate, mereu îmbobocite."

23 - 25. Astfel sunt bine sfătuiţi de Agastya. Se pleacă adânc la ale lui picioare cei doi fraţi, cu braţele-ndoite smerit. Neînfricaţi îşi iau apoi tolbele şi arcurile pornind pe calea arătată înspre Paņchavaṭi.

<u>14</u>

1 - 3. Astfel mergeau, când întâlnesc un vultur nemăsurat de mare, războinic la înfăţişare, aşteptându-i pe marele *banyan*. Norocoşii Rama şi Lakşmana, crezându-l un *rakşasa*, vor să afle cine este. Răspunde cu glas blând al păsărilor domn: - „Ei, feţii mei, prieten vechi sunt eu cu Daşaratha!"

4 - 5. În faţa acvilei se pleacă Rama, cinstind cum se cuvine un prieten părintesc; cu suflet împăcat, de nume şi de neam apoi el îl întreabă, iar vulturul porni a spune toate cu şart, cum s-au născut fiinţele pe lume:

6 - 11. - „Ascultă povestea celor care-au domnit cândva asupra Firii, îndemânatice arcaş! De mult, la început, a fost Kardama cel dintâi, apoi Śeşa, după el Samśraya, voinicul cu mulţi copii. Urmat-au, rând pe rând, Sthānu, Marīchi, Atri, preaputernicul Kratu, Pulasthya, Angīra, Pracheta, Pulaha, Dakşa, Vivasvān zis Arişṭanemi, iar la urmă luminatul Kaśyapa. Dakşa a avut şaizeci de fiice minunate şi cu bună faimă; din ele, Kaśyapa alese drept soţii opt mândre cu mijlocul subţire: Āditi, Diti, Danu, Kālikā, Tāmrā, Krodhavaśa, Anaḍa şi Manu.

12 - 17. Bucuros, mireselor le spuse Kaśyapa: - 'Voi îmi veţi purta şi naşte feciori asemeni mie, de ajutor să-mi fie,să stăpânesc în pace tărâmurile lumii!' Dar dintre ele doar Aditi, Diti, Danu şi Kālikā ascultă vorba lui, restul o lasă-n vânt să zboare! A zămislit întâi Aditi cei treizeci şi trei de zei mai mari: doisprezece *Aditya*, opt *Vasu*, unsprezece *Rudra* şi gemenii *Aśvini*. Diti a născut vestiţii *Daitya*, care au fost stăpâni peste Pământ, pe codrii şi oceane. Danu l-a odrăslit pe Aśvagrīva, zeul cu cap de cal, iar Kālikā i-a născut la rându-i pe Naraka şi Kālakā.

18 - 20. Însă Tāmrā a avut cinci fete: Krounchī, Bhāsī, Śyeni, Dhŗitarāştrī şi Śukī. Din Krounchī s-au născut bufniţe şi huhurezi, din Bhāsī - vulturii, din Śyeni - şoimii răpitori. Blânda Dhŗitarāştrī blânde păsări născu - lebede, gâşte şi înaripatele de baltă cu glas mângâietor. Śukī o fată a avut - pe Nata, mama păsării Vinata.

21 - 28. Krodhavaśa zece fete a adus pe lume, leite ei în toate: Mŗgī, Mŗgamańda, Harī, Bhadramanda, Mātangī, Śardūlī, Śvetā, Surabhī, apoi mult înzestrata Surasa, iar în urmă pe Kadruva - roşcovana. Ascultă mai departe, preabunule! Ele la rândul lor au fost născut mulţime de jivine: Mŗgī - ciutele şi cele mai blânde sălbăticiuni; Mŗgamańda - urşii *ŗkşā,* antilopele *sŗmarā,*iacii cei mari *chamarā*; Hari - leii şi maimuţele isteţe. Bhadramanda a avut o fiică, dar aceasta la rândul ei un fiu mărit a odrăslit, pe Airāvata, elefantul apărător al lumii, însă Mātangī a născut şi ea tot elefanţi. Śardūlī vlăstare a avut tigrii, dar şi babuinii rotofei, iar Śvetā pe cei opt purtători ai lumii. Surabhī născut-a două fiice, Rohiņi şi Gandharvī - din prima au purces vitele curate, iar dintr-a doua caii. Surasa a zămislit regeştii *nāgā* - cobrele cu multe capete şi glugi, iar Kadru făcu şerpii cei de rând.

29 - 31. Anaḍa a născut pomii roditori de fructe bune. Rama, doamna Manu i-a dăruit lui Kaśyapa, soţul său mărit, mulţime de copii. Din faţa ei pe lume s-au ivit brahmanii, din piept *kşatrya*, din coapse *vaiśya*, iar din picioare *śūdrā*.

32 - 34. Acum mă voi întoarce cu povestea iară înspre Vinata, nepoata lui Śukī, şi Kadru, sora lui Surasa. Kadru a născut [şi] şarpele ce ţine pe-al său creştet înmiit întregul univers. Vinata a avut doi fii înaripaţi - Garuḍa şi vizitiul Soarelui, Aruņa. Din Aruņa suntem coborâtori noi doi - eu şi fratele mai vârstnic, Saṃpāti: cunoaşte-mă, deci, viteazule drept Jaţāyu, fiul lui Śyenī! Precum mă vezi, eu pot să-ţi fiu şi ajutor şi prieten în codrul ăsta des, iubit deopotrivă de jivine şi *rakşasa*.

Ştiu eu hăţişul: un loc de casă îţi voi arăta - iar dacă voi fraţii veţi fi plecaţi cumva, eu voi rămâne-apărător al Sitei!"

35 - 36. Rama cu dragoste îl strânge-n braţe, cu iubire adânc se pleacă în faţa prietenului părintesc şi cu luare-aminte ascultă câte îi spune Jaṭāyu despre Daşaratha. Viteazul porneşte- apoi spre Paṋchavaṭi cu Maithili şi fratele mezin, iar vulturul cel falnic îi însoţeşte pe drumul pe care ei vor pârjoli puzderii de duşmani, cum arde focul lăcustele din iarbă.

15

1. Ajuns-au în Paṋchavaṭi, codrul plin de jivine şi de şerpi. Rama grăi astfel spre fiul Sumitrei, Lakşmana cel cu chipul îmbujorat ca focul:

2 - 6. „Iată-ne în locul spre care ne-a îndreptat Agastya-*muni* - Paṋchavaṭi, pădurea plină de flori. Tu, priceput într-astfel de lucruri, priveşte deci acum şi caută-ne locul în care să ne clădim sălaşul. Aproape să avem pârâu, un lac de îmbăiere, lemne de foc, flori şi câte datina mai cere; frumoasa privelişte să ne desfete pe noi doi şi pe Vaidehi - asta, frate, rogu-te să afli!" Lakşmana palmele şi le-mpreună şi astfel îi răspunde:

7. - „ Prea bine ştii, o, Rama, că sunt sluga-ţi credincioasă cât ţine astă urgie, îţi voi râmâne-alături pe veci de-ar fi să fie! Poruncă dă-mi - în locul ales de tine eu voi clădi coliba!"

8 - 9. Bucuros aude vorba-i Rama; de mână-l ia şi împreună străbat la pas tot locul, apoi către mezin grăieşte:

10 - 19. - „E drept şi neted pământul pe aici, în împrejurimi cresc arbori înfloriţi, aducători de mult noroc; aproape este lacul cu lotuşi înmiresmaţi ce seamănă cu soarele, putem vedea şi râul Godavari cu zăvoiul de pe maluri, iar în unda-i înoată gâşte, lebede şi raţe, aşa cum ne-a spus Agastya. Nici prea departe, nici de tot aproape, sunt munţii cei înalţi, cu tainiţe scobite; sihla lor freamătă plină de vietăţile pădurii şi se aude-ntr-însa glasul păunului sălbatic. Adâncul lor ascunde aur, argint, aramă, iar vinele ajung la suprafaţă, podoabă potrivită acestor elefanţi din stâncă. Zeci de neamuri de copaci cresc pe coaste - arbori de pâine, curmali, palmieri, santal, *aśoka,* mango cu rodul dulce, *mogali* cu parfum îmbătător - iar

între ramuri se împletesc lianelele căţărătoare. Frumos şi sfânt e plaiu-acesta cu multe vietăţi şi păsări - să ne-aşezăm aici, Lakşmana, noi trei şi cu Jatayu".

20 - 27. Voinicul cel priceput la toate îndată se apucă să îi clădeasc-*āśramul*. Întâi şi-ntâi el sapă lutul, apoi îl netezeşte şi podeaua o înalţă; înfige stâlpi lungi de bambus, pe ei aşează căpriorii, deasupra pune ramuri de *śamī,* prinse în trainice frânghii de iută, de-a crumeziş având tulpini de bambus. La urmă acoperişu-l face îngrămădind ierburi *kuśa,kāśa, śāra* şi frunze de copac. Sălaşul - clădit de el cu bună chibzuială spre binele lui Rama - era frumos şi mare. Se scaldă Lakşmana în râul Godavari, adună flori de lotus, apoi poame şi se întoarce la colibă, unde zeilor le-nchină ofranda-ndătinată. El le arată casa lui Rama şi lui Sita, iar fratele mai mare în braţe îl cuprinde şi bucuros rosteşte:

28 - 29. - „Măreaţă-nfăptuire e tot ce văd aici, te dovedeşti, o, frate, la toate priceput, în tine înc-o dată pieritul nostru tată aievea se arată!"

30 - 31. Astfel se-aşează Rama la casa lui în rodnicul ţinut Paņchavaṭi şi ca un zeu trăieşte pentru-o vreme cu Sita lui aproape şi fratele cel vrednic.

<u>16</u>

1- 3. Era plăcută vremea în Paņchavaṭi - târzia toamnă se apropia de iarnă. În zorii zilei, când noaptea se împrăştie, spre Godavari pornesc spre scaldă Rama şi Sita, iar Lakşmana ducea cupa pentru paos. Astfel grăieşte el spre fratele mai mare:

4 - 26. -„E vremea când roua se preschimbă-n brume şi în ceţuri, apa ne îngheaţă trupul, dar pământul îşi revarsă preaplinul bogăţiei şi e plăcut la vatră să stai, pe lângă foc. Strămoşilor - când roadele acasă le adunăm cu totul - prinosul îl aducem, pioşi, în noaptea cea mai lungă, de rele să ne ferească ei şi zeii. Sătenii se bucură să aibă prisos de lapte, dar împăraţii oştile pornesc spre zările străine, hotarul să-şi mărească. Soarele coboară spre miază-zi, pe unde stăpâneşte Yama; rămâne umbrită şi fără strălucire miazănoaptea, ca văduva lipsită de semnul căsniciei ce-i luminase faţa. Vrednică de nume se-arată Himalaya, căci troieneşte neaua în ţinutu-i de zăpadă. Plăcut este umblatul acum în miezul zilei, iar nu pe înserat. Se îmblânzeşte raza mult arzătoare când vremea este rece şi vântul îngheţat; se pustieşte codrul cuprins de umbre. Stăpâna-ntunecimii demonii i-asmute, oamenii se-ascund în case, chiar zeii cereşti cu grijă stau de-a lungul celor trei străji din

noaptea sângerie. Se-nvăluie în neguri şi chipul trist al lunii, precum suspinul oglinda-nceţoşează; rotundul ei deplin e fără strălucire, aşa cum ar fi Sita cu chipul înnegrit de Soare. Dinspre apus, în faptul rece-al dimineţii, vin pale îngheţate purtând în ele ascunsă promoroacă. Sub zăpadă se-ascunde codrul; prin curături sunt ţarini cu grâne încolţite, iar orezul îşi apleacă spicul auriu. Soarele se-ntoarce, dar slăbită îi e puterea de ceţuri şi zăpadă, căldura i se simte abia către amiază, căci roşu palid este chipul pe care Pământului l-arată; păşunile sunt ude, dar strălucesc sub calda lui lumină. Elefantul neîmblânzit şi mistuit de sete atinge unda îngheţată cu trompa, dar îşi trage colţii înapoi înspăimântat, iar gâştele fug de apă ca laşii de câmpul de bătaie. Sub omături, întunecimi şi ceaţă pădurile adorm cu florile nedesfăcute. Râul e doar un fir, iar dintre fântâni doar cea mai afundă mai are unda ne'ngheţată, din lotuşi rămas-au doar lujerii uscaţi şi desfrunziţi.

27 - 35. „Pe vremea asta, Bharata, viteazul nostru frate, cuprins de jale, din dorul să te vadă se chinuie întruna, lăsând departe mărirea şi fala-mpărătească, bucuriile ce viaţa pot s-o umple, ca pustnicii se nevoieşte, dormind pe lutul rece şi flămânzind în posturi. Alături de supuşi, Bharata se cufundă în unda îngheţată a râului Sarayu - ah, cum poate oare, el, crescutul în dezmierdarea curţii, să se scalde târziu în noapte în Sarayu? Ţi-e credincios ca nimeni altul Bharata - voinicul cu ochii ca florile de lotus, oacheş, cu mijlocul subţire! E drept în toate câte spune, căci *dharma* deplin el o cunoaşte. De rele fapte mereu el se fereşte, necunoscând trufia, blând din fire, oricui vorbeşte blând, pornirile şi le struneşte, un rege care nu află răgaz sau mulţumire. A biruit durerea şi n-a ajuns în ceruri doar să-ţi păstreze credinţa datorată, la rându-i sălăşluind prin sihle. Se spune-ades: 'feciorul pe deplin urmează nu firea tatălui, ci pe a mumei '- dar Bharata arată că zicala mai greşeşte! Vai, cum oare a putut, avându-l soţ pe Daşaratha, născând un fiu atât de drept - Bharata, să fie scorpie atât de rea a noastră maşteră, Kaikeyi?"

36. Astfel grăi dreptul Lakşmana, spunând ce-avea pe suflet, dar Rama îi răspunde mustrător:

37 - 40. - „Nu se cuvine vorba ce ai rostit, iubite frate! Pe Kaikeyi nicicând n-o dosădi, căci pentru amândoi mereu va fi a doua noastră mamă! Vorbeşte-mi însă cât mai mult despre Bharata, căci drag îmi este să ascult vorbindu-se de dânsul. Deşi mi-e mintea hotărâtă să-mi duc traiul prin păduri, când te aud mi-e dor să-l

am tovarăş: nectar al nemuririi e spusa lui cea blândă ce inima înduioşează. O, când oare ne vom revedea tuspatru fraţii laolaltă?"

41 - 43. Rama acestea spus-a cu tristeţe. Ajunşi la râul Godavari ei s-au scăldat; găsindu-şi cumpătul apoi, libaţii au turnat pentru strămoşi şi zei, slăvind în cânturi soarele ce răsărea. Ieşind din valuri Rama semăna cu Śiva, urmat de Sita - leit zeiţa fiic-a Himalayei - şi de Lakşmana, puternic cum e Nandi, taurul lui Rudra.

17

1 - 4. Ruga terminându-şi, prinţii s-au întors tustrei către a lor colibă cu frunze-acoperită. Rama şi Lakşmana îşi rosteau cuvântul către sihaştrii veniţi să li se-nchine, în tihnă petrecându-şi ziua. Şezând astfel, cu Sita lângă dânsul, Rama cel cu braţe lungi era frumos cum este Chandra lângă Chitra.

5 - 12. Pe când îi întreba pe toţi de câte-au mai aflat, de dânsul se-apropie o *rakşasi* - adusă de-ntâmplare pe la ei. Śūrpaņakha se chema, "Cea cu gheare cât vânturătoarea", şi era sora lui Ravana, demonul cu zece feţe. Pe cât era Rama de frumos, potrivă fiind cu zeii, pe-atât de hâdă era ea. Erou cu braţele puternice şi mersul majestuos, cu pieptul larg de leu, subţire la mijloc, cu bogată coamă de-abanos - pe care-acum o poartă împletită ca sihaştrii - cu ochii mari ca lotusul şi chip frumos ca nufărul albastru, astfel i se arată ei Raghava, cel care rosteşte doar adevărul, vorbind blând şi fără ascunzişuri. Cu tronc îi cade diavoliţei de-ndată, căci îl vede-n floarea tinereţii, frumos ca Zeul Dragostei, deşi cu totul dimpotrivă se-nfăţişează ea în faţa lui: pocită, cu ochi crucişi, abia mijiţi prin laba-gâştii, un poloboc în loc de pântec, chica de aramă, glas îngrozitor şi necioplită, în totul-tot o iasmă-mbătrânită, cu spusa-ntortocheată în minciuni. Śūrpaņakha începe vorba astfel:

13 . - „Voinice, porţi părul împletit precum ermiţii, dar ai femeie lângă tine şi arme de războinic. Ce vrei şi cauţi în văgăuna asta, bârlogu-n care vieţuiesc *rakşasii*?"

14-15. Nicicând nu tăinuieşte Rama adevărul - mai mult, în sfânt lăcaş de penitenţă, să mintă o femeie, ăst' lucru el nu-l poate face niciodată - deci spune totul drept, cum s-a-ntâmplat.

16-20. - „A fost cândva un rege, viteaz ca zeii-n luptă, pe nume Daşaratha: sunt fiul său mai mare şi mi se spune Rama, credinciosul meu Lakşmana e fratele mai mic, iar cea de lângă mine îmi e soţie - Sita, prinţesa din Videha. Din voia-mpărătească, m-am aşezat aici, dorind să duc curată viaţă, mânat la asta de părinţi. Aş vrea, la rândul meu, să ştiu totul despre tine - cui îi eşti fiică şi cui soţie, de unde vii şi ce doreşti? Deşi, văzându-te atâta de frumoasă, mă tem că eşti un demon! Vorbeşte, nimic nu tăinui!" De dragoste topită, *rakśasi* îi răspunse:

21 - 28. - „Aşa cum vrei, voi spune numai adevărul. Da, sunt *rakşasi* - Śūrpaņakha, este al meu nume; în voie bântui codrul ăsta, înfricoşând pe orişicine, căci după poftă eu chipul şi trupul mi le schimb! Frate îmi e viteazul Rāvana cel puternic, al demonilor rege şi al lui Viśrava fiu - de-ai auzit de dânsul. Mai am eu fraţi şi alţii: Kumbhkarņa, voinicul cufundat în somn vrăjit,Vibhīşana - deşi nu-i bun de demon, cu dragostea-i de *dharma*- şi încă doi, Khara şi Dhūşaņa - frăţâni în care pot să-mi pun nădejdea, căci faimă au în luptă. Viteji sunt toţi, dar îi întrec! O, Rama, văzându-te, am înţeles îndată că doar tu îmi poţi fi alesul printre bărbaţi - de asta am venit. Putere am destulă şi nu-s datoare nimănui cu ascultarea - fii, deci, pe veci bărbatul meu! De Sita asta te poţi cotorosi pe dată: urâtă şi scălâmbă după cum se - arată, nu poate fi o vrednică nevastă, doar eu sunt perechea potrivită ţie.Voi înghiţi pe dată muierea îndrăcită, o lele fără pic de burtă, ba încă şi pe prâslea, astfel tu vei fi liber. Vom hoinări prin munţi, din pisc în pisc sărind, şi prin hăţişul des, mereu noi amândoi - alături!"

18

1. Pe Rama îl bufneşte râsul când o aude. Priceput la vorbă, răspunde cu glas cristalin celei prinse-n arcanul patimii nestăpânite.

2 - 5. - "Prea nobilă domniţă, sunt însurat şi îmi iubesc soţia, de altfel, pentru femei ca tine greu ar fi să fie 'a doua' - n casă vreodată. Dar, iată-l pe Lakşmana, viteaz fără pereche, care nu are pe-aproape o nevastă - la cât e de tânăr, ar fi nespus de bine s-o aibă lângă sine! De vrei, cu dânsul îţi poţi găsi perechea: peţeşte-l, ochioasă cu pântecele mare, aşa cum Soarele curtează măritul munte Meru, căci astfel nu vei avea rivală."

6. Se-ntoarce Śūrpaņakha spre Lakşmana, pe Rama-n pace-l lasă:

7.- „Pe chip îmi voi aşterne cea mai frumoasă faţă, cu farmecul tău, mire, să fie deopotrivă şi te-oi sluji ca soaţă credincioasă şi fericiţi noi vom străbate codrul Dandaka-n lung şi lat!"

8. Fiul Sumitrei diavoliţei isteţ vorba-i întoarce:

9 - 12. - „Ochioaso, cum ai putea să fii roaba unui rob? Eu stau la porunca lui Rama , frumoaso cu pieliţa smolită: e mai bogat ca mine, s-ar potrivi mai bine, ai fi mai fericită, căci, deşi 'a doua', văzându-te întruna, te va-ndrăgi pe tine şi va lăsa, desigur, împieliţata fără nici pic de burtă, înşelătoare şi bătrână...pe prima lui nevastă! cine oare, văzând cum arătaţi, nu te-ar iubi pe tine?"

13 - 14. Nu înţelege iazma şaga din cuvinte. Luându-le drept bune se umflă-n pene şi spre Rama se întoarnă, pe când el şedea la locu-i, lângă Sita:

15 - 16. - „Preţ prea puţin pui tu pe mine, căci te ţii ca scaiul de ciuma asta-ngrozitoare, cu burta scândură, diavoliţă necredincioasă, soţia ta cea veche ... ajunge! voi îmbuca pe dată umana creatură, cum însuţi vei vedea cu ochii, şi liberaţi vom fi: eu - de rivală, tu - de dragul ei, trăind apoi cu bucurie!"

17 - 18. Cum se aprinde spuza când sufli, astfel furia ochii galbeni în torţe îi preschimbă şi Śūrpaṇakha se repede către prinţesa cu priviri de căprioară, aşa cum spre Rohini vin câteodată potop de stele căzătoare. Ca ştreangul morţii vrea Śūrpaṇakha s-o cuprindă, însă Rama, cu braţul său puternic, avântu-i frânge.

19 - 20. - „Cu răii şi cu proştii nu poţi glumi! Abia, abia, cu viaţă a scăpat Vaidehi! Pe vidma asta ticăloasă - urâtă, pântecoasă, dar arsă de atâtea patimi - ţi-o dau, frate, s-o pedepseşti sluţind-o încă şi mai mult, aşa cum vei dori!"

21- 26. Voinicul Lakşmana pe dată porunca îi ascultă: plin de mânie trage paloşul din teacă şi-n faţa lor o văduveşte de nas şi de urechi. Śūrpaṇakha mugeşte groaznic şi urlă-n fel şi chip, îmbrăţişându-şi faţa ciuntită goneşte către afundul din care s-a ivit. Cum curge apa din nor la vremea ploii, aşa năvalnic izvorăşte sângele din răni, băltind în urma ei. Îngrozitor e codrul, dar ea cu mult mai mult, aşa cum cruntă aleargă prin Janasthāna spre sălaşul fratelui său Khara - stăpân fiind peste *rakşasa*, îşi are ceata sa aproape. Śūrpaṇakha se prăbuşeşte-n faţa lui ca trăsnetul din cer. Scăldată e în sânge din cap până-n picioare, trupu-nfiorat de frică i se

zbate, dar spune totul aşa cum s-a-ntâmplat, de la sosirea lui Raghava până la sluţirea ei.

19

1. Văzându-şi sora atât de urgisită, furios la culme, Khara o-ntreabă:

2 - 12. - „O, sora mea, de grabă te ridică! Lăsând deoparte doar o clipă mânia-ndreptăţită şi uluirea mare, spune-mi cu rost: cine te aduse în starea asta-ngrozitoare? E oare cineva pe lume atât de făr' de minte în gura cobrei alături adormite să-şi vâre-n joacă policarul, sperând prosteşte că va scăpa cu bine? Călăul tău să ştie că gâtul şi-a pus în laţul morţii, că a-nghiţit cucută! Neînfricată, puteri având atâtea, hoinară schimbătoare după voie, pe cine-ai înfruntat semeaţă, cine avut-a sfruntata îndrăzneală să te aducă aproape de pieire? A fost el zeu, *gandharva*, *ṛşi* sau erou cel care îndrăznit-a şi te-a ciuntit astfel? Pe lume nu e nimeni atât să mă înfrunte - nici Indra însuşi! cum lebăda desparte laptele cu apă amestecat şi-l bea curat, tot astfel săgeata mea ucigătoare va despărţi de trup nemernica lui viaţă! Cine e cel al cărui sânge clocotitor ţărâna îl va sorbi când inima-i voi smulge din trupul ciuruit? Al cui să fie leşul dat corbilor ospăţ? Nu va scăpa păgânul, de-ar vrea aceasta zeii şi dracii la un loc! Tu sufletul îţi trage, apoi îmi spune cine este!"

13. Înlăcrimată, Śūrpaṇakha îi răspunde răzbunătorului ei frate:

14 - 20. - „Sunt doi fraţi, doi feţi-frumoşi în floarea tinereţii cu ochii mari de lotus, lui Daşaratha fii, pe nume Rama şi Lakşmana; au luat pe umeri rasa de iută şi-n posturi se-nfrânează, dar nu pot spune dacă sunt zei sau oameni. Mai e pe lângă dânşii o unduioasă mândră, cu mijloc suleget, frumos împodobită - pricină a suferinţei mele! De dragul ei m-au canonit astfel, din groaza ei de mine! Întâi şi-ntâi, la vremea bătăliei, vreau să îi sorb frumoasei tot sângele din trup, apoi şi prinţilor - asta-i dorinţa mea, aştept să fie împlinită chiar de tine!"

21. Pe dată, Khara, din fire pizmaş şi rău, adună paisprezece din ciracii săi *rakşasa*, ca Yama însuşi de fioroşi. Le porunceşte:

22 - 25. - „În codrul lui Dandaka s-au pripăşit doi oameni gătiţi în piei de cerb şi-n iută, dar purtători de arme - mai e cu dânşii o desfrânată de vârsta tinereţii. Spre groaznica pădure pe dată voi porniţi şi nu vă-ntoarceţi de nu vor fi pieriţi. Din

sângele mişelnic vrea sora mea să bea; vă duceţi să-i zdrobiţi! Doar astfel Śūrpaņakha durerea- şi va uita!"

26-27. Cu Śūrpaņakha împreună pornesc pe dată cei paisprezece - zburând cum zboară norii negri pe aripi de furtună - dar în zadar va fi: în faţa lui Rama săgeţile nu vor avea putere, cum n-au putere elefanţii să-nfrunte focul junglei când îi creşte para.

20

1-3. Ajunşi la sihăstrie, îngrozitoarea Śūrpaņakha le-arată pe Rama lângă Sita şi pe Lakşmana, stând aproape de fratele mai mare. Rama la rându-l său îi vede şi spune fiului Sumitrei:

4- 6. - „Lakşmana, păzeşte-o pe Sita până voi nimici vrăjmaşii ce vor să-i iasă-n cale". Apoi apucă arcul înfricoşător şi coarda i-o înstrună, către duşmani vestind:

7-10. - „Noi suntem Rama şi Lakşmana, fiii lui Daşaratha şi, cu Sita împreună, ne-am aşezat aici să ducem paşnic trai de eremiţi, mâncând doar fructe, uitând mânia şi căutând virtutea. Sihaştrii locuitori prin codru mi-au cerut să vă stârpesc sămânţa blestemată în luptă fără preget cu arcul şi săgeata; acum puteţi alege - vă aşezaţi în pace sau vă-nturnaţi. Altfel, nu-i pentru voi o cale de scăpare!"

11-12. S-au înfuriat atunci amarnic ucigaşii de brahmani, pângăritorii purtători de suliţi. Cu ochii plini de sânge ei au răspuns celui a cărui vitejie n-o cunoşteau de fel:

13-15. - „Aţi stârnit mânia lui Khara, domnul nostru, de aceea vă veţi pierde pe dată vieţile, nu noi! Cum poate unul piept să ţină-n faţa noastră, oricât te-ai lăuda? Atunci când vom arunca spre voi măciuci, suliţe cu vârful întreit şi săbii veţi lăsa în urmă vieţi, înflăcărare şi arcul aurit pe care-l ţii în mână!"

16 - 21. Cu glas mare strigau astfel *rakşasa*, apoi au aruncat paiprezece tridente spre Rama, dar viteazul, cu tot atâtea săgeţi aurite le-a fărâmat în zbor. Din tolbă scoate încă paisprezece darde pe piatră ascuţite şi strălucind ca razele de soare. Le-a repezit spre ei, aşa cum Indra fulgerul aruncă, ochindu-i cât putea de bine. Iute zboară săgeţile, lovindu-i în piepturi cu tunet mare. Purtate mai departe, au pătruns

ca şerpii în pământ. Secătuiţi de sânge, cu inimi despicate zac *rakşasa* ca buştenii retezaţi prin codru.

22 - 25. Śūrpaṇakha vedea acestea cu spaimă şi mânie - pe faţa-i pală sângele-ncepea să se închege, aşa cum se usucă seva din *sallakī*. Jeluind amarnic se-ntoarce la fratele ei Khara şi povesteşte cum au pierit *rakşasa*.

<u>21</u>

1. Văzându-şi sora căzută iar în faţa-i la picioare, Khara plin de furie spre Śūrpaṇakha, urgia care adus-a pieirea neamului demonic, astfel se răsteşte:

2 - 5. - „Cu urletul mai încetează! N-am poruncit eu insumi vitejilor *rakşasa* care se hrănesc cu carne vie să-ţi împlinească voia? Ei sunt ai mei ciraci de seamă, adoratori ai mei neînfricaţi, ce moartea n-o cunosc şi nu îmi vor călca nicicum porunca! Atunci, de ce te-ncolăceşti în praf ca şerpii strigând avan "amar şi vai stăpâne"? Nu eşti un prunc pierdut în lume, îţi sunt mereu scut neclintit de apărare! Spune-mi totul, ca să-nţeleg."

6. Nemângâiată pân-atunci, Śūrpaṇakha durerea îşi ostoieşte la vorbele lui Khara şi ochii îşi şterge de lacrimile curse, zicând:

7 - 21. - „M-ai îmbunat când am venit la tine-ntâia oară, ciuntită şi de sânge plină, şi ai trimis pe dată paişpe diavoli să-mi împlinească voia, lui Rama şi Lakşmana să le facă felul, dar furioşii învârtitori de lănci şi darde au fost cu toţii ciopârţiţi în luptă de Rama cu măiestrele-i săgeţi! Văzându-i pieriţi, întinşi în tină într-o clipă, groaza m-a cuprins şi în neştire am fugit din nou la tine! Ocean de jale mă înghite - stă la pândă disperarea să mă înşface cum stă la vaduri crocodilul, iar spaime fără seamăn sunt lungile talazuri din marea-mi de tristeţe! Dacă mai ai în tine milă de mine, de cei pieriţi amarnic, dacă mai ai în tine vână de viteaz, o, frate bântuitor prin noapte, smulge spinul din coasta celor care stăpânesc Dandaka! Ucide-l pe Rama! Dacă nu-l vei da pieirii pe distrugătorul nostru, eu viaţa îmi voi lua pe dată, aici în faţa ta, căci nu voi îndura ruşinea de-a mai trăi ciuntită! Cugetul îmi spune însă că nu ai puterea să-l înfrunţi pe Rama...nu, nici singur, nici însoţit de ceata-ţi mare; nu eşti viteaz adevărat, doar vorba e de tine! Sunt fraţii aceia doi amărâţi de oameni - omoară-i sau altuia îi lasă locul, doar n-are rost să stai în Janasthāna tremurând din mădulare, un prost ce-şi face neamul de ruşine! în faţa lui Rama te

vei topi pe dată, căci are el puterea asta, iar fratele ce m-a nenorocit nu-i este mai prejos!"

22. Aşa urla întruna iazma, lovindu-şi genunea nemăsuratei burţi, până simţirea şi-a pierdut.

22

1. Dispreţuit asfel în faţa mulţimii de *rakşasa*, viteazul Khara răspunde cu vorbe grele:

2 - 5. - „Mânia ce m-a cuprins când te-am văzut sluţită e amar talaz al mării revărsate care înghite-n cale totul! Oricât ar fi Rama de viteaz, n-am grija lui - căci om e, cu viaţă pieritoare, iar viaţa o va pierde pentru păcatu-i mare. Alungă disperarea, lacrimei zăgaz îi pune - însumi pe Rama şi pe al său frate îi voi trimite-n dar lui Yama, iar sângele fierbinte, roşu tu le vei suge astăzi, când baltagul meu îi va culca-n ţărână!"

6-7. Pe dată Śūrpaṇakha ocările îşi uită, ba încă îl ridică-n slăvi: „Khara, eşti cel mai bun printre *rakşasa*". Spre Dūşaṇa, hatmanul său, lăudatul Khara astfel porunceşte:

8 - 11. - „Am paisprezece mii de demoni supuşi la voia mea, neîntrecut de sprinteni şi de iuţi, oşteni ce-n luptă nu dau dosul: să fie gata toţi! Războinici zurbagii, cu feţe vinete ca norii cereştilor urgii, care-şi duc veacul chinuind mulţimea - cu cât mai răi cu-atât mai bine - neruşinaţi, trufaşi, cu fioroase guri, necruţători ca tigrii - pe-aceştia toţi adună-i tu pe dată, o, Dūşaṇa! Apoi să-mi aduci carul, preabunule - să fie îndestulat cu arme de tot felul: arcuri şi săgeţi, săbii măiestrite, suliţe şi darde! Dūşaṇa, meştere-n războaie, chiar eu în fruntea vitejilor voi sta, să duc la luptă neamul Paulastya şi să-l ucid pe nesupusul Rama!"

12. Nu-şi încheiase vorba când Dūşaṇa îl vesteşte: - „Aşteaptă carul mare strălucitor ca Soarele, cu telegari bălţaţi, fugaci neîntrecuţi, la dânsul înhămaţi!"

13-16. Cuprinzător şi falnic este carul; baldachinul cât Meru e de mare, de aur sunt roţile bătute-n galbene berile, iar podoabe poleite poartă fără număr - peşti şi norocoase stoluri, flori şi copaci, stele, lună, soare, munţi şi clopoţei. Are flamuri,

săbii şi caii cei mai buni, iar Khara grăbit într-însul urcă, ducând în piept mânia sa cea multă.

17-24. Îndată, mulţimile de demoni la mijloc îi prind pe Khara şi Dūşaņa. Spre *rakşasa* cei purtători de flamuri şi paveze de piele, urcaţi în carele de luptă, poruncă dă stăpânul şi-n ţipete de trâmbiţi se năpustesc duium, ieşind din Janasthāna. Sunt paisprezece mii supuşii ce-i urmează toana-nveninată; învârt în gheare ghioage, buzdugane şi ciomege, suliţi, lănci şi maiuri, cercuri din fier, topoare ascuţite, arcuri şi paloşe - arme înfricoşătoare ca trăsnetul lui Indra. Drăcescul lor avânt îi poart-atât de iute când ies din codru, încât în urma lor rămâne carul lui Khara, dar îmboldeşte vizitiul telegarii, ascultând de prinţul său. Răsună cele patru zări de duruitul carului de aur şi se clintesc din temelii, când în goană zboară Khara. Mai mare, tot mai mare turbarea-i se adună - spre mânător el strigă îndemnându-l, voind duşmanul să-şi răpună aşa cum face Yama, iar glasul îi răsună ca ropotul de piatră adus de furia vremii.

23

1 - 16. Suri ca asinii sunt norii care le ies în cale şi ploaie-nsângerată toarn-asupra drăceştilor armate. De trei ori s-au clătinat trăpaşii lui Khara pe drum drept şi înflorit. Miezul Soarelui s-antunecat, iar marginea-i de sânge; pe steagul carului cel mare un vultur s-a lăsat din zbor. Urlă spre Soare şacalii şi larmă fac, asurzitoare, jivinele pădurii şi gadinele cerului, de rău menind demonicei armate. Lui Khara însuşi îi strigă-n faţă pierirea vulturi, ulii şi şacali, în asurzitoarea larmă ce părul le ridică tuturor, măciucă. Atâtea pieze la vreme de război, nu pot vesti decât nenorocire! Rahu umbreşte lumina cerului la timp necuvenit, punând pe faţa Soarelui un trunchi de om - dar fără cap, iar vântul în vârtej cuprinde totul! Se văd în miezul zilei ai nopţii aştrii, iar păsările-adorm pe lacuri - se-nchid uscate florile de lotus, iar pomii fructele îşi pierd! Tunând cad pe pământ bolizii, iar glia-cu munţii şi cu codrii ei - se cutremură până-n străfund!

17 -19. Pe Khara-l părăseşte mintea, cum stă în carul său cel falnic; umărul stâng i se-nfioară, plânge fără ştire, apoi bâiguie zănatec cu glasul tremurând, cu capul prins în menghina durerii. Trufia însă nu-l lasă să se-ntoarne - el totul în râs întoarce, vorbind către drăcime:

20 - 25. - „Toate astea-s pieze rele, dar nu mă tulbură de fel! De altfel, cum ar putea un viteaz voinic şi plin de măreţie să se teamă de cel ce n-are pic de bărbăţie? Săgeata mea loveşte steaua de pe cer, iar dacă m-a cuprins mânia eu pot să dau chiar morţii moarte! N-am cum să mă întorc acasă fără să-i dau pieirii pe Rama - atât de încrezător în sine - şi pe Lakşmana, care mişelnic s-au purtat cu sora mea! Va trebui ca ea să se aline sorbindu-le din sânge! Voi ce mă urmaţi în lupte şi ştiţi că nu-i minciună: n-am fost nicicând înfrânt! Dacă doresc, eu pot să îl ucid în furia mea pe Indra însuşi - cu fulgerul şi elefantul său - nu doar doi oameni oarecare!" Mulţimea de *rakşasa* l-a crezut, cuprinsă cum era de-arcanul morţii, şi mult s-a veselit.

26 - 30. În vremea asta s-au adunat în cer făpturile divine, dorind să vadă bătălia dintre Khara şi Raghava. Ei între ei meneau a bine: -„Fie să învingă Rama neamul Paulastya spre binele brahmanilor, al celor drepţi şi vacilor preasfinte, aşa cum mai demult măritul Vişnu i-a înfrânt pe demonii *asura*!" Aşa vorbeau zeii care zboară cu *vimāna*, pe când priveau spre demonii care veneau potop spre apropiata lor pierzare.

31 - 34. Îmboldeşte iar Khara armăsarii şi carul ajunge-n fruntea hoardei; alte căpetenii fac la fel, astfel că îl păzesc în cerc zece şi încă doi: Śyenagāmī, Pŗthugrīva, Yajñaśatru, Vihamgama, Durjaya, Karavīrākşa, Paruşa, Kālakārmuka, Hemamāli, Mahāmali, Sarpāsya, Rudhirākşa. Dar cei mai mari ai oştii sunt Mahākapāla, Sthūlākşa, Pramāthī, Triśirā, iar ei pe Dūşaņa îl urmează. Astfel neînfricaţii demoni spre Rama şi Lakşmana gonesc în drăceasca lor iuţeală, cum planetele ciorchine se-avântă-n calea soarelui şi lunii, vrând parcă să le strice crugul.[5]

---

[5] Numele personajelor înseamnă: Śyenagāmī - 'cel care se repede ca un şoim'; Pŗthugrīva - 'gât mare'; Yajñaśatru - 'duşmanul jertfelor'; Vihamgama - 'războinicul iute ca o pasăre'; Durjaya - 'cel care nu poate fi învins'; Karavīrākşa - 'cu ochii precum floarea de oleandru'(?); Paruşa -'cel aspru'; Kālakārmuka - 'cel cu arme negre'; Hemamāli - 'colier de aur'; Mahāmali - 'colier mare'; Sarpāsya - 'gură de şarpe'; Rudhirākşa - 'băutorul de sânge' (aprox.); Mahākapāla - 'ţeastă mare'; Sthūlākşa - 'ochi mari, holbaţi sau bulbucaţi'; Pramāthi - 'cel care smulge'; Triśirā - 'cel cu trei capete'; Dūşaņa - 'păcătosul'. Khara poate însemna şi 'măgar', de unde referirile frecvente la 'zbieretele' lui.

1 - 2. Vedeau şi prinţii spăimântătoarea piază sub care se-apropia de ei nelegiuitul Khara. Rama le pătrunde înţelesul şi lui Lakşmana-i spune:

3 -14. - „Îndemânaticul meu frate, sunt toate-aceste groaznice-arătări meniri potrivnice acelor demoni - te uită mai cu luare-aminte! Se-ngrămădesc spre ei norii plutind pe cer, vezi culoarea lor cea măgărească - când roşie, când sură - tunetele şi ploaia - potop de sânge! De bucuria luptei şi presimţind izbânda, săgeţile din tolbe îmi scot fum, iar arcurile aurite au început a se roti- mai grabnic să le prindă-n coardă! Zburătoarele pădurii cu ţipete-ascuţite vor să ne spună că drept asupra noastră vine primejdia, iar braţul drept zvâcneşte ne'ncetat vestindu-mi lupta, dar faţa ta strălucitoare e cea mai bună piază a biruinţei noastre! Se ştie că va pieri în luptă acel care păleşte în ceasul bătăliei! Ne sparg urechile cu zarva lor din darabanele drăceşti aceşti *rakşasa* ce vin porniţi avan asupra noastră; se cuvine deci a socoti cum e mai bine, căci înţeleptul din vreme toate le socoate, de-i înţelept cu-adevărat! Apucă arcul, ţine-ţi săgeţile gătite spre apărare, apoi porneşte cu Vaidehi spre peştera din munte, tăinuită de pâlcuri de copaci, adăpost de nepătruns găsindu-i Sitei! Tu însuţi, dragul meu, o ştiu prea bine, uşor i-ai nimici pe toţi aceşti nelegiuiţi - dar nu te-mpotrivi, ci vrerea mi-o ascultă cum ai promis; eu vreau să-nfrunt singur bântuitorii nopţii, deci pleacă grabnic!"

15 - 18. Pe dată Lakşmana armele îşi ia, îndemnul regelui ascultă, pornind cu Sita spre adăpostul din tainiţe de munte. „O, zei, a fost o bună hotărâre la ceas de cumpănă!" îşi spune-n sine Rama, prinzându-şi platoşa[6]. Strălucitoarea pavăză îl face să semene cu focul fără fum ce luminează noaptea fără stele; viteazul trage struna arcului uriaş, făcând-o să vuiască spre cele patru zări, neînfricat sfidând duşmanii.

19 - 26. Se-adună locuitorii cerului să vadă bătălia: zeii, *gandharva*, *ŗşii* ca şi pioşii ajunşi în slavă prin merite depline. Menesc, vorbind unul cu altul cei care-au fost

---

[6] De fapt scopul lui Rama a fost să îl îndepărteze de pericol şi pe Lakşmana; desigur, dacă Sita ar fi rămas singură în Dandaka n-ar fi avut nicio şansă de supravieţuire, dar fiul Sumitrei nu şi-ar fi părăsit niciodată fratele în luptă, oricare ar fi fost riscul pentru sine. Această interpretare este mult mai plauzibilă decât ezoterismul exegeţilor de mai târziu.

brahmani în lumea pământească: 'Să fie totul spre binele vacilor sfinţite şi brahmanilor de bine voitori în tărâmurile toate! Rama să zdrobească neamul nemernic Paulastya, precum Vişnu odinioară a nimicit cu discul demonii!' Aşa grăiau ei între ei, dar se temeau apoi: 'Totuşi - sunt *rakşasa* paisprezece mii, iar el e singur - ce fel de luptă va să fie asta şi cum se va sfârşi?' Priveau în aşteptare fiinţele cereşti - brahmani şi *rajarişi* desăvârşiţi, zeii plutind în zburătoarele *vimāna*. S-au cutremurat apoi zărindu-l pe Rama cum sta netemător în linia de bătaie, cu trupu-nvăluit în nimb de biruinţă: nu mai era el însuşi - iertătorul, blândul - ci devenise nimicitorul, mâniosul Rudra.

27 - 32[7]. Soseşte-n vremea asta drăceasca hoardă, de-acum de grabă înglotită. Urlă furioşi şi se-ndeamnă strigând unul pe altul; ei zgâlţâie scuturi fioroase din piei crude, flamurile-şi fâlfâie, zăngăne din corzi de arcuri, iar peste toate din darabane duruie cu-atâta foc, că jivinele cumplite din codru de spaimă gonesc departe. Ocean tălăzuit ei par, cum tot sar în fel şi chip, mergând spre Rama.

33 - 35. Cu agera-i privire, Rama, meşterul în bătălii, îi vede pe glotaşii lui Khara cum sosesc; struna arcului o mai scurtează şi scoate din tolbă săgeată ageră la vârf, apoi se-ncruntă. Mânia de pe chip îl face asemenea Focului din urmă ce lumea va cuprinde, iar blajinii zei din codru văzându-l astfel fug şi ei care-ncotro. Paşnicul prinţ s-a preschimbat în groază-ntruchipată - la fel cum din blândul Śiva s-a ivit distrugătorul Rudra la jertfa lui Dakşa Prajāpati.

36. *Rakşasa* cei mâncători de carne crudă par - cum stau pe câmpul de bătaie, cu arcuri, zale, care de luptă muiate-n aurării strălucitoare ca para focului - nori grămădiţi pe cer, dar cât ar fi de groşi, prin nori pătrunde raza Soarelui.

<u>25</u>

1. Ajung la sihăstrie mai întâi Khara şi cei din fruntea ordiei sale: îl văd pe Rama, mânios, nimicitor vrăjmaş, cum stă în calea lor ţinându-şi arcu-n mână.

---

[7] Pasajul are, în cele două surse folosite, texte diametral opuse în ce priveşte atitudinea armatei *rakşasa*. Am păstrat varianta D. Rao, deoarece este mai normal ca, după o eclipsă, o ploaie de sânge etc. demonii să fie în dezordine, aproape de demenţă. Ţinând seama de conotaţia negativă a elementului marin evocat nu ne putem imagina oastea lor 'majestuoasă ca marea'. De altfel Valmiki întreţese adeseori episoade groteşti sau hilare între momentele de tensiune maximă.

2 - 10. - „Du-mă chiar în faţa lui! " - zbiară Khara, iar vizitiul îl ascultă pe zănatec. Atunci, ai hoardei căpitani fac cerc să îl păzească, strigând cât pot de tare, astfel Khara pare deodată Marte arămiul înconjurat de-alaiul său de stele. O mie de săgeţi spre Rama zvârle din arcul încordat şi strigă Khara strigătu-i de luptă; demonii de rând revarsă ploaie de măciuci, lănci, darde ori topoare. Vânjoşi cum sunt, ei vor pe Rama să-l fărâme - se-ngrămădesc ca norii de furtună şi urcă unii pe care, alţii pe cai sau elefanţii cât un munte şi năvălesc spre prinţ - torent pornesc săgeţile din norul lor întunecat!

11 - 14. Lovit astfel neîncetat se schimbă Rama şi pare-acum a fi Măritul Zeu în ziua-n care îşi începe rotirea dansului devastator. Raghava oprise până-atunci cu ascuţitele-i săgeţi potopul ce venea spre sine, dar răni avea şi sângele-i curgea pe mâini şi pe picioare. Tăria însă nicicum nu i se frânge, căci Meru-nfruntă chiar trăznetul divin, iar Rama este Meru!

15 - 16. Văd zeii că acum urmaşul lui Raghu e singur printre-atâtea mii de demoni şi roşu e ca Soarele care apune printre nouri - în inimi nu mai au speranţă.

17 - 30. Mânie nespusă pe Rama îl cuprinde şi arcul îl încordează până-l face roată spre ureche, apoi cu el aruncă săgeţi pătrunzătoare cu sutele - dar ce spun eu? - cu miile! Săgeţile cu pene de bâtlan, măiestru poleite, deşi în joacă par pornite, sunt de neoprit şi nu greşesc vreodată ţinta; pentru *rakşasa* ele sunt ucigătoare ştreanguri ale morţii pe care Yama le aruncă înspre ei. Străpung şi frâng mulţimi de trupuri diavoleşti, apoi se nalţă-nsângerate spre tării, strălucitoare flăcări purpurii. Arcul rotunjit aruncă darde-ngrozitoare fără număr, nici răgaz şi sfarmă totul - steaguri, arcuri, platoşe, căpăţâni şi trunchiuri cu braţe-ncinse-n armături şi coapse vânjoase, ca de elefant. Rama rând pe rând doboară cai ferecaţi în aur, regeşti care, vizitii, armăsari şi călăreţi, elefanţi cu luptătorii lor, iar pedestraşii curg puhoi spre Yama. Un vaier şi un strigăt străbate tot câmpul de bătaie, căci gem şi urlă demonii străpunşi de fierul ascuţit, iar rănile îi ard ca focul ce pârjoleşte uscăturile pădurii şi n-au nici timp, nici chip de ostoire! În frunte ies atunci câţiva dintre bântuitorii nopţii şi vor pe Rama să-l oprească, zvârlind spre el cu suliţe, tridente şi baltage, dar pe dată săgeţile le-au despicat gâtlejul şi cad tinerii voinici pe glie, cum cad copacii sub fâlfâirea păsării Garuda! Un singur adăpost mai au zdrobiţii - lângă Khara.

31 - 34. Inimile la loc le-aduce atunci Dūşaņa şi curajul le întoarce; furios apucă arcu-i şi se repede către prinţ, aşa cum mânios se-avântă Yama, dar stă în faţa-i - mult mai aprig - Rudra. Îmbărbătată, demonica mulţime se îngloteşte iarăşi, cărând palmieri şi *sala*, stânci pe lângă furcile-ntreite, ghioage şi juvăţuri. Puhoi pornesc din nou să zboare săgeţile, butucii, bolovanii, vrând pe Rama să-l înece într-a lor vâltoare.

35 - 37. Măciucă se ridica în creştet părul oricui ar fi privit războiul, încremenind cuprins de spaimă în faţa încrâncenării lor. Rama îi vede venind de pretutindeni, mai bătăioşi, zvârlind asupră-i potopul de săgeţi, şi scoate din pieptu-i un sunet ca tunetul furtunii, repede-apoi înspre vrăjmaşi măiastra săgeată "*gandharva*" cea nimicitoare.

38 - 40. Din scobitura tolbei el scoate-atât de iute săgeţile, că ochiul diavolesc nu poate vedea nicicum agera-i mişcare. Spre zece zări porneşte Rama dardele înaripate şi mii de vârfuri lovesc neiertătoare acoperind tot locul, iar soarele se-ntunecă în norul lor.

41 - 47. Pământul, cât îl cuprinde zarea, e plin cu demonii căzuţi; l-au semănat într-o clipită *rakşasa* cu trupurile lor: mulţimi sunt morţii şi mulţimi răniţii, zdrobiţi şi îmbucătăţiţi. Capete fără de trup mai poartă chivere, altele-s doar goale tigve retezate; pierdute braţe ori picioare păstrează încă toată armura-mpodobită. Căzuţi sunt caii şi mândrii elefanţi - bucăţi sunt carele cu flamuri, rupte domneştile însemne aduse la război. Spulberate de săgeţile lui Rama, fărâme de arme diavoleşti acoperă tot locul, vedenie-ngrozitoare. *Rakşasa*, câţi încă mai sunt vii, stau împietriţi de frică şi mânie şi nu pot nicicum porni spre Rama, cuceritorul cetăţilor vrăjmaşe.

26

1. Dūşaņa cel voinic îşi vede armia astfel măcinată şi-mpinge înainte cinci mii de demoni, bântuitori ai nopţii iuţi la pas şi fără preget la bătaie.

2. Din nou porniră cu ţepuşe, paloşe şi bolovani, trunchiuri şi săgeţi, năvală dând de pretutindeni, viteazul prinţ voind să-l covârşească cu piatră şi cu fier.

3 - 15. Urmaşul lui Raghu stavilă le pune cu ascuţitele-i săgeţi; cum taurul puternic furtuna verii o rabdă cu ochii-nchişi, aşa o clipă şi mâniosul Rama chibzuieşte

pieirea oştii diavoleşti, apoi către Dūşaṇa şi ai săi ciraci săgeţile aruncă. Răspunde hatmanul duşman cu tot atâta vrăjmăşie, dar arcul său puternic se sfarmă sub secera săgeţii lui Rama, cei patru cai sub alte patru cad, iar vizitiul creştetul şi-l pierde. La urmă, trei vârfuri din pieptul lui Dūşaṇa ţintă-şi fac şi se opresc într-însul. Dar uriaşul , lipsit de cai şi vizitiu, apucă o măciucă cât un vârf de munte - ar sfărâma cu ea zeieşti oştiri, căci buzduganul din ţepuşi de fier prinse-n cheutori de aur e adamant şi fulger deodată, deschizător de cale prin cetăţile duşmane. Ţinând cu tărie-n mâini arma ca un şarpe născut în Tartar, *rakşasa* se avântă spre Rama - două săgeţi umerii îi frâng, iar braţele ferecate în brăţări îi cad alături. Un steag căzut în faţa lui e acum măciuca, iar Dūşaṇa zace în ţărână, un elefant măreţ care şi-a frânt în luptă colţii.

16. Văzându-l pe Dūşaṇa pierit astfel, întreaga Fire-ncuviinţează:"E bună fapta asta!"

17 - 24. Prinşi de arcanul Sorţii, ceilalţi căpitani gonesc spre Rama împreună - Mahākapāla cu tridentul mare, Sthūlākşa vântură un paloş, iar Pramāthī baltagul - dar urmaşul lui Raghu i-aşteaptă, precum aşteaptă gospodarul oaspeţi nepoftiţi. Săgeţi tăioase sunt daruri pentru ei; căpăţâna mare îşi pierde Mahākapāla, în orbitele-amândouă Ochiosul e lovit, iar Pramāthī belşugul de săgeţi din trup nu şi-l mai poate smulge şi cade cum cade copacul plin de ramuri. Cinci mii de demoni primesc apoi restul mâniei lui Rama şi grabnic iau calea către Yama. Vede acestea Khara şi hatmanilor spune:

25. - „Pierit-au Dūşaṇa şi-a lui ceată, deci voi, *rakşasa*, vă înarmaţi pe dată cu arme de tot felul, vrăjmaşul om pe nume Rama să-l ucideţi!"

26 - 34. Zicând acestea, în fruntea lor el însuşi se-avântă plin de turbare. Alături sunt cei doisprezece căpitani *rakşasa*, nemiloşii Śyenagāmī, Pṛthugrīva, Yajñaśatru, Vihamgama, Durjaya, Karavīrākşa, Paruşa, Kālakārmuka, Hemamāli, Mahāmali, Sarpāsya, Rudhirākşa. Se-aruncă hoarda ce mai rămăsese asupra unuia - dar el e Rama! Săgeţilor drăceşti le răspund săgeţi bătute-n aur şi în diamante dar cu tăişul bine ascuţit: strălucitoare sunt ca focul din altare şi fac prăpăd prin liniile duşmane aşa cum face trăsnetul lui Indra în falnicii copaci! O sută de săgeţi, cu pene măiestrite ce zborul îl fac neabătut, într-o sută de *rakşasa* se înfig, iar altă mie de bolduri într-o mie de duşmani! Platoşe, arcuri, tolbe fărâme-s toate, iar

pretutindeni sunt leşuri - bântuitori ai nopţii scăldaţi în sânge! Groaznică şi-ngreţoşată faţă arat-acum pădurea şi seamănă cu iadul.

35 - 38. Un singur om a nimicit puterea armiei de paisprezece mii de demoni - viteazul Rama! În faţa lui mai stau doar Khara şi Triśirā dintre căpetenii - vitejii lor cei fioroşi pierit-au ucişi de-al lui Lakşmana frate; acum e rândul lui Khara să gonească împotrivă-i în carul său cel mare, precum porneşte Indra cu trăznetul în pumnul ridicat.

27

1. Pe când se zorea astfel către duşman, pe Khara îl abate cu vorba lui Triśirā:

2 - 5. - „Nechibzuinţa struneşte-ţi viteaz rege: e rândul meu, căci mai sunt viu şi năvalnic îmi e felul! Pe arma mea eu jur că vreau să-l nimicesc pe Rama, cum vrea orice *rakşasa* şi merită din plin! Fii martor, deci, cum unul din noi acuma va să piară. De va fi el, în Janasthāna te vei întoarce bucuros; de voi fi eu, tu vei putea intra în luptă!"

6 - 11. Împins de soartă mai grabnic sfârşitul să-şi găsească, Triśirā cu aste vorbe-l face să se-ndure. Khara se-nvoieşte: „Fie, luptă!" Triśirā porneşte în carul său strălucitor, tras de mândri bidivii. Cu capetele-i trei, el seamănă în semeţie muntelui Triśŗņga, ce are tot atâtea piscuri. Din arcul său ca dintr-un nor zboară cu sunet de chimval săgeţile potop spre Rama, aşa cum din nouri se revarsă apa şi sună sub ropotele ploii toba *dundubhi*. Nici Rama nu-i mai prejos când îi răspunde cu arcul său şi agere săgeţi, iar înfruntarea lor e-nfricoşătoare precum între un leu puternic şi un elefant. Triśirā fruntea eroului răneşte cu trei săgeţi, iar Rama din fire atunci cumplit îşi iese.

12 - 14. - „Grozavă putere are acest *rakşasa* netemător de moarte, m-a zgăriat cu săgeţile ca nişte flori! Primească la rându-i altele din partea mea!"

15 - 19. Iute slobozeşte spre pieptul lui Triśirā paisprezece darde, şerpi veninoşi. Patru cu vârf încârligat lovesc trăpaşii, opt doboară vizitiul, o alta flamura o rupe. Sare Triśirā din carul sfărâmat şi-şi caută scăparea, dar i se-afundă în piept săgeata menită lui şi-l sfârtecă. Apoi, spre cele trei capete mai trage Rama de trei ori - fără putere zace Triśirā pe câmpul de bătaie şi varsă sângele-aburind.

20. Cum fug căpriorii când simt miros de tigru, aşa fugeau cetaşii pe care îi apărase Khara. Văzându-le mişelnicia, Khara îi adună iar în rânduri, apoi însuşi se repede spre Rama aşa cum Rahu se-avântă către Lună.

28

1- 3. Se simte la strâmtoare tartorul de când văzut-a cum i-au pierit tovarăşii voinici - Dūşaņa, Triśirā cu atâţia alţii – de mâna unui singur viteaz şi se apropie de Rama precum Namuchi de Indra.

4 - 6. Din carul său de luptă Khara aruncă săgeți ce sângele îl varsă- leit cobre zburătoare; îndemânatec cu arcul și în războaie priceput, demonul sloboade din struna sunătoare săgeți spre zece zări.

7 - 10. Văzându-l cum se-apropie și revarsă potopul, la rândul său răspunde Rama cu arcul său cel greu zvârlind darde ce scot scântei și limbi de foc; așa cum zeul ploii cu norii care revarsă ploaia înghite seninul cerului, tot astfel săgețile ce zboară pretutindeni înnegurează soarele când Khara și Rama își urzesc sfârșitul.

11 - 18. Țintește Khara spre Rama săgețile *Nālīka*, cu vârfuri ascuțite de forme diferite, așa cum cineva ar vrea cu strămurarea să-ntarte elefantul. Măreț în carul său, *rakșasa* părea să aibă-n mâini arcanul morții și socotea că, de-atât măcel făcut prin oaste, viteazul Rama puterea își sleise, de aceea ca leul spre pradă se repede - dar leul stă neclintit în fața-i! În carul lucitor se-avântă Khara către rege cum gâza de para focului vrăjită se-aruncă-n flăcări! Întâi *rakșasa* și-arată măiestria lovind arcul lui Rama pe unde se sprijină săgeata între cele două coarne, apoi cu șapte vârfuri zburătoare aidoma cu trasnetul lui Indra, în șapte părți străpunge deodată armătura lui Rama, iar platoșa strălucitoare ca soarele cade în tină zuruind.

19 - 24. Lovit în trup de-atâtea darde,vlăstarul lui Raghu se-aprinde ca focul fără fum și-nstrună arcul cel mare al zeului Vișnu pe care slăvitul *riși* Agastya i-l dăduse. Cu zburătoare pene aurite bine-ncleiate de vârfuri ascuțite sfărâmă stindardul vrăjmașului, iar minunata flamură se prăbușește precum soarele ce-ar lua cu sine mulțimea de *devata*. Turbează Khara, dar știind prea bine unde se țintește spre pieire, trimite patru săgeți spre pieptul lui Rama și către ale lui picioare, la fel cum se ochește elefantul când e lovit cu lănci.

25 - 32. Scăldat în sânge, Rama se umple de mânie și răspunde cu șase darde bine ațintite - spre cap, spre cele două brațe, iar restul, trei vârfuri ca secera scobite, către pieptul demonului. Vrând să scape omenirea de acel *rakșasa*, Rama trimite[8] treisprezece oțelite săgeți strălucitoare, lovind pe rând jugul cu una dintre ele, cu patru cei patru armăsari, a șasea străpunge vizitiul în cap, cu trei sfărâmă oiștea, cu două osiile; a douăsprezecea rupe coarda arcului lui Khara, iar cea din urmă îi pătrunde-n trup. Văzându-și arcul rupt, carul îmbucătățit, sirepii morți și vizitiul fără viață, Khara apucă o măciucă și sare dintre resturi.

33. Privesc din cer *devata* din care zburătoare aceste fapte și într-un glas cu marii *riși* ei îl slăvesc pe Rama, iscusitul mânător de care.

29

1. Zise mărețul Rama către Khara, cel văduvit de car, dar care încă îi mai stătea în cale vânturând o ghioagă, aceste aspre vorbe:

2 - 14. -„Deși ai fost mai mare peste atâta oaste cu elefanți și care, făptuit-ai doar josnicii ce silă fac oricui pe cele trei tărâmuri! De-ar fi chiar zeul peste zei, nu dăinuiește cel care plin de răutate chinuie nevinovatul cu păcătoasa lui purtare! O, *rakșasa*, s-ar ridica asupra-i făptura toată, l-ar nimici ca pe-o năpârcă-nveninată! Egoistul făcător de rele, care de rătăcire nu-și dă seama când cu deplină vrere și bucuros pe altul nimicește, își va vedea sfârșitul precum șopârla *brāhman* care a înghițit hulpavă grindina căzută, pierind apoi! Ți-a folosit cumva, *rakșasa*, răul nemăsurat făcut drepților sihaștri din codrul Dandaka? Urâți de toți, cei cruzi și silnici n-adastă în viața de huzur, ci cad cum cad copacii rupți din rădăcină!O vreme sunt plini de floare, dar rodul copt e groaznic! Poruncă am, împărătească, să îi zdrobesc pe toți sfruntații tulburători ai păcii, o, *rakșasa* bântuitor prin noapte! Săgețile-aurite îți vor străunge trupul, ieșind cum cobrele străbat prin furnicar; te vei alătura curând ordiei nimicite astăzi și veți păși pe drumul către Yama, voi

---

[8] Khara și Rama se luptă deocamdată pentru prestigiu și caută să se umilească unul pe altul, de aceea ținta imediată nu este uciderea celuilalt, ci demonstrarea îndemânării proprii. Deoarece Khara i-a distrus primul arc și l-a lăsat fără platoșă Rama răspunde spulberând simbolul autorității reprezentat de *dhvaja* - stindardul de pe car, apoi țintește jugul, cei patru cai, vizitiul, oiștea în cele trei puncte de joncțiune cu carul, cele două osii - carul indian avea patru roți, nu două ca în lumea homerică -, arcul lui Khara și, în ultimul rând, chiar căpetenia *rakșasa*.

ucigași ai celor drepți! Vedea-vor din înalturi măriții înțelepți care-au murit în chinuri cum călăii le pornesc spre iad! De-acum, mișele, pornește când voiești, lovește cum te pricepi mai bine, apoi capul iți va cădea cum cade fructul din palmier!”

15. Râde Khara de spusele acestea, cu ochi înroșiți de clocotul mâniei și răspunde tunător:

16 - 24. -„Te lauzi singur, fiu al lui Dașaratha, căci nu ești vrednic de slavă altfel, când ai ucis demoni de rând? Viteazul vrednic nu se fălește-n van, îl oprește mândria izbânda să-și vestească, ca pleava lumii nu ai face dacă ai fi *kșatriya*! E oare vreme potrivită cu neamul să te lauzi, la război, în clipa morții? Se vede nemernicia ta din astă goală falã, cum iarba *kuśa* vâdește-n focu-i aurul și-arama. În fața ta stau neclintit ca munții și buzdugan eu am în mână, precum vezi: așa cum celor trei tărâmuri le-ajunge doar un Yama, eu singur ajung ca să te lipsesc de viață. De-ar fi timp, multe aș mai spune, dar soarele-i spre scăpătat, iar noaptea capăt luptei pune; destul atât îmi pare: - ai ucis paisprezece mii de *rakșasa*, iar eu voi șterge lacrimele văduvitelor femei omorându-te pe tine!”

25 - 28. Zise și ghioaga își aruncă înspre Rama: uriașul buzdugan ca trăznetul pornește, scrumind în cale copaci, tufișuri, rugi se-apropie de prinț, dar moartea zburătoare se face țăndări sub săgeata măiestrită, așa cum plesnește sub vrajă și descântec năpârca ce stă să odrăslească.

30

1. Surâse dreptul Rama și grăi astfel:

2 -12. - „Degeaba urli, tu, cel mai josnic dintre *rakșasa* - se vede că doar atât puteți în fața mea! Fărâme este ghioaga în care îți puneai nădejdea, fărâme e mândria ta; în van te-ai lăudat „voi șterge lacrimile curse pentru cei căzuți”. Săgețile mele vor răpi demonica ta viață, la fel de ușor precum Garuda prinde-n gheare divinul elixir al nemuririi, o, *rakșasa* rău, josnic și prea trufaș! Vârful ascuțit îți va străpunge gâtlejul, sângele-nspumat va curge pe pământul îl va sorbi! Trupul colbuit va zace pe țărână și-n somnul veșnic vei cuprinde-n brațe glia ca pe o zână plăsmuită-n vis! Vrednicii sihaștri vor sălășlui în Dandaka - liman vrednic al celor fără de prihană! Janasthana vor străbate netulburați, atunci când săgețile o vor elibera de tine! Vor

pribegi de-atunci încolo cumplitele *rakşasi*, cătând înlăcrimate un adăpost în lumea largă! E vina ta, tulburător al jertfelor, spin chinuitor al brahmanilor!"

13. Nechibzuit răspunde Khara spuselor lui Rama:

14 - 15. - „Vorbeşti trufaş, netemător chiar în groaznica din urmă clipă - dar asta arată că gheara morţii ţi-a cuprins simţurile, încât nu ştii nici ce rosteşti şi nici ce faci!"

16 - 28. Zicând acestea, Khara îşi rotea privirea încruntat, o armă vrând să afle; zări la urmă un *sala* - o nămetanie de copac; cu braţele-i voinice îl dezrădăcinează, apoi zvârlindu-l cât putea spre Rama, zbiară: „Eşti mort!" Viteazul sfarmă butucul cu potop de săgeţi - ajuns de silă, năduşit şi cu ochii roşii de mânie, străpunge-apoi trupul lui Khara cu mii de darde zburătoare. Curgea din trupul sfârtecat sângele şuvoaie, precum se scurg duruitoare cascadele din piscul Prasravaņa, dar Khara încă se ridică şi, îmbătat de-a sângelui duhoare, se mai repede-o dată înspre Rama. Acesta din cale-i se fereşte văzându-l cum vine, secat de-a vieţii sevă dar înnebunit de furie; înstrună deci săgeata lui Indra pe care o primise de la Agastya. Pornind din arcul făcut roată, ea răsună precum tunetul, stăluceşte ca focul preacurat şi străpunge pieptul demonului. Se prăbuşeşte Khara în ţărână, lovit şi ars deodată de arma minunată, pierind cum au pierit Andhaka, pârjolit de Rudra,Vŗtra, ars de trăsnet, Namuchi, răpus de-a mării spumă, şi Bala ucis de Indra.

29 - 37.[9] Atunci zeii făcură să răsune cereştile timpane în toate zările tăriei şi revărsară flori asupra viteazului Raghava, uluiţi de pieirea a paisprezece mii de draci - cu Khara, Dūşaņa şi multe căpetenii - în timp atât de scurt[10] sub ascuţitele săgeţi. Ei lui Rama se închinară slăvindu-l astfel:

-„Pentru a stârpi aceşti vrăjmaşi s-a arătat lui Śarabhaņga măritul Indra, distrugătorul cetăşilor duşmane! Pentru aceasta te-au îndrumat aici mări̧ţii *rişi*, plănuind cu-nţelepciune, ei văzătorii, pieirea cruzilor *rakşasa*! Fiu al lui Daşaratha, prin fapta ta cucernicii sihaştri îşi vor plini de-acum în pace ruga!"

Iar între ei spuneau:

---

[9] Ordinea distihurilor diferă în cele două surse folosite; nici una nu este satisfăcătoare, astfel încât am căutat să obţin un text logic, mai mult decât să urmez fidel litera originalului.

[10] Una din variante are în limba engleză „o oră şi jumătate", cealaltă „jumătate de oră". V. n. 11, la 3,34,9/2.

- „Ce faptă fără seamăn, cât curaj și ce îndemânare! Doar Vișnu pe potrivă-i este!” apoi plecat-au spre sălașul lor.

38 - 41. Într-acestea din peșteră Lakșmana și Sitha s-au întors la chilia lor cu multă bucurie. Lăudat de preacucernici și de frate, biruitorul Rama intră în sihăstrie. Vaidehi cu drag îl strânge-n brațe, iar fața ei era ca Luna plină.

31

*Eliminat; este o interpolare stângace, inutilă în evoluția epopeii.*Akampana îi anunță lui Ravana dezastrul suferit de Khara în pădurea Janasthāna, propunându-i să o răpească pe Sitha.

32

1 - 3. Un urlet tunător a scos Śūrpaṇakha văzându-i morți pe toți cei paisprezece mii de demoni nemiloși, uciși de un singur om, de Rama. Pierit-au rând pe rând Triśirā, Dūșaṇa, apoi Khara, faptă fără seamăn, iar ea aleargă-nnebunită spre Lanka, unde Ravana împărățește.

4 - 9[11]. Ea îl găsește în catul cel mai nalt al foișorului regesc, având aproape sfetnicii de taină, așa cum Indra îi are lângă sine pe *marut*. Ravana trona strălucitor pe jilțul său domnesc - altar de aur pentru închinare părea a fi acesta-, deopotrivă cu Soarele ori Focul. Leit cu Yama, înfricoșător e la vedere; nebiruit vreodată, el înfruntă zeii, *gandharvașii*, divinii înțelepți cu suflete curate, deși are pe trup urma lăsată de *Vajra*-fulgerătoarea armă a lui Indra, iar în piept adânci găvane de la colții lui Airāvata, divinul elefant. Stă astfel întronat și învăscut cu toate câte poartă și Devendra, arătându-și falnic înzecita-i față și douăzeci de brațe. Nestematele *vaidūrya* asupra lui revarsă strălucire, iar în urechi poartă mari verigi de aur cizelat, din gura largă albii colți se întrevăd, în totul semeț precum un munte - astfel l-a văzut Śūrpaṇakha.

10 - 16. Pe trup se văd nenumărate urme din luptele cu Vișnu și cu zeii, când a sfidat divinii în groaznice războaie: asprimea lui nu s-a muiat, gata e oricând să tulbure oceanul după voie, îndemânatic fiind la urzeli. Ușor e pentru el s-azvârle

---

[11] Distihurile 4-22 au foarte multe repetiții care nu au putut fi sintetizate într-o formă mai limpede din punct de vedere logic; toate subînțeleg expresia „acea *rakșasi* (=Śūrpaṇakha) l-a văzut astfel”.

cu munții, să prigonească zeii, să calce *dharma* sau să ia cu sila femeia altcuiva. El înlănțuie armele zeiești, tulbură jertfele, răpește orice vrea. Pe Vāsuki, rege peste *nāga*, l-a zdrobit chiar în cetatea lui de scaun, Boghavati, și draga soție Takṣa i-a furat. Lui Kubera, al său frate după mamă, i-a luat minunatul car Puṣpaka, apoi i-a jefuit grădina Chaitaratha și Lacul Puşkarini; a stricat apoi, pizmaş, Naņdana, grădina lui Indra și alte minunate locuri, odihnă pentru zei.

17 -20. El este un pisc, iar brațele i-ajung la soare și la lună. A fost cândva brahman și cuvios, rugându-se Celui ce s-a născut pe Sine[12], închinându-i capetele toate: de aceea a câștigat prin zece mii de ani de străduințe darul ca niciunul din zei, *dānava*, *gandharva*, șerpi, păsări sau jivine să nu-i aducă moartea niciodată. Apoi s-a vădit ce a avut în minte, căci a tulburat jertfirea și paosul aduse de cei născuți de două ori, lipsindu-i pe Indra și pe zei de cuvenita *soma*. El răutatea își arăta atunci când ruga era în toiul ei, ucigând brahmanii care nu i se închinau și se bucura de toată nedreptatea făcută. Astfel, pacoste a lumilor și celor ce trăiesc în ele, tronând cu măreție în multele podoabe, l-a văzut *rakṣasi* pe al său frate, pe Ravana.

23 - 25. Sluțită de viteazul Lakṣmana, încă-nspăimântată de câte a văzut, se-apropie de Ravana, urmașul neamului Paulasta, care o privea cu ochii mari de uluire, și nenorocirea începe să-și depene, cu amare vorbe.

33

1. Spre Ravana grăi aceste vorbe grele jeluitoarea Śūrpaņakha, în auzul sfetnicilor:

2 -23. -„Pierdut în desfrânare cum te afli nu vezi primejdia ivită din senin, așa cum s-ar cădea un rege să o facă! Josnic te porți, beat de plăceri, nestăpânit și lacom: curând cinste nu vei avea nici cât are văpaia ce mistuie rugul plin cu leșuri! Pierdut e prințul care domniei grija nu o poartă însuși la potrivită vreme! De râul mâlos elefantul se ține cât poate de departe, iar poporul la fel se-nstrăinează de riga care nu cunoaște măsura-n lucruri, păsul nu-i ascultă, nici nu știe iscoadele[13] să-și pună

[12] Epitet al lui Brahma.

[13] Śūrpaņakha repetă obsesiv cuvântul *cāra* - spion, iscoadă, iar în distihul 9 folosește expresia *nayaśca* - „și domnia înțeleaptă/abilă, arta politicii". Regatul lui Ravana este cârmuit totalitar, totuși principiile respective sunt fundamentale în gândirea politică indiană antică, chiar dacă pentru noi poate fi amuzantă susținerea lor de către această *rakṣasi* lipsită de moralitate.

la cuvenita treabă! Stăpânul care pe seama altora își lasă stăpânirea nu propășește-n veci, cum nu e rodnic piscul înecat de apa mării! Te războiești cu zeii, *gandharva* și *rakșasii*, totuși n-ai iscoade să afli ce clocesc aceia, nici ce gândesc supușii, căci mintea ta, ca fulgul de ușoară, nu e împărătească minte! Demon? Nicicum! Băiețandru lipsit de grijă, asta ești o, „rege biruitor de regi"! Ochi și urechi au regii, au plină visteria și cunosc al cârmuirii meșteșug, de aceea li se spune „departe văzători"; cei ce nu pricep aceasta nu-s prinți, doar gloată! Sfetnici ai doar lingăi, cercetașii îți sunt nepricepuți ori muritori de foame, altfel ai fi aflat cum au pierit ai noștri, cum ai pierdut Pădurea Janasthāna! Rama, un singur muritor, zdrobit-a paisprezece mii de demoni mult învățați la rele, răpuși sunt Dūşaņa, Khara, iar înțelepții hălăduiesc de-acum în pace în Dandaka! Orbit de lăcomie, ținut în loc de atâți lingușitori, nu iei aminte, Ravana, cum urgia se apropie, cum frica țara o cuprinde! Supușii curând vor spune-adio unui rege lipsit de agerime, zgârcit, trufaș și mânios, chiar ei vor pune capăt domniei cu viața lui deodată! Prințul care nu-ntreprinde ce se cuvine și nu se teme de lucruri de temut, va pierde tronul, va deznădăjdui și va ajunge nefolositor ca brazda de otavă. Vreascul, bulgării de tină, colbul, zdreanța aruncată, ghirlanda ofilită vor prețui mai mult decât craiul fără țară! Domnie-ndelungată și slavă are împăratul drept, stăpân pe sine, mereu străjuitor, chiar dacă ochii somnul îi închide. Dar tu, Ravana? Pe alții mereu arunci tu vina, cu mintea slabă dedat ești doar plăcerii, fără a ști când vremea-i potrivită, căci n-ai plămadă de domnitor; curând asupră-ți pieirea vei abate și neamului ruina curând îi vei aduce!"

24. Trufașul tartor căzu pe gânduri când spusa i-a auzit; chibzui adânc o vreme, deși prea plin era de dragoste de sine, iubind din cale-afară bogăția și bunurile lumii.

<u>34</u>

1. Ravana se umple de mânie vorba aspră auzind și o întreabă:

2 - 3. -„ Dar cine-i Rama, cum arată? Cât e de viteaz și cu care arme a putut el ucide *rakșasa* ne'nvinși precum Triśirā, Dūşaņa și Khara? În codrul cel nepătruns Dandaka ce caută? Sora mea cu brațe prea frumoase, cine te-a sluțit până-ntr-atât?"

4. Astfel întrebată, cuprinsă de turbare, Śūrpaņakha începu a povesti cu de-amănuntul:

5 - 11. - „Rama, fiul lui Daşaratha, are ochii mari şi braţe lungi; chiar îmbrăcat în strai de iută şi în piei de negri căpriori el seamănă cu Zeul Dorinţelor Aprinse[14]! Arcul său cel prins în aurite cercuri aruncă lucii săgeţi de fier cu vârful otrăvit, vipere ce zboară, iar arma lui pare a fi leită Śakra lui Indra! Nu am putut zări măcar o dată cum scoate din tolbă săgeata, cum întinde struna, cum ţinteşte ori cum slobozeşte din coardă ţepuşa cea amară! Grindina lui Indra peste holda coaptă erau săgeţile venite-n ploaie peste oastea noastră! Singur şi pedestru, Rama i-a ucis pe cei paisprezece mii, cu Dūşaṇa şi Khara-n frunte, doar într-o frântură de ceas![15] Un adăpost nerăzbătut pentru înţelepţii văzători făcut-a Rama din codrul altădată îndrăcit. Doar eu am scăpat, umilită şi ciuntită - poate pentru că prinţul învăţat în *dharma* nu a voit să dea pieirii o femeie.

12 - 13. Rama are un frate pe potriva-i - Lakşmana este al său nume. Iubitor şi credincios în toate, netemător în luptă, aprig şi puternic, mezinul îi stă sfetnic şi mână dreaptă celui mai în vârstă.

14 - 21. Sita, prinţesa din Videha, este credincioasa soţie a lui Rama. Se bucură acesta când priveşte la ochii mari, la faţa ce întrece strălucirea lunii pline, iar ea gândul şi vorba le îndreaptă doar spre binele iubitului regesc. Cosiţa de abanos i-atinge coapsa bine rotunjită; nasul fin, cu nări trandafirii, e-ncântător pe faţa cu pieliţa ce-ntrece aurul mult limpezit la foc, iar mlădiul mijloc pare a se frânge - ea e Vaidehi! Întrece-n frumuseţe tot ce am văzut vreodată printre femei - pământene, *gandharva, kinnara* sau *yakşi*: pare a fi sălbatica dryadă sau Lakşmi, zeiţa fără seamăn, din ceruri pogorâtă în lumea muritoare! cel cuprins de braţu-i de soaţă iubitoare va vieţui mai bine ca Indra, stăpânul celor trei tărâmuri, şi se cuvine ca mândra doamnă să fie doar a ta. Am încercat să o aduc aici, dar m-a sluţit Lakşmana pe când ademeneam frumoasa cu coapse largi şi sâni rotunzi şi mari! Săgeţile lui Manmatha te vor aprinde-ndată ce vei zări chipul lui Vaidehi!

22 - 27. De socoteşti stăpâne, dacă doreşti s-o ai soţie, nu-ntârzia: porneşte cu dreptul înainte. Vei face pe placul neamului demonic dacă-l vei ucide pe crudul Rama, care traiul şi-l duce-n sihăstrie. Străpunge-i cu ascuţite săgeţi pe Rama şi

---

[14] Manmatha, epitet al lui Kama în varianta sa cea mai puţin spiritualizată.

[15] Textul are expresia „ardhādhikamuhūrtēna”= „o *muhūrta* şi jumătate” sau 72 minute. Ea apare şi în 3,30,30/1, unde însă una din variantele traducerilor indiene o echivalează cu „jumătate de *muhūrta*”. 1 muhūrta ≈ 1 / 30 din zi ≈ 48 min.

Lakşmana, iar Sitha, văduvită și orfană, va fi a ta cu voie, fără voie. Tu cumpănește bine tot ce am spus, chibzuiește că nu mai sunt nici Khara, nici Dūşaṇa, că este de acuma timpul să îți arăți tăria, iar dacă sfatul meu îți place, purcede fără de zăbavă!"

35

1 - 4. Ravana vorbele ațâțâtoare i-ascultă; pe dată lasă sfetnicii și pleacă spre taince cămări, tot cântărind în minte ce mreje să întindă și cui să-și spună gândul. Se hotărăște-n urmă; poruncă dă: „-Să-mi vină carul fermecat, gătit de cale!"

5 - 7. Pe dată vizitiul carul i-l aduce: durat din aur este acesta, nu caii îi trag jugul, ci catâri cu capete de monștri, înhămați cu frâie bătute-n nestemate. Se-așează stăpânul peste demoni la locul cuvenit, iar carul se ridică spre tării cu zgomot tunător, pornind către ocean, matca râurilor toate, încotro îl mână cu gândul și cu voia fratele celui ce dăruiește bogăția[16].

8 - 10. Ravana cu ale sale zece capete și douăzeci de brațe, domnitorul peste *rakșasa,* înconjurat de regeștile-i însemne din aur[17], trona semeț precum un munte cu zece piscuri, iar fețele păreau a fi șlefuite din *vaidūrya*. Dușmanul de temut al celor treizeci de nemuritori și ucigaș de *muni*, zbura cu carul mânat de-a sa voință cum zboară norul negru cu margini luminate de-a fulgerelor flăcări ori stolul de cocori.

11 - 27[18]. Războinicul pe calea-i se-avântă. Vede rând pe rând: munții de pe țărm, copaci *sala* și *tamala* în plină floare, banani, palmieri de cocos îngreunați de roade, iazuri cu apa limpede și rece, frumoase-mprejmuiri fiind toate pentru multele chilii de eremiți ce străjuiesc ale Focului altare. Sihaștrii de tot felul[19] și creaturi celeste cu miile umpleau pământu-acela. Tot mii, din ceruri pogorâte, frumoasele *apsare*

---

[16] Kubera, zeul bogăției, frate vitreg cu Ravana, fusese stăpânul carului zburător Pușkara.
[17] Însemnele regale erau umbrelele albe și cozile de yak folosite ca evantaie.
[18] Versurile 11-36, având toate caracteristicile unei interpolări, pot să fie semnificative artistic, dacă le interpretăm drept tabloul idilic al unei lumi pașnice, peste care *vimana* plutește ca un nor aducător de distrugere. Ele sugerează totodată că Ravana ar fi putut alege alte ținte infinit mai justificate și mai demne, indiferent dacă urmărea bogății, femei sau nemurire. Pentru poetul indian problema nu era atât violența acțiunii - fapt banal în epoca și societatea în care trăia - cât dezonoarea faptei plănuite.
[19] Urmează o lungă înșiruire a diferitelor feluri de asceți, asemănătoare celei din cântul 6, și de ființe supranaturale - *naja, garuda, kinnara, gandharva*.

împodobite cu divinele ghirlande horeau pe malul mării. Locuri de tihnă pentru zeii și zeițele ce sorb nectarul nemuririi, ele sunt adăposturi pentru lebede și gâște roșii, rațe, buhai, brotaci - popoare înaripate și gălăgioase ale bălții. Durat din nestemate, țărmul cu oceanul se înfruntă. Fratele lui Kubera spre Soare se înalță, zărind în preajma-i alte care zburătoare care purtau prin ceruri suflete frumoase ce s-au desăvârșit în lume, iar din ele sublimă muzică se-aude pe când le poartă voia fiecărui. De-acolo Ravana se duce mai departe, peste codrii de santal, care văzduhul îl înmiresmează cu seva picurând spre rădăcini, peste crânguri de *takkolā* și nucșoară, peste locuri unde cresc aloe, *tamala* și desișuri de piper. Sideful ce poartă mărgărite și mărgeanul strâns în mari movile, se zvântă de sărătura mării, iar din piscurile argintate pornesc cascadele duritoare spre liniștite lacuri. Alături, pe rodnice meleaguri, se înșiră cetăți bogate-n grâne, cai și elefanți, leagăn al preafrumoaselor femei. Ravana întrezărește delta liniștită, adăpostită de țărm - un rai atins doar de blânda suflare a zefirului.

28 - 36. Acolo se găsea *banyan*-ul cu crengi de-o sută de *yojana*, cândva o sihăstrie pentru mulțime de ermiți. Vulturul divin Garuda se așezase pe ramura uriașă cu prânzul său - un elefant și o țestoasă uriașă (ce se luptau prostește de multă vreme, până i-a prins acvila zeiască)[20] -, rupând lungul ram sub greutatea-i venită din văzduh. Frunzoasa creangă era adăpostul marilor înțelepți din neamurile *vaikānasā*, *māsha*, *vālakhilyā*, *marīchipa*, *aja*, ba chiar și *dhūmra*- cei ce se hrănesc cu fumul și cu sfara -, iar toți hălăduiau acolo, cu capu-n jos, atârnând pe lemnul ținut cu ale lor picioare. Văzându-i, Garuda se înduioșează de soarta lor: oprește rupta cracă cu clonțul său năprasnic, iar ghearele îi poartă cina. Atunci, în vreme ce mânca, *muni*-i salvați îl[21] binecuvântează: să fie cu izbândă în drumurile sale, vitejie să aibă îndoită, primind la urmă răsplată fără seamăn. Menirea lor de bine îl întărește-n gându-i îndrăzneț - în tainița de adamant din palatul lui Indra pătrunde sfărmând zăbrele și pereți, răpind nectarul nemuririi. Acest *banyan*, numit Subhadra, l-a fost zărit Ravana.

37 - 40. Pe țărmul oceanului ce-nghite râuri, Ravana află un sălaș plăcut și singuratic în sfânta frumusețe a pădurii. Mārīcha locuia într-însul; demonul îmbrăcase călugăresc veșmânt din iută și piele de negru cerb, avea zulufii împletiți

---

[20] Pasajul dintre paranteze este o completare necesară pentru înțelegerea textului. Editorii indieni dau o variantă succintă a mitului, pe care nu o reproduc.

[21] Garuda este un nume masculin.

și hrana cuvioasă. Pe-al său stăpân Mārīcha cu cinste deplină îl primește, îi toarnă apă să se spele, mâncare îi îmbie, apoi grăiește:

41. - „ Împărate, domn peste *rakșasa*, aici ce vânt te-aduce? E bine totul în cetate?”

42. Răspunde astfel mărețul Ravana, cel priceput la vorbă.

36

1 - 21. -„Prietene Mārīcha, sfetnic de taină și ultim reazem în tulburarea mea, ascultă-mă cu luare-aminte! Prea bine știi că frații mei Khara și Dūşaṇa, voinici cu brațe tari, surioara Śūrpaṇakha și cu Triśirā cel priceput în luptă veacu-și duceau prin codrul Janasthāna, având mulțime de tovarăși dintre *rakșasa* bântuitori ai nopții, viteze ajutoare să-mi împlinească voia de-a chinui sihaștrii. Deunăzi, ajunsau să lupte cu Rama, un turbat de om, încă și pedestru - fără o vorbă ucise cu arcul și săgeata pe câmpul de bătaie paisprezece mii de demoni! Au pierit Khara, Dūşaṇa, Triśirā, iar pădurenii hălăduiesc de-acum în pace, fără teamă de *rakșasa*! Blestematul de *kșatriya*, care de însuși tatăl său fu izgonit din casă, s-a aciuat în codru cu soața sa și mi-a ucis o armie de supuși, dar viața sa curând se va scurta! Om de nimic, smintit, crud și rău, robit plăcerii, nedrept și fără lege, se veselește când vatămă pe cineva! Dovada cea mai bună: pe sora mea, fără pricină, doar în virtutea forței, el a sluțit-o la nas și la urechi! Vreau răzbunare - pe Sitha cea frumoasă ca o zână, soția lui, eu voiesc s-o fur cu sila din Janasthāna, iar tu să-mi fii de ajutor. De îmi vei sta alături cu marea ta putere, alături de frații mei îl voi fărma-n război pe Rama - să aibă chiar în ajutor toți zeii! Nu ai pereche în curaj, destoinicie și priceput nu-i altul ca tine la-nșelat. Te vei schimba în cerb de aur stropit cu stele de argint și vei păși agale pe lângă sălașul lor din codru, astfel ca Sitha să te vadă. Pe dată ea îi va trimite pe Rama și Lakșmana să te prindă. Prea lesne va fi în lipsa lor să o răpesc și să-i lipsesc de dânsa, la fel cum Rahu răpește raza lunii și noaptea o întunecă deplin. Ușor va fi apoi pe întristatul Rama să îl lovesc, iar eu dorul îmi voi împlini.”

22 - 24. Mārīcha simte cum gura iască i se face la numele lui Rama, iar inima de frică i se strânge, ochii din cap îi ies și pare o jivină care piere. El cunoaște viteazul din pădurea Tataka, astfel că brațele îndoaie rugător și începe a vorbi despre dânsul, spre binele lui Ravana și al său.

37

1. Auzind ce gânduri are mai-marele peste *rakșasa*, Mārīcha - sfetnic știutor și priceput la vorbă - răspunse astfel:

2 - 7. - „ O, rajahule, ușor găsești lingușitori care să-ți adeverească spusa, dar greu din cei ce dau un sfat cuminte, ba încă și mai greu îi poți urma! Nu știi nimic tu despre Rama! Ai mintea ca un fulg, purtată de dorințe necurate; Rama e un viteaz asemenea cu Indra sau Varuna, puternic ca fulgerul ori ca furtuna! Vai mie! Va mai fi un colț pe-acest tărâm și pentru noi sau fi-vom izgoniți cu totul din lume și din viață de-a prințului turbare? Să fie Sita născută spre a ta pieire și nouă nimicitoare piază? Gândind doară la tine, nechibzuit și samavolnic, rău sfătuit cum ești, mă rog să nu târăști în hău, Ravana, deodată regatul, Lanka, seminția!

8 - 15. Rama, preaiubitul fiu al Kausalyei, n-a fost nicicum de tată urgisit! Nu e nici rău, meschin ori decăzut printre *kșatriya*, cum nu-i nici crud, nedrept ori vătămător fără pricină! Văzând el, dreptul, urzeala reginei Kaikeyi s-a urgisit pe sine pentru-a-mplini cuvântul dat de împărat; lăsând în urmă domnie și plăceri s-a afundat în codru! Nu este cum ți s-a spus - un prost cu inima de piatră, robit de-a lui simțire - și nu ți se cuvine ție ca să grăiești astfel: Rama urmează *dharma*, e pios și pentru adevăr se luptă, iar într-această lume el este ce-i Indra printre zei. Sita e ocrotită de-a lui putere și de neprihănirea ei[22] și dacă nu poți lipsi Soarele de strălucirea sa, nu poți să îl lipsești pe Rama de Vaidehi.

15 - 20. Nu intra în focul pârjolitor pe nume Rama! Nechibzuit ai fi să-nfrunți săgețile înflăcărate care pornesc din arcul încordat pân' la ureche! O, fătul meu, nu intra în crunta gur-a morții lăsând regat, noroc și viață sub armele care nu iartă! Un leu e Rama printre oameni, iar Sita credincioasă îl urmează mereu, neabătută. Mai dragă decât viața îi este lui Maithili, iar Sita cea mlădie cu cingătoare de pară se încinge - n-o vei putea atinge! Nu ai puterea să o răpești cu sila cât arcul lui Rama o păzește!

21 - 25. Dar care-i rostul, rege, acestei fapte nebunești? Nu e niciunul! Începi războiul - fie! În prima bătălie în care Rama te-a zărit, viața ți se-ncheie! Dacă dorești o viață lungă, desfătată în bunurile lumii, dacă iubești domnia - un lucru atât de greu de obținut și de păstrat - nu îl stârni pe Rama! Te sfătuiește cu înțelepții din preajma ta, cu Vibīșaṇa mai întâi, socotește ce-i de făcut, vezi unde ești slab și unde tare, mereu folosul avându-l înainte! Eu socotesc, din parte-mi, că nu poți purta războiul cu prințul din Kosala, iar cum îmi pare mai înțelept voi spune mai departe, dacă asculți, Ravana!”

---

[22] Versul 3,37,14 a: katham. tvam. tasya vaidēhim. rakșitam. svēna tējasā este interpretat în una dintre ediții drept „Vaidehi este protejată de strălucirea lui”, iar în cea de a doua „Vaidehi este apărată chiar de puritatea și curățenia ei”.

1 - 3. - Eu însumi cândva cutreieram pământul, încrezător în vlaga trupului cât muntele de mare, în vânjoșia mea ce întrecea puterea a mii de elefanți și în neînfricarea firii; cu chipul întunecat ca norul de furtună, purtând coroană pe frunte și verigi din aur la urechi, înspăimântam Dandaka cu drugul oțelit ținut de mâna mea, iar prânzul îmi era doar carnea de ascet. Atunci, înfricoșat de mine, sfințitul Viśvāmitra s-a dus la Dașaratha și l-a rugat astfel:

4 - 5. „O, stăpân peste noroade! Asupra mea venit-a o aprigă urgie: demonul Mārīcha! Te-ndură, îngăduie ca Rama, venind cu mine, să îmi păzească jertfa la vremea cuvenită!" Răspunse însă *raja*:

6 - 8. „Un băiețandru de doisprezece ani nu-i priceput nicicum la arme! Vin însumi, *muni*, cu armia mea stolită în patru trupuri de oștire[23] ca să-ți sfărâm vrăjmașul bântuitor al nopții!" Grăi-mpotrivă înțeleptul:

9 - 12. „ Pe lume nu-i altă putere să-l frângă pe demonul acela - numai Rama! Știute sunt prea bine în cele trei tărâmuri vitejia și faptele de arme cu care ai ajutat pe zeii înșiși, o, împărate, la vreme de război! Slăvita ta oștire adaste-n pace totuși, viteaz biruitor! Deși fraged la vârstă, Rama e singurul ce poate birui vrăjmașul, deci îl voi lua cu mine, iar pe tine te ocrotească zeii!". Zise și spre sălașul din pădure porni, ducând cu sine coconul cel împărătesc.

13 - 15. Astfel în Dandaka Rama suna struna arcului năprasnic, veghind pe lângă sihastrul care începuse vedica-nchinare. Nu mijise pe fața lui tuleiul din mustață, dar strălucea întregul chip: pielea - ca pana de păun, ochii - flori de lotus[24], zulufii aurii strânși în nodul de pe creștet. Straiul era simplu, la gât avea colan de aur, dar nu acesta strălucea, ci firea lui întreagă lumina pădurea de parcă se-arătase un prunc al lunii.

16 - 22. M-am arătat într-acel *āśram* încrezător în mine - eram ca norul negru, întunecat și mare, în urechi cu grele toarte de aur lămurit prin foc și plin de haruri dobândite! Pe dată prințul m-a zărit și arcul și-l înstrună, dar eu nu-l iau în seamă, un țânc îmi pare urmașul lui Raghu, și mă avânt spre-altarul pe care jertfea atuncea Viśvāmitra; Rama spre mine țintește o săgeată ascuțită care mă aruncă în oceanul aflat la o sută de *yojana* depărtare. Norocul meu a fost că băiețandrul nu vrut-a să mă omoare, năuc rămas-am în străfunduri multă vreme, până spre Lanka am putut

---

[23] Expresie clasică indiană, desemnând cele patru tipuri de trupe tradiționale: care de luptă, elefanți, cavalerie și pedestrași.

[24] Edițiile folosite au texte diferite la versul 38,14a, de aceea am unificat variantele.

porni. Deși milos a fost cu mine, copilul Rama, încă neînvățat cu arma, pe ai mei tovarăși i-a ucis până la unul.

23 - 33. De vei nesocoti sfatul meu și vei începe sfada cu prințul, tu vei vedea ruina împărăției tale! Amară întristare va fi pentru *rakșasa*, care acum se bucură de viață și duc o sărbătoare într-altă sărbătoare! Râvnești cu dinadinsul la Maithili și vrei s-o furi? De faci aceasta, plăti-vei cu cetatea ta domnească: Lanka - azi plină de turnuri și palate bătute-n nestemate - va fi în colburi preschimbată! Cum piere peștele din iazul plin cu șerpi, așa își pierde viața chiar nevinovatul aflat între netrebnici și păcătoși! Greșeala ta cumplită va fi sfârșitul atâtor *rakșasa* care astăzi trupul își înmiresmează cu pastă de santal și cu podoabe zeiești se-mpodobesc! Vedea-vei cum fug spre alte zări demonii noptateci, văduviți sau cu neveste lângă ei, iar Lanka pustiită s-o mistui în foc - nu te-ndoi de asta! Nu e păcat mai mare decât femeia altuia s-o jindui și s-o furi! Și pentru ce? O mie de frumoase te-așteaptă în palat - te bucură de ele, ferindu-ți neamul de primejdii, păstrându-ți cinstea, tronul, viața! Te bucură, îndelungat în zile, cu prietenii alături, de bunăstare și de bine! De nu-mi urmezi povața și vei porni cu sila asupra frumoasei Sita, oștirea ta întreagă se va topi ca neaua, iar tu și spița ta întreagă vă veți muta în lumea unde domnește Yama, căci viețile vă vor fi luate de săgeata lui Rama!"

39

1. - „Am scăpat cu bine odinioară, pe când era un flăcăiandru; ascultă mai departe cele ce îți voi spune despre puterea lui de-acum, la vremea bărbăției.

2 - 6. Nepăsător cu totul la trecuta mea rușine, pătruns-am iar cu-ndrăzneală în codrul lui Dandaka, având cu mine alți doi ciraci *rakșasa*, preschimbați tustrei în minunate fiare. Un cerb uriaș cu limbă roșie și colții ascuțiți, mâncător de carne omenească - aceasta mi-era înfățișarea! O, Ravana, cum bântuiam tot ucigând sihaștrii lângă altare, pe malul apei unde își aveau ei scăldătoarea sau sub copaci! mă săturam cu carnea, iar setea îmi astâmpăram cu sângele neprihănit. Nemilos am fost cu toți câți veacul și-l duceau în codru, spaimă veșnică eu le eram și mă îmbătam cu sânge!

7 - 14. Atunci l-am întâlnit din nou pe Rama; se sihăstrise având-u-i alături pe Vaidehi și pe Lakșmana cel bun mânător de care. Din nou m-am înșelat în ce-l privește - un eremit hrănit cu zarzavaturi! De vechea râcă mi-am amintit și am pornit prostește înspre dânsul cu mânie, schimbat în cerb cu coarne ascuțite, vrând să-l ucid. El trimite spre noi trei săgeți cu vârfuri ascuțite, iar zborul lor e zborul șuierător al lui Garuda, trei fulgere care lovesc în plin și se hrănesc cu sânge. Pe dată au pierit ciracii, dar eu, pățit și priceput la-nșelăciuni, pasul mi-am întors, deși uimit peste măsură. De-atunci, văzând că am scăpat cu chiu cu vai a doua oară,

veșmânt de iută eu am luat, trăind ca un yoghin, pe țărmul unde m-a făcut s-ajung săgeata cea urmăritoare.

15 - 18. De-atunci mă face spaima să îl văd întruna! Vezi copacul cela? Dar celălat? Sunt pentru mine Rama, care vine-n hainele-i de scoarță în lațul morții să mă prindă! Nu e doar unul - mii și mii de Rama sunt în sihlă ... sau doar mi se năzare! Unde nu-i nici om și nici făptură îl văd pe el! O, mărite tartor peste demoni, în visuri îmi apare Rama - mă zbat până îmi piere răsuflarea de-atâta nălucire! Să nu aud o vorbă cu „ra-", „ratna" și „ratha" îmi sunt de-atunci nesuferite[25]!

19 - 25. Puterea îi cunosc prea bine, n-ai sorți să izbândești în luptă; vlăstarul lui Raghu poate să-i ucidă pe Bali și pe Namuchi, demoni mai puternici decât tine! De-acum, fă cum ție voia - iscă război ori ține pacea, dar nu-mi vorbi de Rama, viața dacă-mi prețuiești ! Pe lumea asta pieriră mulți yoghini pioși și iubitori de *dharma* nu dintr-a lor vină, ci i-a lovit păcatul altuia pe ei și neamul lor; destule am rele făptuite, care mă vor duce odată la pieire, dar pe cale eu ne te mai urmez! Viteaz e Rama, nu-i nicio îndoială, puternic fără seamăn - ferească soarta să fie el sfârșitul lumii noastre! Khara a vrut pe plac să-i facă lui Śūrpaṇakha și fără minte pe Rama l-a lovit în Janasthana, iar Rama l-a ucis într-o clipită; spune-mi, unde-a greșit Rama? Grăit-am având în minte al neamului bine și pe al tău; dacă nesocotești sfatul plăti-vei cu viața rudeniilor și cu a ta, căci Rama are săgeți ce merg neabătut la țintă"

40

1 - 2. Dreptele vorbe Ravana le zvârle de la sine și, mânat de-a lui ursită, îi răspunde aspru:

3 - 7. - „Vorbăria ta e fără rost, cum e sămânța irosită în pustiu - nu mă sperii tu nicicum, nu mă abați din calea luptei! Un om să mă ucidă? Și cine? Rama, bezmeticul care - pentru o vorbă prostească rostită de-o muiere - își lasă tronul, prietenii, mama, tatăl și pleacă în pădure! Sigur că se poate - cu ajutorul tău - s-o iau pe Sita, lui Rama mai dragă decât însăși viața; este și drept să fac aceasta, căci Rama pe Khara l-a ucis! Gând și inimă sunt una și hotărârea-i luată: de ar veni chiar Indra împreună cu zeii și demonii *aśura* nu pot voința să-mi clintească!

8 - 15. Nu vreau a ta părere - când te întreb, atunci vorbește de greutăți, primejdii, de bune sau de rele. Atunci când împăratul întrebă un înțelept sau sfetnic, dacă acesta cunoaște ce-i bine pentru sine, răspunsul va să vie ca de la rob, sub formă de

---

[25] Ratna = piatră prețioasă, perlă; ratha = car de război - din rădăcina care a dat cuvântul „roată".

rugare adusă cu brațele-ndoite. Stăpân al țării e regele, de-aceea e îngăduită doar vorba mulcomită, cuviincioasă-n totul și care placul domnului nu-l calcă!O, Marīcha, chiar dacă e de bine voitoare, povața spusă mustrător nu poate fi primită de rajahul ce ține la onoare! Pe lume doar cinci stăpânitori au nemăsurată forță: Agni, Indra, Soma, Yama și Varuna[26]. De la ei au împărații - o, vânturător al nopții - ardoare, curaj, blândețe, asprime, îndurare. Neştiutor de-acestea îmi vorbești necugetat, mânat de mintea plină de fantasme și răutăți, mie, rege venit la pragul tău! Demon preaviteaz, nu te întreb ce este rău sau bine, de dorit sau nu!

16 - 23. E vrerea mea să mă ajuți întru această faptă. Ascultă așadar ce trebuie să faci! Te vei preface în cerb de aur, cu stele de argint pe blană; în fața sihăstriei umbli, astfel ca Sita să te vadă, apoi vei dispărea. Mirată, Maithili îl va ruga pe Rama să îi aducă ființa de poveste, iar prințul va porni să-i împlinească pofta. Din depărtare vei striga cu glasul schimbat, să semene cu Rama: „hei, Sita, hei Lakșmana!” Fiul Sumitrei - îndemnat de Sita și dragostea frățească - va pleca să îl ajute. Dacă prinții sunt depărtați prin amăgire, ușor va fi să răpesc crăiasa din Videha, așa cum zeul cu o mie de ochi a luat cândva pe Śachī! Atunci când totul vei îndeplini ești liber să mergi unde voiești. Făgăduința mea e sfântă: Mārīcha primești pentru aceasta din împărăție o jumătate!

24 - 25. Preabunule, calea e ușoară, chiar eu în carul zburător te voi urma în Daṇḍaka. Ne vom atinge ținta doar înșelându-i pe Raghava, apoi, cu Sita răpită fără bătălie, în Lanka ne întoarcem!

26 - 27. Dacă nu mă ajuți, Mārīcha, pe dată din mâna mea îți vei afla pieirea: cu voie, fără voie, tu slujba îți vei face! Supusul care domnul și-l înfruntă nu sfârșește bine! Se poate viața în cumpănă să-ți stea în lupta ta cu Rama, dar moartea pe dată-ți vei afla de mi te împotrivești, așadar alege ce îți place!”

41

1. Amare vorbe îi întoarse Mārīcha la haina lui amenințare, neascunzând nimic din ce gândea:

2 - 3. - „O, rege ce rătăcești prin întuneric! Cine-i vrăjmașul care te-a sfătuit astfel și-n minte ți-a vârât ăst gând ruinător, ce va distruge a ta spiță, cu dregătorii și cu țara laolaltă? Cine vrea să-ți schimbe fericirea în necaz și-ntredeschide poarta pieirii tale?

---

[26] Agni=Focul; Indra=zeul furtunii; Soma= băutura nemuririi, dar și - sensul de aici - Luna; Yama=zeul morții; Varuna = zeul ploii.

4 - 7. Doar acela care râvnește coroana poate să te-ndemne să te ucizi tu însuți luptându-te cu Rama, cel ce atât de mult te întrece în putere! Ce ticălos cu gânduri trădătoare a zămislit povața? Dregătorii cei de taină ar trebui scurtați de cap, dacă te lasă să mergi către prăpastie: sunt încă vii! De sunt cinstiți și nu haini cu domnul lor, sfetnicii îndeamnă la-nfrânare pe craiul prea pornit să își urmeze toana care-l mână în greșeală!

8 - 10. Stăpâne biruitor, tot binele și, de asemenea, tot răul vin pentru sfetnici de la rege; rajahul este rădăcina fericirii lor - belșug și faimă pogoar-asupra lor dacă el îi face să fie drepți prin dreapta lui purtare! Zadarnic împarte bogății stăpânul dacă mintea-i clocește viclenii, căci se înrăiesc supușii!

11 - 15. Ravana, un împărat nu poate să cârmuiască doar cu asprime, dușmănie și purtare deșănțată; cu dânsul împreună pieri-vor dregătorii care-i cântau în strună, așa cum vizitiul nepriceput ajunge în prăpastie dus de caii în galop! Eu spun iară: pierit-au atâția sfinți și drepți într-astă lume, din vina altora, degeaba! Sub tiran nu înflorește neamul, cum nu se-ngrașe oaia păzită de șacal! Deși tu ți-ai supus tăria cerului, nu te-ai înfrânt pe tine - de aceea neamul *rakșasa* se va stinge din gândul tău aducător de sfadă și de rău!

16 - 20. Eu îmi plângeam de milă, dar am ajuns ca vulpea șchioapă care se adăpostea de-al soarelui zăduf sub un palmier; acolo a lovit-o o nucă grea și mare desprinsă, fără voie, din ramuri de o cioară[27]; mi-e dat să mor, dar milă mult mai mare de tine de acum îmi este, căci te distrugi pe tine și întreaga ta oștire! E mai bine să mă ucidă Rama decât o rudă; curând el va veni spre tine ca să plătești cu viața. Dacă silnic o răpești pe Sita din adăpostu-i de sihaștri nu vom mai fi nici eu, nici tu, nici Lanka, nici demonii *rakșasa*! Ascultă-mă, nu face acestea, eu binele-ți doresc! Știu că sfatul nu îți va fi pe plac: se spune că atunci când oamenilor le sosește ceasul, deși par încă vii, sunt deja leșuri, iar leșul de sfat n-are nevoie, oricât ar fi de bun!"

42

1 - 4. Mārīcha zise deci aceste puține vorbe; apoi, înspăimântat de rege, grăi încă:

-„Să pornim. Eu viața mi-am pierdut-o de-acum, așa îmi pare: sunt numai o nălucă, nu e nevoie să tragă cu săgeata Rama, cel înarmat cu arc, cu paloș și purtător de

[27] Versul 41,16 a vorbește doar despre „întâmplarea ciorii din palmier", pe care o clarifică o notă a editorului indian D. Rao; pentru a putea fi înțeleasă aluzia am introdus explicația în text. Versiunea Valmikiramayan

tolbă, nu poate doar nimeni îndrăzni să îi apară-n din nou în față când a scăpat o dată! Nuiaua lui Yama m-a lovit când am ascultat de tine - te fericească, totuși, soarta!

5. Se bucură Ravana de spusa lui și în brațe-l prinde:

6 - 8. - „Ești iarăși viteazul, știutul meu Mārīcha din vremea de demult, nu preschimbat de frică! Urcă în carul zburător purtat de catârcile fantome și mână prin tării! Pe Vaidehi s-o ispitim, apoi ești volnic să pleci oriunde - eu voi răpi crăiasa din Mithila oricât de vajnic soțul ei ar fi!"

9 - 12. Fiul Tatakăi spuse: - „Preabine". Porniră ca gândul amândoi de la sălașul lui Mārīcha. Vedeau cum trec în goană pe sub ei limanuri, codri, munți și râuri, cetăți și chiar ținuturi; ajuns-au la Daṇḍaka și puteau zări *āśram*-ul lui Raghava. Carul aurit coboară pe pământ, iar Ravana lui Mārīcha astfel îi grăiește, în mîini luându-i mâna:

13 - 14. - „Aici, printre banani, este sălașul lui Rama; degrabă, prietene, să facem fapta pentru care am venit!"

15 - 22. S-a preschimbat atunci Mārīcha în Cerbul Fermecat. De aur tot, el scânteia de nestemate, căci vârful coarnelor era precum safirul, obrajii albăstrii ca lotușii în floare, urechile la fel - una safir, alta boboc de lotus; pântecul de-azur pare diamantul lui Indra; laturile-i sunt una alburie ca floarea de *madhūka*, cealată petala lotusului trandafiriu, copitele din *lapis*, iar coada curcubeu. Blana îi era împestrițată de mărgărite, iar înfățișarea lui întreagă inimile le vrăjea cu totul, luminând pădurea, la pragul lui Rama.

23 - 29. Sub chipul sălbăticiunii, vicleanul umbla cum umblă cerbul la pășune printre banani și *karṇikārā*, astfel încât Sīta să-l zărească. Pare că merge după bunu-i plac, mărețul cerb cu ochi atâta de ciudați: ba se duce, ba iar vine, tot dând ocol, jucăuș el își rotește coada. Acum se-așează, apoi pornește înspre ciute, care stau ciopor pe lângă pragul *aśram*-ului acela. Deși suratele cu drag așteaptă să-l primească, împielițatul mereu se-ntoarce așa cum vârtejul vântului se-ntoarnă, doar-doar îl vede Sita. Atrage cu vraja lui a jivinelor mulțime, dar ele cum îl miros îi simt vicleana amăgire și fug de el; la rândul său, Mārīcha, nevrând să își vădească firea, le lasă viața astădată.

30 - 35. Frumoasa cu ochi fermecători printre copaci se-arată în sfârșit; domnița care nu-și are locul în pădure culege ale ramurilor flori: *karṇikārā*, *aśoka*, mango. Deodată, vede uluită arătarea fără seamăn, plăsmuită din argint și din aramă,

încrustate cu atâtea nestemate, iar ochii ei rămân nedespărțiți de cerb. Mārīcha se mișcă- ncet și luminează codrul.

43

1. Mlădia Sita se bucură de minune și strigă, chemându-i pe Rama și Lakșmana:

2 -3.- „O, fiu de crai, rogu-te să vii! Să vină iute și fratele Lakșmana!" - ea astfel îi cheamă fără încetare, privind cu jind la cerb.

4 - 8. Vitejii vin pe dată, auzind-o pe Vaidehi și văd cerbul; neîncrezător, Lakșmana fratelui îi spune:

-„ Mă tem că e Mārīcha, demonul care ademenea adesea prinții care vânau prin codru spre a-i ucide! Ușor el chipul și-l schimbă după voie, iar cerbul e doar nălucire de mag care clădește-n nouri cetăți pentru *gandharva*! Așa jivină pe lume n-are cum să fie - e doar o plăsmuire!"

9. Vrăjită Sita însă îl roagă zâmbitoare pe soțul ei astfel:

10 - 21. - „Prințul meu îndemânatic cu arcul și săgeata, dăruiește-mi cerbul, tovarăș să ne fie, căci inima tânjește după el! Sunt multe vietăți care trăiesc în cete la pragul sihăstriei noastre - iacii *chamara*, *sṛmara*, ciutele *kinnara*, lopătarii cu blana lor pătată, urși sau maimuțe hălăduiesc aici în voie! Fără seamăn e blândul cerb cu blana smălțată în nestemate! Minune-ar fi să-l prindem viu, iar când ne vom întoarce în cetate podoaba palatului va fi, bucurie pentru Bharata, pentru tustrele soacre și pentru mine! Dar dacă nu va fi să fie astfel, măcar blana lui o vom avea, bună de pus pe sfânta iarbă *darbha*, când ne rugăm! Se spune că astfel de poftă nu este femeii potrivită: de vină e mirarea să văd atâta frumusețe într-o jivină!"

22 - 24. Raghava vorbele-i ascultă și încuviințează-n sine[28], căci amăgirea - cu coarne de safir, blană aurie ca blândul răsărit de soare și plină de argintii steluțe ce par a fi Calea cereasc-a Laptelui - de suflet i se prinde și cu ardoare dorește să aibă cerbul. Momit astfel, cu multă înfocare Rama îi răspunde lui Lakșmana:

25 - 37. - „Frate Lakșmana privește spre Vaidehi și vezi-i încântarea! Adevăr grăiești, fiu al Sumitrei: în codrul acesta nu e altul asemeni cerbului minune, poate doar în ceruri - prin Nandana sau Chaitraratha, unde stăpânesc Indra și Kubera - să

---

[28] Textul are doar: „ascultă spusele Sitei", dar comentariul subliniază că originalul îl arată pe Rama a fi mai subjugat de cerbul fantastic decât soția sa. Tradiția ulterioară a dezvoltat o interpretare a pasajului 3, 43, 10-25 care o blamează pe Sita, dar care nu se poate regăsi în versiunea autentică a textului. Adăugând „încuviințează-n sine" am căutat să reliefez tocmai această stare mentală a eroului.

fie unul ori poate nici acolo! Dar ce inimă nu ar râvni la dânsul? Frumos se încrețește blana în desene, iar petele sclipesc, aur în blana lui de aur; vas de safir e botul său, din care limba se arată roșie ca fulgerul prin nor! Atunci când se va duce vestea, veni-vor craii lumii să-l vâneze - se vor îndestula cu carnea, în măiestrie arcașii se vor întrece! Vor aduna cu spor ale Dandakăi daruri, nestemate de multe feluri și pulbere de aur, vor tăinui în ascunse visterii tot ce vor prinde, cum face Śukra[29]! Doar dorința nu-i destul, așa ne-nvață înțelepții, trebuie s-atingi chiar ținta prinzând iute prilejul, iar lumea te va prețui cum se cuvine! Pe blana lui frumoasă va să șeadă frumoasa Vaidehi și lângă dânsa eu! Sunt multe neamuri de antilope și cerbi cu aleasă piele - *kādalī*, *priyakī*, *praveṇī* - dar nici blana lor plăcută, nici cea de oaie nu ar putea întrece moliciunea mătăsoasă a cerbului acesta! Se spune că umbra de pe Lună e un cerb, că prin Orion un altul aleargă fugărit, doar cu aceștia poate s-ar potrivi vânatul nostru minunat din lumea pământească!

38 - 46. De-ar fi o drăcovenie, de-ar fi Mārīcha, așa cum bănuiești, Lakşmana, cu atât mai mult eu trebuie să îl vânez! Prea mult vicleanul ticălos chinuit-a înțelepții așezați în sihlă, prea mulți viteji arcași de regească spiță a prins în mrejele-i haine - această fiară preschimbată acum în fiară[30] cuvine-se să moară! Amintește-ți de Vātāpi[31], demonul care spinteca ermiții rupându-le stomacul, așa cum mânzul iepii pe mamă o ucide câteodată, sfâșiindu-i mitra. La urmă, în friptură preschimbat, a voit pe Agastya să îl piardă, dar sfântul i-a spus zâmbind: „Nerușinat Vātāpi, atâți brahmani ucis-ai cu forța ta vicleană, acum te-am mistuit deplin!” Lakşmana, nu voi lăsa să fie un altul ca Vātāpi: dacă în ciuda mea ar vrea să vină, voi fi Agastya pentru el!

47 - 51. Mlădiță norocoasă din Raghu, Lakşmana, orice ar fi să fie, rămâi aici de strajă, căci grija noastră cea dintâi este Maithili! Doresc din suflet cerbul să-l prind ori dacă nu, să-l săgetez: pe urma lui pornesc de-acum! Vezi cum jinduiește Vaidehi, fermecată de frumusețea blănii; e lucru tainic și n-are cum să scape; curând mă voi întoarce cu blana cea pătată! Lakşmana, în sihăstrie du-o pe Sita, împreună cu vajnicul Jaṭāyu păzește-o necontenit, la toate și pretutindeni priveghind cu luare-aminte!”

---

29 Śukra este trezorierul zeului Kubera, care își umple cămările cu visurile irealizabile ale oamenilor, materializate anume pentru el; nume al planetei Venus, „fiul lui Bhṛgu”, care patronează prosperitatea.

30 Jocul de cuvinte este al originalului.

31 V. 3,11, 54-67.

44

1 - 2. Viteazul urmaș al lui Raghu grăi astfel către mezin, apoi încinge sabia cu mâner de aur, pe umeri ia două tolbe cu săgeți și-n pumn arcul de trei ori încovoiat.

3 - 16. Zărind prințul fără pereche printre prinții lumii, cerbul nevăzut se face părând înspăimântat, dar iară se ivește - ademenindu-l de departe. Rama se avântă spre locul unde-ntâi văzuse fiara, dar amăgirea i se-arată drept în față, ba pornește spre desimi în goana mare ori rotit se-ntoarce, scăpând de săgeata care vine. Se pierde-n sihlă cerbul cum piere Luna sub norii zdrențuiți ai toamnei, pentru a se-nturna momindu-l departe de chilie. Răbdarea și-o pierde vlăstarul din spița lui Kākutstha; obosit, se oprește pe-o pajiște la umbră. Mārīcha se arată acum în mijlocul altor jivine, ca să-l stârnească din nou, dar Rama se hotărăște capătul să-i facă: înstrună săgeata pârjolitoare a lui Brahma și drept spre cerbul de aur țintește, iar darda zboară șuierând ca șerpii. Adânc în trup pătrunde, rupându-i inima - căci, sub prefăcuta blană, Mārīcha inima de demon fără voie își păstrează.

17 - 21. Sfârșitul știindu-l pe aproape, Mārīcha urlă și saltă de durere cât e palmierul de înalt, dar cade iară în țărână. El vrea în clipa cea din urmă amară răzbunare, urzind pieirea lui Ravana; așa cum însuși regele-i ceruse strigă cu glasul preschimbat: „hei, Sita, hei Lakșmana!” Pe când se stinge, dispare amăgitorul cerb și se arată trupul urieșesc.

22. Văzându-l, Rama recunoaște demonul scăldat în sânge; el se gândește-nfiorat la Sita, căci spusa lui Lakșmana îi vine acum în minte:

23 - 25. - „E vraja lui Mārīcha, căci Mārīcha zace mort aici, ucis de mine, iar Lakșmana a dibuit minciuna! Dar ce va fi de-acum? Pierind, demonul striga «hei, Sita, hei, Lakșmana », ce vor face Sita și Lakșmana la strigătul înșelător?” gândind acestea tot trupul i se înfioară.

26 - 27. Înspăimântat de presimțire, Rama ucide un alt cerb, carnea îi hăcuie, apoi pornește în goană către Janasthāna.

45

1. Auzind glasul plăsmuit al celui rănit de moarte, Sita se înfricoșează crezând că Rama strigă după ajutor și lui Lakșmana îi spune[32]:

---

[32] Episodul este fie în întregime o interpolare, fie o prelucrare a textului inițial, după reconsiderarea rolului Sitei; am păstrat totuși capitolul deoarece este necesar evoluției acțiunii.

2 - 4. - „L-am auzit pe Rama strigând după ajutor, iar inima mi se strânge de teamă, viața mi se stinge de frică! Ar trebui să îl cauți în codru pe fratele-ți mai mare și să-l ajuți la cumpănă! Un taur poate fi prins de lei, la fel și el să fie cetluit de demoni - aleargă să-l ajuți!" Deși mustrat astfel, Lakșmana nu își lasă straja, căci porunca fratelui el o ascultă fără preget. Fiica lui Janaki se mânie mai tare:

5 - 8. - „Fiu al Sumitrei, dușman ascuns sub chip prietenesc, nu vrei fratele să-l mântui din primejdie! Râvnești la mine, de aceea nu îți pasă dacă Rama e viu sau mort și nu-l iubești de fel, altfel nu ai rămâne netulburat aici, când viteazul nu este pe aproape! Pe el, prințul tău cârmuitor, tu ai venit să-l aperi și să-l slujești - adu-ți aminte bine; scutier și strajă lui îi ești - nu mie! De altfel, dacă n-ar fi el, de ce să mai rămân aici?"

9. Vorbind astfel, potop de lacrimi varsă prințesa din Videha, părând o ciută-nspăimântată. Lakșmana încearcă s-o aline:

10 - 20. - „Regină, nici șerpii, nici demonii, nici zeii și nici muritorii nu pot pe soțul tău să-l biruie în bătălie. Nu s-a născut potrivnicul în stare să-l înfrunte și să-i țină piept sau să rămână teafăr nici printre divini, nici printre muritori, precum nici printre căpcăuni ori demoni, doar este Rama un alt Indra când începe lupta. Spusele acestea nu-s vrednice de tine; nicicum nu pot în voia sorții să te las, singură în codru. De-ar fi să se oștească împotrivă-i toți împărații lumii sau să pornească valma zeii înșiși, de-ar năvăli tustrele tărâmuri răscolite de turbare, pe Rama nu l-ar dovedi! Soțul tău curând se va întoarce cu cerbul. Rogu-te mă crede: ai inima ușoară, alungă spaima din suflet, căci nu glasul lui Rama a fost, ci doar o înșelare a lui Mārīcha. E doar nălucire de mag care zidește prin nori cetăți pentru *gandharva*! Preabuna mea Vaidehi, Rama te-a lăsat în paza mea și nu te părăsesc, căci mult prea mulți dușmani noi ne-am făcut, curățind Janasthāna și ucigând atâți demoni cu Khara împreună; se știe că *rakșasa* se pricep să-și schimbe glasul și bântuie furioși prin sihla fără margini."

21. Se ridică sângele mâniei în ochii prințesei când aprig îi răspunde dreptului Lakșmana:

22 - 27. - „Josnic te arăți și pentru neamul tău regesc ești pată fără seamăn, atunci când cu asemenea cruzime te bucuri tainic de amarnica năpastă ce l-a lovit pe Rama! Arunci cu vorbe goale în clipele de cumpănă - dar nu e de mirare: se-

---

Unul dintre comentatorii indieni o consideră pe Sita go mukha vyāgra - tigroaică cu față de vacă(?!) - o femeie aprigă aparent blândă, dar este de părere că este vorba de un comportament obișnuit și justificat de împrejurări. Textul este în contradicție cu strigătul Sitei din sarga 49, śloka 24.

nvăluie în taină acela care urzește în ascuns, având drept țel păcatul! Pe-ascuns, ai uneltit trădarea - fie înțeles cu fratele Bharata, fie de unul singur - din aprigă râvnire pentru mine. Dar de-ai dorit aceasta tu sau Bharata, ia seama, fiu al Sumitrei: eu nu voi fi a altuia, căci doar Rama cu ochii săi de lotus îmi e ocrotitor și credința jurată lui o păstrez neîntinată! Să mai trăiesc pe lume fără el? Mai bine vieții singură-i pun capăt!”

28. E îngrozit Lakșmana de vorbele lui Sita, nemeritat de aspre. Rugător, cu palmele împreunate, el îi răspunde:

29 - „Nu voi răspunde pe măsură, o, Maithili, căci tu ești pentru mine zeiță-ntruchipată. De-ai fi doar o femeie aș spune multe despre limba înveninată care stârnește vrajba, despre batjocura pe care cu atâta ușurință o aruncă muierile neînfrânate și gâlcevitoare! Prințesă din Videha, fiica lui Janaka, astfel de vorbe mi-au ars urechile ca săgeți înflăcărate, deci iau martori pe zeii pădureni și vietățile din codru: va fi asupra ta, ființă aprinsă de mânie! Eu fratele mi-am ascultat plin de credință, iar de-acum spre el pornesc să îl ajut! Să te păzească zeii codrului, domniță preafrumoasă! Te voi găsi aici când voi veni cu Rama? Nu știu, căci primejdii pândesc aproape!”

35. Vărsând un râu de lacrimi, răspunde fiica lui Janaka cu vorbe-ntretăiate:

36- 38. - „Fără de Rama eu în Godavari mă arunc, gâtul mi-l prind în laț, trupul mi-l fărâm printre prăpăstii și-nghit venin ucigător! Mă va cuprinde rugul în para lui mistuitoare, dar nu voi avea alt soț decât Raghava!”

39-40. Astfel grăi, plângând amarnic și se lovi apoi cu pumnii peste pântec. Văzându-i chinul, Lakșmana o alină spunându-i că Rama va să vină curând și că el pleacă să-l găsească, dar ea, încrâncenată, nu răspunde. Atunci, cu inima-ndoită, el se înclină și pornește, dar mereu întoarce capul să o vadă.

46

1. Plin de obidă a plecat Lakșmana pe urma fratelui, dorind să-l afle grabnic.

2 - 14. Văzând prilejul nimerit, Ravana cel cu chipul înzecit se preschimbă în sfânt milog: are veșminte șofranii, părul strâns într-un brahmanic[33] nod, în picioare sandale cu tălpi de lemn; pe umărul său drept ține umbrela, pe stângul toiagul și căușul pentru apă[34]. Părând în totul tot un *sanyāsi* cerșetor, el se arată-n fața lui

---

[33] Fiecare castă avea un mod specific de a purta părul; am adăugat cuvântul pentru claritate.
[34] *kamaṇḍalu* vas folosit de asceți; var: bol pentru pomeni, făcut din dovleac. V. și 1,2,6.

Vaidehi. Așa precum cuprinde negura eclipsei Soarele ori Luna, cum Rahu[35] râvnește să pună stăpânire pe Rohini când slăbește vlaga selenară, la fel și groaznicul Ravana se apropie de tânăra prințesă lipsită de-apărare. Dar taina sa vădită-i pentru Fire: uriașii arbori se cutremură de frică, vântul suflarea își ține, iar blânda apă Godāvarī se oprește-n loc, văzându-i ochii sângerii [36]. El se apropie cu chip schimbat de Sita, la fel cum Saturn, reaua planetă încet mergătoare, pe boltă se târăște către Chitra[37]; spre cea ce-și plânge soțul, mârșavul vine ascuns sub straiul unui sfânt, așa cum pârâul se-ascunde prin desișul ierbii, și o privește. Minunea de femeie lăcrimează din ochii ca petalele de lotus, iar Ravana îi vede chipul strălucitor ca rotunjimea Lunii pline, gura cu buze de mărgean și dinți de mărgărite. Se bucură în sine *rakșasa* văzând cum stă Vaidehi, învăluită în galbene mătăsuri, tânguitoare și singură în sărmana ei colibă. Rănit de săgețile lui Kama, prințul demonilor îi apare-n față deodată, cântând stihuri din Vede și vorbind cu umilință. Un imn de slavă ridică frumuseții ei:

15 - 31. - „ O, cine ești tu, cea mai presus de frumusețea lumilor tustrele, care te asemeni doar cu Lakșmi, zeița aducătoare de noroc[38]? Tu, care strălucești mai tare decât aurul, înveșmântată în aurii mătăsuri, purtând ghirlandă din flori de nenufar, dar mai frumoasă decât un lac întreg cu lotuși? Ești Hri, ești Kīrti sau ești Śri [39]? cumva ești o *apsară* sau o femeie ce doar voia singură-și urmează? Sau poate însăși Rathi Devi, cu care s-a însoțit Zeul Iubirii Pătimașe? Dinții tăi au drept vărfuri boboci de iasomie, ochii mari sunt negri, cu sfere de sidef și colțurile roșii, sub gene-ntunecate. Doi fildeși trainici par coapsele prelungi ce poartă șalele voinice. Ascunși sub nestemate, unul de altul lovindu-se mereu, se rotunjesc îngemănați, netezi și grei, sânii ca fructele palmierului-de-vin, izvoare mari de lapte cu vârfuri semețite. Vai, mintea-mi rătăcești cu totul, frumoaso, cu zâmbetul, cu dinții, cu ochii tăi! Ispită, văzându-ți mijlocul mlădiu pe care-l pot cuprinde-n palmă, părul de mătase și sânii ce se zbat, răpit mi-e sufletul, așa cum țărmul e rupt și dus de viitură! Atâta frumusețe eu n-am văzut vreodată printre femeile cerești, de-ar fi *gandharvi, kinnari* sau *yakși*! Ești cea mai frumoasă pe această lume și

---

[35] Textual „grahavat” - „o planetă nefastă”, dar graha- este epitetul demonului Rahu: „cel care pune stăpânire”; Chandra este soțul lui Rohini și zeul Lunii, astfel că atunci când se află în ultimul pătrar puterea sa este minimă. Rohini = „steaua roșie” este steaua alpha-Tauri A.

[36] Text paralel cu 1,15,10: „Soarele nu îndrăzneşte să îl ardă cu raza lui, Vântul suflarea-şi potoleşte când îl are pe aproape, iar Oceanul, al Valurilor soţ, se schimbă în oglindă” de frica lui Ravana.

[37] Spica din zodia Fecioarei; *śanaiścaraḥ* =„încet mergătorul”, *śani* - = Saturn.

[38] Potrivit mitologiei indiene, Sita este într-adevăr un avatar al zeiței Lakșmi, soția lui Vișnu.

[39] Zeițele bunei-cuviințe, slavei și frumuseții. Descrierea Sitei diferă ușor în amănunte în cele două variante, astfel încât am căutat echivalente care să redea sensul.

cugetu-mi se tulbură gândind că, tânără, gingașă, ai putea trăi în sihla asta, un bârlog al duhurilor nopții ! Pornește grabnic de aici, căci locul e de primejdii plin! Viața tu trebuie să-ți duci printre palate cu foișoare nalte, în grădini înmiresmate din cetăți împărătești, ți se cuvin belșug de haine și bucate, ghirlande și balsamuri, frumoasa mea cu ochii negri! Te-ntreb încă odată: cine ești tu, mlădie doamnă cu zâmbet minunat? Vlăstar divin, născut din Rudra, Vasu sau din Marut? Nu se abat pe aici zeițe, *gandharvi,* nici *kinnari*, căci colcăie de demoni răi sălbăticia; de ce ai venit tu oare? Sălașuri au pe-acești coclauri doar cățărătoarele maimuțe, leii, pardoșii ori tigrii, urși și hiene, vulturii hoitari[40]; cum de nu te temi, tu, chip frumos, de elefanții pe care-i mână-n codru arzătoarea patimă a-mperecherii? Aducătoare de noroc, cine ești, a cui și din ce neam te tragi, de unde oare vii? Singură, ce vrei să faci în groaznica pădure îndrăgită doar de *rakșasa*?"

32 - 34. Atunci când Ravana - clocind mârșave gânduri - o lăuda astfel, Vaidehi din Mithila se ridică și, după cuviință, îl primi ca pe brahmanul ce părea să fie; îi potrivi un loc să șadă, aduse apă, ca *sanyasi* picioarele să-și spele, iar la urmă spuse:

35 - 36. - „Prinosul te așteaptă, brahmane. Ai iarbă împletită pe care poți să te așezi, apă de lăut pe mâini și pe picioare, cina e bogată, din roadele pădurii, crescute pentru tine. Ospătează-n pace!"

37. Ravana luă cu grij-aminte cum Maithili se purta cu vrednicia unei soții de rege, iar în mintea lui se hotărâse de-acum nestrămutat cu sila să o fure, chiar dacă fapta pieirea i-ar aduce.

38. Frumoasa crăiasă privea mereu către potecă, așteptâdu-și soțul bine clădit; de la vânat de cerb el trebuia să vină, cu fratele Lakșmana împreună, dar ochii ei nu răzbăteau desișul codrului.

47

1 - 2. Gândind apoi la întrebarea pusă de acela ce părea un sfânt, Sita își spuse: „nu se cuvine să nu răspund unui brahman, căci va veni asupra mea blestemul său". De aceea, ea de bună voie îi povesti plăsmuitului sihastru care râvnea să o răpească:

3-9. -„ Norocul te-nsoțească pretutindeni pe tine, cel născut de două ori! Eu sunt fiica lui Janaka, bunul rege din Mithila, cel cu suflet mare; Sita mă numesc, îi sunt

---

[40] *Kaṅka* înseamnă propriu-zis „bâtlan", sens evident nepotrivit aici; una din variantele indiene traduce „vultures", iar *kaṅkala*= schelet. Totuși, bâtlanul apare și în alte versuri ca o pasăre de rău augur.

soție și crăiasă lui Rama. Am trăit cu soțul meu vreme de doisprezece ani în cetatea lui Ikșvaku, Ayodhya. Avut-am viață minunată, răsfăț împărătesc și bucurii cât poate mintea să viseze. Apoi, în anul al treiprezecelea au chibzuit împărătescul socru și sfetnicii deolaltă pe Rama să-l urce-n jilțul slavei, moștenitor al țării. Pe când găteau ei toate pentru sărbătoare, crăiasa Kaikeyi îi cere regescului său soț două daruri de multă vreme juruite, răsplata datorată ei. Voia surghiunul lui Raghava și ungerea în loc a lui Bharata; știind că socrul vorba domnească o socotește sfântă și cuvântul nestrămutat își ține, ea amenința: „nu voi mânca, nici bea, nici nu lipesc eu geană lângă geană până la moarte, dacă Rama va urca pe tron!” Ne'nduplecată a rămas Kaikeyi, deși socrul meu o îmbia cu mulțime de alte daruri felurite, doar se va-mbuna regina lui iubită, vrerea să și-o schimbe.

10-16. Pe vremea când se-ntâmpla aceasta viteazu-mi soț avea ani douăzeci și cinci, iar eu văzusem optsprezece primăveri. Pe soțul meu, Rama cu ochi mari și lat în umeri, îl știe-ntreaga lume, căci vestea i s-a dus ca vrednic, drept și fără de pată, un doritor de bine tuturor. Măritul Dașaratha era însă înrobit de dragul crăiesei Kaikeyi; visul vrând să i-l împlinească, nu l-a încoronat pe Rama. În fața tatălui, Kaikeyi a spus cu hotărâre: „E voia părintelui și regeasca lui poruncă în vorba mea, deci ascultă-mă Raghava: împărăția vei lăsa-o lui Bharata fără de împotrivire, iar tu, Rama din spița lui Kākutstha vei sihăstri în codru purtând veșminte ca șofranul vreme de nouă ani și încă cinci; în felul acesta tatăl tău nu-și va călca împărătescul său cuvânt!”

17 - 18. Neînfricat răspunse Rama, soțul meu: „Precum dorești, așa să fie!” Făcu precum a poruncit regina. O, brahmane, în ceasul acela el a spus vorbe pe potriva firii sale: să dai mai bine, decât să primești; grăiește adevărul totdeauna, nu rosti minciuna! Acesta este crezul și jurământul său.

19 - 22. Lakșmana este frate cu Rama după tată, dar din altă mamă; ca tigrul de viteaz, vrăjmașii îi fărâmă-n bătălii . Pios următor al *dharmei*, statornic prieten în vreme de nevoie, el, arcașul cel îndemânatic, ne-a urmat în codru pe Rama și pe mine. Dreptul Rama s-a sihăstrit în codrul Dandaka în chipul unui sfânt cu chică împletită, împreună cu mine și fratele Lakșmana. Așadar, preabunule brahman, tustrei hălăduim prin sihlă, fiind izgoniți dintr-a noastră împărăție de voia lui Kaikeyi.

23-24. Te odihnește aici o clipă; nădejde trag că-n scurtă vreme îmi va veni bărbatul aducând felurime de cărnuri de sălbăticiuni - cerbi dungați, bivoli sau

mistreți[41]. Acum, la rândul tău, brahmane, spune-mi cum te cheamă, din ce neam te tragi și din ce castă; cum ai ajuns să umbli singur prin Dandaka?"

25. Răspunse Ravana, măritul rigă peste demoni, cât ea nu își sfârșise vorba:

26 - 31. -„O, Sita, eu sunt Ravana, al demonilor rege, iar numele ce-l port cutremură de groază deopotrivă toți demonii, șerpii și zeii în cele trei tărâmuri! Chipeșe sunt și de neam mare soțiile crăiese aflate în curtea mea, dar au pălit cu totul dorul și dragostea de ele când te-am văzut pe tine, cea fără seamăn și desăvârșită-n frumusețe, zână de aur în straie de mătase precum ambra! Vino și fii tu cea dintâi - împărătească în țară și în casă, deasupra celor robite în războaie, iar norocul te va ocroti! Pe vârf de munte stă cetatea mea de scaun, mărita Lanka, în mijloc de ocean, iar largul mării se-ntinde din zare până-n zare. Acolo, petrecând în grădini încântătoare, vei uita pădurea și chinul ăstei vieți de sihăstrie, iar cinci mii de sclave te vor sluji pe dată!"

32.Atunci fiica lui Jataka, prințesa cu frumoase brațe, de mânie se aprinde și răspunde fără teamă:

33-48. - „Credință i-am jurat lui Rama, soțul meu! El rămâne neclintit ca muntele semeț, nezdruncinat ca un ocean și seamănă cu Indra! Voi rămâne credincioasă desăvârșitului, dreptului Rama, cel care este tuturor ocrotitor, precum în junglă marele banian! Pe veci voi fi soția viteazului cu pieptul larg, cu brațe lungi și pas de leu, căci printre oameni el e leu nebiruit! E fiu de împărat ce s-a înfrânt pe sine, cu nume nepieritor în lume - acesta este soțul meu, cu fața strălucind ca luna plină! Iar tu, un biet șacal, mă vrei pe mine - o leoaică? Dar mai ușor ai prinde-n mâini o rază, decât să mă supui! Vai ție, sărman Ravana - jinduiești s-o ai pe soața lui Raghava; visezi azi visul tău din urmă, cum alții văd copaci de aur și drumul către rai atunci când stau să moară! Vrei oare colții tu să-i scoți din gura leului flămând sau dintr-a cobrei? Sau doar cu o mână să ridici Mandara, cel mai falnic dintre munți? Vrei teafăr să rămâi înghițind otrava zămislită de marea cea dintâi[42]? Pe iubita lui Rama dorești s-o necinstești - asta ar însemna ca ochii cu boldul să ți-i vatămi singur! Tu vrei s-o înspăimânți pe soția lui Rama? Dar mai ușor ai trece înot marea, de gât cu piatra morii sau ai putea cu dreapta tu să furi măritul Soare, iar cu stânga Luna decât să mă-nspăimânți pe mine! Vrei să înjosești o femeie fără pată, dar fapta ta ar fi precum jăraticul ascuns într-un veșmânt, iar para focului te va cuprinde! E mai ușor să mergi pe vârfuri de suliți ascuțite decât s-o ai pe mândra regină a lui Rama! Tu să fii pe potrivă cu Raghava? Doar dacă sunt totuna

[41] Una dintre versiuni are: „cerb dungat cu negru, manguste, bivoli sălbatici", pe când cealaltă variantă spune: „căprioară, gaviali=crocodilul indian, porci".
[42] Vezi episodul în cartea întâi; a fost înghițită de Śiva.

șacalul și leul, șanțul și oceanul, terciul acrit și vinul cel mai bun! Departe ești de el cum plumbul e de aur, noroiul de santal și râsul de elefant! Așa cum cioara nu este Garuda, bâtlanul nu-i păun, nici lebăda nu-i șoim, nici tu nu poți fi nicicum egal fiului lui Dașaratha! Chiar dacă m-ai fura acum cu sila, nu voi rămâne roabă; nu vei mistui prea bine un diamant ca mine cât mai trăiește Rama, mai ține arcu-n mâini și săgeți mai poate să înstrune!”[43]

49-50. Aceste vorbe le grăi prințesa cu gând neprihănit către demonul bântuitor al nopții. Trupul ei mlădiu se cutremura cum se clatină bananul în furtună[44]. Atunci Ravana, puternic ca duhul morții, voind să o-nspăimânte, vorbi din nou despre sine, de stirpea sa și de puterea lui nemărginită.

48

1. Mânios Ravana sprâncenele-și încruntă, cu aspre vorbe răspunzându-i:

2-19. -„Preafrumoaso, eu sunt Ravana, viteazul cel cu zece capete, frate vitreg al zeului bogat Kubera[45]! Eu sunt Ravana - și când mă văd, fug zei, *gandharvași*, duhuri necurate și șerpi, iar păsările zboară unde pot, cum fug în goană oamenii de rând de moarte! Pentru nimica toată m-am luptat chiar cu fratele Kubera și l-am înfrânt; înfricoșat de mine, zeul s-a strămutat în piscul Kailāsa, lăsând mirificul palat în care locuia, iar eu am luat drept pradă Pușpaka, vrăjitul car ce zboară printre nori, acolo unde îmi este vrerea! Eu sunt Ravana; află, prințesă din Mithila, că furia mea îl îngrozește chiar pe Indra: zeul zeilor ar mânca pământul fugind în fruntea zeilor văzându-mi încruntarea! Eu sunt Ravana - când mă arăt Vayu nu mai trimite boarea vântului, temându-se de mine, Soarele își domolește fierbintea pară, iar raza lui e rece precum raza Lunii! Nu mișcă frunza, nu clipocește apa de frică în preajma mea! Frumoasă cum e Amaravati a lui Indra, pe malul dimpotrivă al mării se înalță cetatea mea de scaun, mândra Lanka, sălașul demonilor înfricoșători. E minunată în toate ale sale: ziduri de argint o înconjoară, palatele au cămări din aur, iar porțile boltite sunt împodobite cu nestematele *vaiḍhūrya*. Fără număr sunt elefanții, caii și carele de luptă. Desfătătoare grădini au pomi care

[43] Sita vorbește în acest pasaj - distihurile 33-48 - despre sine la persoana a treia, numindu-se *rāmā*, care potrivit exegeților hindușі o arată a fi atât soția lui Rama, cât și un alter-ego feminin complementar al acestuia, așa cum în mitologie Lakșmi-Nārāyanī este completarea lui Vișnu-Nārāyana, de aici respectul la care eroina este îndreptățită. Insolența lui Ravana este mai mult decât lez-majestate, este o impietate. Traducerea a căutat să sugereze aceste nuanțe, cu prețul unor minore îndepărtări față de litera textului.
[44] Tremurul final nu se datorează slăbiciunii, ci încordării.
[45] Amândoi erau fii lui Viśravā, mama lui Kubera fiind Iḍaviḍā, iar cea a lui Ravana Keśinī.

rodesc tot anul. Acolo, o, fiică de rege, nu vei mai fi femeie (ci zeiță)! Lângă mine, norocoasă regină cu chip frumos, vei avea tot ce în lume și în ceruri te poate bucura, îl vei uita pe Rama cel pieritor. Adu-ți aminte: chiar Dașaratha l-a urgisit în codru, încoronându-l pe Bharata, feciorul cel iubit. Frumoaso cu ochi mari, desigur Rama s-a smintit atunci, primindu-și sihăstrirea, resemnat să-ndure canon și pocăință - ce ajutor vrei de la el? Nu te amăgi și nu mă alunga: sunt stăpân peste *rakșasa*, iar dacă mă vezi aici, doar săgețile lui Kama sunt de vină. Sfioasă Sita, dacă mă gonești vei plânge amar, cum a făcut Ūrvași după ce l-a lovit pe Purūrava cu piciorul! Prințesa mea cu chip frumos, Rama e un biet muritor, în luptă nu mi-ar ajunge nici degetul cel mic! Norocul tău e lângă mine, te bucură că am venit!"

20.Sita se aprinde și mai tare, iar furia îi urcă sângele în ochi; netemătoare, acolo în pustietate, ea răspunse astfel tartorului:

21-24. -„Îndrăznești să spui că ești frate cu zeul darnic, Kubera cel slăvit de toți, dar clocești în minte asemenea păcat? Ravana, ești crud și gândul tău e rău; neînfrânat în pofte, nestăpânit în fapte, domnești peste a ta spiță și vei fi zdrobit cu neamul tău întreg. Un smintit de- ar îndrăzni s-o fure pe Śaci, doamna lui Indra, ar putea să scape cumva cu viață, nu însă cel care ar răpi soția lui Rama! *Rakșasa*, ai trăi poate zile-ndelungate dacă ai smulge pe preafrumoasa Śaci din brațele lui Indra Fulgerătorul, dar dacă mă iei cu sila nu-ți scapă viața nici nectarul nemuririi".

49

1. Auzindu-i spusele, Ravana lovi mânios din palme, iar trupul îi deveni uriaș.

2 - 4. Zise apoi către Maithili:

-„Pesemne nu m-ai înțeles sau ai mințile pierdute, dacă îmi nesocotești puterea! Urcat în cer eu pot Pământul să-l ridic cu brațele, pot mări seca doar dintr-o sorbitură, pot chiar ucide moartea! Săgeata mea despică Soarele și Glia o fărâmă, pot orice chip să am și pot lua orice făptură! Femeie fără minte, eu pot să-ți dau tot ce dorești dacă voi fi bărbatul tău! Privește-mă cum sunt cu adevărat!"

5 - 10. Turbat, începe să se schimbe: ochii de chihlimbar se fac roșii ca para focului, arzători ca Soarele, dar cu marginile negre; dispare blândul cerșetor, iar în locul lui apare mezinul lui Kubera, înspăimântător ca Yama. Gigantic, cu zece fețe, douăzeci de mâini, negru precum norii de furtună, cu strai roșu și podoabe din aur curățat în foc se-arată demonul prințesei din Mithila, nestemata între femei. Astfel grăi Ravana frumoasei cu părul negru, strălucitoare ca o rază de soare:

11 - 15. -„Dacă dorești un soț cu faimă, în toată lumea doar eu sunt potrivit cu tine, doar eu pot să îți fiu adăpost ocrotitor, prințesa mea cu mijlocul mlădiu! Eu sunt soțul tău vrednic, femeie plină de noroc; primește-mă, de vrei bine să îți fie, spre mine cu inima te-ntoarce, uitând un muritor căzut din slavă! Ageră la minte tu te socoți, smintito, dar ia seama la spusa mea: cine e Rama, cel de care soarta tu îți legi? Scaunul, împărăția și neamul el le-a lăsat la vorba unei muieri; nimic în viața lui n-a isprăvit, iar vremea scurtă care-i mai rămâne o irosește-n codrul bântuit de fiare!"

16 - 17. Zicând acestea, mișelul aprins de pofte se repede la blânda, biata Maithili și o apucă așa cum Budha[46] o prinde pe Rohini: cu stânga pletele îi strânge și în sus o trage, iar cu dreapta mijlocu-i cuprinde.

18. Ravana, mare cât un munte, cu colți ieșiți din gură, părea să fie însăși moartea, iar mărunții zei din codru fug înspăimântați văzându-l.

19 - 20. Se ivește pe dată carul minunat - la poruncă el poate să se-arate sau nevăzut să fie - sclipind de aur, tras de catâri vrăjiți care zboară zbierând. Urlând[47], Ravana o probozește pe Vaidehi când o ridică în Pușpaka.

21 - 23. - „ Vai, Rama", strigă Sita spre cel pierdut în codri. Pătimașul Ravana a înșfăcat-o pe cea fără de patimă și se înalță în văzduh ca un vultur care răpește regina șerpilor. Sfâșiată de durere Sita strigă cu putere:

24 - 35. -„Vai, îndemânatice Lakșmana, tu, cel cu brațe tari, bucuria fratelui tău, nu știi că demonul nemilos și schimbător la față cu sila m-a luat și departe mă va duce! O, Raghava, tu pentru dreptate și onoare ai lăsat bucuria vieții, belșugul, comorile împărătești; nu vezi acum, tu scut al meu, cum mă răpește procletul? Rama, tu, pârjolul vrăjmașilor, îi pedpsești pe cei trufași; de ce pe Ravana cel plin de păcate îl lași să scape? (Aceasta nu e cu putință)[48]. Timpul coace totul: fapta rea nu-i plătită de îndată, așa cum rodul se culege doar când e bine pârguit! Timpul e cel ce mințile ți-a luat, Ravana! Prăpădul te așteaptă și sfârșitul vieții din mâinile lui Rama! Vai mie, biata: fără vină și legiuită soție slăvitului iubit, eu sunt furată[49] - se împlinește vrerea lui Kaikeyi, spre bucuria spiței sale! Vă chem pe toți într-ajutor: copaci *karṇikāra* care-nfloriți în Janasthānā de grabă vestiți-l pe Rama că Sita e furată cu sila de Ravana! Semețe piscuri, Mālyavana și Prasravaṇa, salutare -

---

[46] Planeta Mercur; nu trebuie confundat cu Buddha.
[47] rāvaṇa = „cel care urlă".
[48] Am adăugat aceste cuvinte pentru a face textul mai ușor de înțeles.
[49] Sita folosește din nou persoana a treia: *yaddharmakāmasya dharmapatnī yaśasvinaḥ*- „soția legiuită a slăvitului (prinț) care își îndeplinește îndatoririle".

lui Rama să îi dați de știre rogu-vă pe dată că Ravana o duce departe pe Sita![50] Godāvarī, râu cu mulțimi gâște și de rațe, îți dau binețe - nu-ntârzia lui Rama să îi spui că Ravana pe Sita o răpește! Voi, zei pădureni primiți-mi închinarea - vestiți-mi soțul că sunt luată cu sila! Sprijin cer, apărare caut în păsări și vite, în tot ce este viu în codru! Spuneți-i că neajutorata Sita - pe care mai mult ca viața o iubește - e furată de Ravana! Dacă va afla aceasta, viteazul Rama va lupta cu zeii cerului și chiar cu Yama de va fi nevoie și mă va scăpa!"

36 - 37. Pe când prințesa cu ochi mari se căina astfel, îl zărește pe vulturul Jatāyu așezat pe ramul unui copac. Din gheara lui Ravana, doamna cu mijlocul mlădiu strigă îndurerată cu glas ascuțit:

38 - 40. -„ Jatāyu, părinte-al meu, privește spre mine! Nelegiuitul stăpânitor peste *rakșasa* m-a furat și jalnică mi-e starea, cum este copilul fără rude așa sunt eu! Nu poți lupta cu el, căci nu cunoaște mila, iar armele-i sunt multe - plin de sine se laudă cu biruințe câștigate prin înșelăciune și putere. Jatāyu, rogu-te, lui Rama și Lakșmana tu le povestește cu de-amănuntul totul!"

<u>50</u>

1. Jatāyu ațipise, dar strigătul îl scoală, privește-n sus pe dată și îi vede pe Ravana și Vaidehi.

2. Măreț precum un munte, cu ciocul ascuțit, grăi vorbe înțelepte neclintindu-se din loc:

3 - 6. - „ O, demon cu capete-nzecite, eu sunt Jatāyu, puternic rege peste vulturi. În veac eu *dharma* n-am călcat-o și n-am spus nicicând neadevăruri! Rama, fiul lui Dașaratha, stăpân e peste lume, la fel cu Indra preamăritul sau Varuna! Grija lui este binele ăstui tărâm. Femeia la care râvnești și vrei s-o iei cu de-a sila e Sita, frumusețe vestită, dar ea-i legiuita soție a lui Rama. Ravana, cum poate un rege drept să întindă mâna răpitoare asupra doamnei altui crai, când cinul ei ar trebui s-o apere fără de greș?

7 - 11. Mută-ți gândul silnic, înțeleptul nu-ntreprinde nimic care-l defaimă: cinstind soția altcuiva o ocrotești chiar pe a ta! Vlăstar din Paulastya, chiar învățații stau în cumpănă adesea între lege, câștig, iubire; când nu știu ce să aleagă, se-ndeamnă să urmeze calea arătată de împăratul lor! Regele-i vistiernic - el împarte dreptatea, bogăția și plăcerea, deci este rădăcina din care rodesc virtutea și păcatul! Dar tu,

---
[50] Versul despre acești munți se găsește doar în una din versiuni.

tartore peste *rakșasa*, te-ai deprins la rele, căci din născare ești rău nărăvit și mintea ți-este ușoară; altfel cum ai fi strâns atâta bogăție, cum ai fi căpătat oare carul fermecat? Dar nu uita: nimeni nu poate să își schimbe firea, iar averea strânsă în nelegiuire curând se risipește!

12 - 14. Viteazul, dreptul Rama nu te-a-njosit, nici n-a pornit asupra ta, a țării ori a cetății tale - atunci, de ce-i aduci o astfel de ocară? De dragul surorii Śūrpanakha, Khara a năvălit în Janasthānā, fiind ucis de Rama fără greutate; spune-mi adevărul: a călcat cumva prin asta Rama voia legii, încât să-i furi soția, lui, stăpânul acestei lumi?

15 - 19. Dă-i drumul prințesei din Videha, căci altfel vei arde sub para privirii mânioase[51] precum Vṛtra s-a pârjolit sub fulgerul lui Indra! Nebun ce ești, tu nu pricepi c-ai luat în poala straiului o cobră, nu vezi cum ștreangul morții grumazul ți-l cuprinde! Nobile Ravana, povara care mijlocul îți frânge nu căuta să o ridici, nici nu mânca din prânzul ce nu se poate mistui! E oare cineva să-ncerce o faptă care aduce doar osteneală fără margini, nu răsplata *dharmei*, slavă sau un bun renume?

20 - 22. Trecut-au șaizeci de milenii de când pe lume am venit; în vremea asta cu râvnă am vegheat peste împărăția pe care moșii mi-au lăsat-o, păstrându-i datina neabătut. Pe cât sunt de bătrân, pe-atât ești tu de tânăr; ești un arcaș înzăuat în carul zburător, iar eu un vultur, dar nu te voi lăsa să pleci în pace dac-ai furat-o pe Vaidehi. Așa cum Veda are în sine lucruri nepătrunse de-nțelepciunea noastră, tot astfel nu vei pleca luând-o pe Sita cu sila!

23 - 28. Dacă ești viteaz adevărat adastă încă: până să se-ntoarcă Rama tu luptă-te cu mine; asemenea lui Khara tu vei mușca țărâna. E Rama înveșmântat în strai de scoarță, dar dracii știe de mult cum să-i ucidă, iar sorocul îți va sosi curând. Nemernice, sunt duși departe prinții, dar groaza de ei te va ucide! Nu pot la timp să îi vestesc, dar cât trăiesc pe lume n-o vei avea pe Sita, regina cu ochii de lotus! Te voi întârzia cu prețul vieții mele, de dragul lui Rama și Dașaratha! Ravana, demone cu zece căpățâni te-oprește un răstimp, te voi ospeți cu luptă pe viață și pe moarte! Vei cădea din carul minunat cum cade din copac fructul răscopt."

51

1 - 4. Astfel grăi cu-nțelepciune și dreptate Jatāyu, dar auzindu-l se mânie Ravana și flăcări el revarsă din douăzeci de ochi. Scânteie în urechi belciugele-i de aur,

---

[51] Text ambiguu, interpretat diferit în cele două ediții: este vorba fie de privirea lui Rama, fie de aceea a Sitei, prima variantă fiind mai logică.

furia îi înroșește ochii când el, Ravana nemilosul, se năpustește spre împărătescul vultur. Precum se ciocnesc în ceruri doi nori gigantici mânați de vârtejuri vrăjmășite, tot astfel s-au izbit întâi *rakșasa* și Jatāyu; părea că munții din Mālyava au aripi și se-nfruntă.

5 - 18. Ravana-ntâi revarsă asupra acvilei ploi de săgeți cu vârfuri oțelite și dardele „Năucitoare”[52], dar Jatāyu le-nfruntă fără teamă; cu ghearele lovește demonul, rănindu-i trupul. Turbat, Ravana alege zece săgeți îngrozitoare precum toiagul morții, vrând vrăjmașul să-l zdrobească; întinde coarda pân' la capăt, de-a dreptul trage și-l străpunge cu vârfuri ascuțite, dar Jatāyu nu le simte - văzând cum Sita plânge-n carul zburător, el se avântă înainte! Arc și săgeată-ncrustate-n mărgărite cu ghearele le farmă în mâna lui Ravana! Un alt arc pe dată ia Ravana și potop de săgeți trimite spre Jatāyu, dar domnul peste păsări cu aripa le vântură deoparte - în cuib de darde pare să troneze împărătescul vultur! Spulberă din nou arcul lui Ravana, platoșa strălucitoare îi rupe în bucăți și sfâșie catârii înzăuați în aur, trăpași fără pereche. Jatāyu fărâm- apoi mărețul car bătut în nestemate, luminos ca para focului de jertfă, cu jugul din trei trestii măiestrit, caleașca fermecată care zboară oriunde voia stăpânului o mână. Umbrela -mpărătească o smulge craiul vultur și ucide vizitiul, scurtându-i cu clonțul uriașa căpățână.

19 - 20. Ravana, acum lipsit de arc, de car, catâri și vizitiu, la piept o strânge pe Vaidehi și sare pe pământ. Văzând aceasta mărunții zei ai locului se-nchină în fața lui Jatāyu.

21 - 23. Bătrânețea însă îi e acvilei povară; Ravana simte asta și bucuros se - avântă iară spre înalturi, cu Maithili de coasta lui lipită, din arme mai având un singur paloș. Jatāyu iute îl urmează, vorbindu-i astfel:

24 - 32. - „Nătâng ești tu, Ravana, să furi o astfel de femeie: săgețile lui Rama sunt ca Vajra, trăsnetul lui Indra - pieri-va prin fapta ta întregul neam *rakșasa*! Vrei setea iubirii să ți-o stingi, dar nu bei apă, ci venin și îl împarți cu stirpea ta întreagă - fârtați și neamuri, oșteni și sfetnici deopotrivă! Nebunii de prețul faptei n-au habar și pier curând: Ravana ești unul dintre ei! Te prinde Yama de acum în lațul său, cum peștele în nada undiței se prinde - unde ai putea fugi? Neînfrânți sunt cei doi prinți din spița lui Kākustha - Ragava și Lakșmana nu vor uita pângărirea sihăstriei lor! E fapta ta urzeală de nemernic, calea pe care pornești e potrivită

---

[52] Textul are *vikarṇibhiḥ* = (arme sau săgeți) „fără urechi”- v. Huet, p. 567 s.v. *vikarṇa -ī*; cele două ediții interpretează diferit cuvântul: săgeți cu vârful ca o seceră sau nume propriu. Am sugerat lectura *vikaraṇa* = care lipsește de senzații - v. ibid.

pentru tâlhar nu pentru erou, iar lumea te hulește![53] Pesemne ursita ta te-ndeamnă la asta, altfel cine se-ncumetă să-nceapă un lucru plin de păcat și pedpsit de karma[54]? Nici Brahma însuși!”

33 - 43. Zicând aceste vorbe înțelepte neînfricatul Jatāyu spre Ravana iar se-aruncă, cu ghearele de spete i se prinde și străpunge carnea, precum face gonaciul când cârmește un elefant abraș[55]; vulturul războinic are drept arme doar aripile, ghearele și clonțul, dar sfârtecă din demon și părul capului îi smulge; Ravana se chinuie cumplit, iar buzele îi tremură de furie. Turbat lovește cu dreapta în Jatāyu, cu stânga pe Vaidehi o ține lângă sine, dar domnitorul păsărilor îi sfâșie brațele din dreapta câteșizece; din cioturi altele îi cresc în loc pe dată, ca șerpii veninoși care colcăie țâșnind din cuib. Atunci Zece Capete pe Sita o aruncă din brațe și luptă furios cu pumnii și picioarele deopotrivă; astfel se înfrunt- o vreme cei care nu au aceeași vitejie, tartorul *rakșasa* și craiul păsărilor! Ravana trage paloșul : retează aripile și picioarele viteazului care se lupta fără de preget pentru Rama. Jatāyu cade din înalt, aproape mort, cu aripile frânte de demonul pornit spre fapte-ngrozitoare.

44 - 46. Văzându-l prăbușit, scăldat în sânge, Vaidehi spre Jatāyu se repede hohotind; în vreme ce regele din Lanka privește cum acvila cu penele cărbune și pieptul ca cenușa se stinge-ncet, precum pojarul dintr-un codru, fiica lui Janaka cuprinde ca pe un tată vulturul zdrobit și cu șuvoi de lacrimi ea începe a-l plânge.

52

1.Frumoasa cu fața asemenenea crăiesei stelelor jeli astfel lângă Jatāyu, regele vultur, lovit de demonul Ravana:

2 - 5. - „ O, Rama, ades sunt semne multe - glas de păsări, vedenii sau cutremurări - prin care oamenii pot simți ce va să fie! O, mlădiță din Kākustha, nu înțelegi ce mi se-ntâmplă, când atâtea vietăți de dragul meu aleargă să te vestească grabnic? Regele văzduhului, milos, din gheara ăstui mârșav vrut-a să mă scape, dar zace-acum în praf, lovit de nenorocul meu! Scăpați-mă Rama și Lakșmana!” Așa plângea amarnic prințesa cea frumoasă, strigând înspăimântată către ei, de parcă îi vedea aievea.

6 - 9. Ghirlande și podoabe de glod se murdăresc, în vreme ce ea plânge ca un copil orfan. Singură în codru, strigând neîncetat „Rama, Rama”, Sita îmbrățișează copacii falnici ca iedera cățărătoare. Ravana la dânsa se repede, mustrând-o cu asprime - „De-ajuns îți fie de acuma!”, părând că-i însuși Yama când îi prinde

[53] Śloka 30 repetă v. 23 din sarga 50; omis în traducere.
[54] *Karma* din vers este consecința faptei păcătoase; am clarificat sensul versului.
[55] Elefanții erau conduși cu ajutorul unei țepușe din fier numită *ańkuśá*.

cosița despletită. Văzând nerușinata-i faptă, Pământul, jivinele și lucruri fără viață se-mbracă-n întuneric, Soarele strălucirea își stâmpără, iar Vântul contenește.

10 - 11. Zărind cu ochii săi atotcuprinzători cum Sita e prinsă de vrăjmaş, Părintele cel mare[56] -al lumii grăi: -„ De-acum e fapta împlinită!”, iar divinii *rişi* din Dandaka sunt triști și bucuroși deopotrivă, știind restriștea Sitei dar și rostul ei ascuns, pieirea lui Ravana[57].

12 - 33. Ravana o smulge pe Sita și o ridică în văzduh, în vreme ce ea strigă „Rama” și „Lakșmana”. Strălucește ca fulgerul domnița,împodobită cu aurul cel mai curat și haine ca șofranul; veșmântul ei plutește-n vânt, nor arămiu umbrindu-l pe Ravana, iar printre văluri demonul arată ca un pisc înconjurat de flăcări. Ținută-n brațe de Ravana, nu de soțul său, pare chipul Sitei un lotus fără de lujer. Frumoasă este fața ei cu fruntea netedă, nasul croit fără de greș, dinți lucitori și buze roșii, dar e umbrită în șuvoaiele de lacrimi ca Luna între neguri. Auriul chip al prințesei din Mithila lângă trupul vânăt de *rakșasa* - cingătoare de aur lângă un safir, trăznet luminos în norul vijeliei! Flori de lotus se desprind din ghirlandele reginei pe când (Ravana[58]) o poartă-n zbor, învăluindu-l pe-al lui Kubera frate în vârtejul lor[59], cum cercul de stele cuprinde piscul muntelui Meru. Nestematele cad de pe trupul lui Vaidehi cum cad din ceruri meteorii! Brățara gleznei stângi, foc închegat, lucește pe pământ; șiragul dintre sâni perlele-și revarsă căzând din cer, precum divina Ganga.

34. Foșnesc coroanele bătrâne, cămin ocrotitor pentru mulțimi de păsări, vârtejul zborului când le-ajunge, de parcă ar șopti -„să nu ai teamă!”

35 - 42. Peștii din tăuri cu lotuși veșteziți de pala vântului nebun o plâng înspăimântați ca pe-o surată. Nu-i jivină sau înaripată să nu se-adune de îndată și umbra Sitei să n-o urmeze-n goană! Ridică munții piscurile lor ca pumni de piatră către ceruri, lacrimi le sunt cascadele curgând duruitoare când văd cum Sita e

---

[56] Brahma.

[57] Textul distihurilor 12 - 33 referitoare la răpirea Sitei, abundă în repetiții de imagini identice, fiind greu de hotărât dacă versurile sunt autentice sau interpolate; am ales dintre metafore doar cele mai pregnante și care nu produc impresia de stagnare.

[58] Text ambiguu și contradictoriu. Traducătorii indieni adaugă la *śloka* 27 „swirling motion (of the chariot)” -mișcarea de vârtej (a carului). Ravana nu mai avea car, carul distrus nu era Pușpaka, dar regele *rakșasa* putea zbura totuși. Adăugirea „Ravana” este neutră și minimală. Totul devine mai clar în *sarga* 68,9, unde se Jatāyu vorbește de un vârtej de vânt produs prin magie.

[59] Nota comentariului lui D. Rao interpretează ploaia de flori atât ca un efect al zborului, cât și ca un semn de bun augur trimis de zeii cerești; să nu uităm însă că florile sunt și arme de apărare împotriva demonilor, vezi legenda lui Sakyamuni-Buddha.

răpită. Pălește Soarele cel trăitor în cer; cugetă ei toți: „Dacă Ravana astfel o fură cu de-a sila pe Vaidehi, deși e soția lui Rama însuși, unde să mai afli-n lume dreptate, adevăr, cinste sau milă? Rost mai are oare nevinovăția?” Plâng iezii ciutelor cătând-o cu privirea și se cutremură zeii codrului când îi aud jelania.

43 - 44. Tartorul cu zece capete o ia cu sine pe Vaidehi spre a lui pierzare; ea cheamă cu glas dulce: „o, Rama, o, Lakşmana!” privind către pământ, despletită și cu fruntea lipsită de norocosul semn al căsniciei. Maithili, atât de depărtată de țara și de spița sa, lipsită de frate și de soț, se pierde acum cu firea.

53

1 - 2. Prințesa din Mithila se tulbură peste măsură văzând cum demonul acela pornește cu dânsa prin văzduh, robind-o; fiica lui Janaka varsă lacrimi fără încetare din ochii roșii de atâta plâns amar și de mânie multă. Drept ea privește către stăpânul neamului *rakșasa*, grăindu-i astfel:

3 - 24. - „Nemernice, nu ai rușine-n tine nici un dram, să mă răpești astfel când singură mă aflu? Proclet cu inima de smoală, eu înțeleg acum - l-ai amăgit pe soțul meu cu cerbul tău de aur să mă poți fura, căci n-ai în tine destulă îndrăzneală să vii fățiș! Vrut-a craiul vultur, prieten vechi cu socrul meu, să-mi vină-n ajutor dar a căzut luptând. Aceasta fost-a marea vitejie demnă de numele strigat cu multă fală, demon de nimic? Nu sunt câștigată cinstit, în luptă dreaptă! Tu, cel mai josnic dintre ticăloși, cum poți să furi femeia altuia când n-are apărare și singură se află? E fapta ta mârșavă, crudă și nelegiuită, chiar dacă mândru ești de tine: scârbită-i orișice ființă din lumile-ntreite când află această întâmplare. Ocară să fie trufia de-acum și firea ta cutezătoare, ocara spiței tale! Zbori avântat, dar chibzuiește dacă nu poți să te-ntorci din drumul spre pierzanie, soarta cumva să o îmbuni! Oștirea ta întreagă, de-ar fi în preajmă, nu te-ar scuti de moarte când fiii de rege ar ținti spre tine săgețile înflăcărate; nu ai putea scăpa, cum nu poate o pasăre plăpândă să înfrunte pârjolul ce mistuie pădurea! Ravana, te gândește la folosul tău, ce este bine și se cade: păzindu-mi cinstea, cu cinste drumul dă-mi! Aflând insulta adusă azi de tine, soțul meu, cu al său frate împreună, în marea lui mânie va porni îndată să te fărâme! Tâlhar nemernic, voiești prin fapta ta cu sila să mă ai, dar fără de izbândă - nu îmi iubesc atâta viața încât să-ndur robia vrăjmașului, trăind fără să-l văd pe Rama, bărbatul meu asemenea cu zeii! Se spune că atunci când se apropie ceasul, oamenii se schimbă și singuri se vatămă, nemaiștiind ce este bine și ce-i rău, la fel ca tine! Ar mai putea scăpa cu viață, dar nu fac nimic pentru aceasta - zăresc juvățul lui Yama pus pe gâtul tău. O, Zece Țeste, tu nu te temi de ceea ce s-ar cuveni să te înfricoșeze! Vedenii îți arată copacii codrului de aur, cumplitul fluviu Vaitarani cu valurile-i crunte, pădurile îngrozitoare care săbii au drept

frunze; [lângă râul Śālmali] ți se năzar bușteni de arbori *śālmali*[60] cu flori de aur și minunate pietre *vaiḍūrya* cu spini de fier. Nu cunoști îndurarea; dar nedreptatea făcută lui Rama curând te va strivi - nu ai sorți mai buni decât unul care-a-nghțit cucută! Te-ai prins în ștreangul Sorții, căci liman de pace unde vei găsi, unde te vei ascunde de Rama când uita-va de cruțare? Arcașul neîntrecut Raghava a ucis într-o clipită singur paisprezece mii de demoni dintre *rakṣasa*; el e voinic viteaz și priceput la arme de tot felul. Tu i-ai furat soția iubitoare, cum ar mai putea trăi lăsându-te în viață?"

25 - 26. Astfel vorbi plângând Vaidehi, când rugătoare, când mânioasă, prinsă în gheara lui Ravana. Ticălosul duse mai departe prințesa cea frumoasă ce se jelea în multe chipuri, zbătându-se zadarnic.

<u>54</u>

1. Vaidehi nu vedea nici ajutor, nici vreo scăpare când fără voie era dusă prin văzduh - doar cinci maimuțe pe un vârf de munte, căpetenii ale neamului *vanara*.

2 - 5. Frumoasa cu ochi mari înnoad-atunci în vălul[61] din mătase aurie podoabele-i neprețuite, lăsându-le să cadă spre pământ, nădăjduind că maimuțele îl vor vesti pe Rama. Ravana nu văzu nimic, fiind prea grăbit s-ajungă în țara sa, *vanara* însă au zărit-o pe Sita cu ochii lor neclipitori și roșii.

6 - 10. Regele *rakṣasa* zboară crumeziș peste lacul Pampa către cetatea sa de scaun, Lanka. Duce cu sine, plin de mulțumire, prințesa-nlăcrimată din Videha care va fi a lui pieire, cum ar duce un om în poală cobra cu colții ascuțiți. Pe dată, iute ca săgeata, el brăzdează cerul, iar dedesubt șiruri se perindă codrii, tăuri, puhoaiele de munte; curând ajunge la Oceanul fără margini, matca râurilor lumii, sălașul lui Varuna, vizuină pentru chiți și crocodili - se tulbură nesfârșita apă când Sita e dusă fără voie pe deasupra sa : talazurile se trag înapoi, încremenesc în zvârcolire șerpii mării și peștii se opresc din înot. Spun între ei *chāraṇa* și *siddha*[62] -„Astfel va fi răpus Ravana, demonul cu zece capete!"

11 - 14. Astfel sosește Ravana în Lanka, domneasca sa cetate, ducând cu sine crăiasa care fără istov se zbate. Străbate străzi largi și bine rostuite până ajunge în palat; trece prin săli cu străji nenumărate până ajunge în cămările de taină. Acolo el

---

[60] Arbore de bumbac.
[61] *Uttarīya* poate fi interpretat diferit: veșmânt al părții superioare a trupului, haină purtată pe deasupra, vestă, șal sau văl -v. G. Huet, s.v. p. 120; spre deosebire de editorii indieni am preferat „văl" în loc de „bluză". Voalul se poate desprinde și cădea singur, fără să atragă atenția.
[62] *Carāṇa* - un fel de aezi, *siddha* - magicieni, care locuiesc între cer și pământ.

o ascunde pe întristata Sita cea cu gene lungi, întunecate precum Maya își ascundea iubita[63]. Grăi apoi către *piśācā*- pocite femei de căpcăun care-l slujeau:

15 - 16. - „Să nu pătrundă nimeni - fie bărbat, fie femeie - fără-ngăduința mea și să o vadă! Altfel, dacă dorește nestemate, veșminte, aur sau podoabe le va primi pe dată! Să nu rostiți o vorbă rea vreodată Sitei, nici din prostia voastră, nici cu vrere, dacă vă temeți capul!"

17 - 19. Astfel zise și plecă regele puternic al neamului *rakșasa*. El cugeta ce va să facă; chemă la sine opt căpetenii ale demonilor care se hrănesc cu carne crudă, cărora astfel le vorbi, înșelat de darul primit odată de la Brahma:

20 - 28. -„Luați multe arme și porniți pe dată către Janāsthana, unde a trăit Khara și unde a fost măcelărit. Depărtați de voi teama și puneți stăpânire pe locul acum golit de demoni din vina unui anume Rama - rămâneți și să-i țineți piept! Toți cei care au fost puterea noastră-n Janāstana au fost fărmați de Rama, iar furia mea turbată mi-a îmboldit curajul! De-acum neostoită ură îi voi purta lui Rama, care la rându-i mă urăște - nu voi lipi eu geană peste geană până nu-l voi zdrobi în bătălie pe ucigașul lui Khara și Dūșaṇa; voi fi fericit atunci precum săracul îmbogățit de o comoară! Vegheați și dați de știre, cât vă aflați în codru, la tot ce face Rama - e datoria voastră, bântuitori ai nopții, pe Rama să-l ucideți! Eu v-am ales, căci v-am văzut luptând în multele războaie purtate împreună!"

29 - 30. Vorba lui îi farmecă: cei opt se-nchină și pleacă împreună spre Janāsthana, nevăzuți de nimeni. Ravana se bucură peste măsură că e stăpân pe Sita, prințesa din Mithila - nesocotind în închipuita-i fericire amara dușmănie iscată cu prințul Rama.

55

1 - 2. Terminând de dat porunci celor opt *rakșasa*, Ravana se bucură în sinea lui, doar izbândise în mârșăvia pe care o urzise cu dibăcie multă. Gândul i se-ntoarce spre Vaidehi; săgețile lui Kāma îl îmboldesc să o privească iar pe Sita. Ravana se întoarce spre tainițele palatului măiestru construit.

3 - 6. O vede prinsă între iezme, plângând amar: cu capul plecat sub povara întristării și lacrimile șiroind pe față ea pare o ciută rătăcită printre câini, o corabie înecată, dar craiul demonilor o smulge și o duce prin castelul minunat, coborât parcă din ceruri.

---

[63] Legenda este povestită pe scurt în 4,51,10-17.

7 - 13. Multe încăperi avea palatul, bolți și foișoare până la nori; mii de femei îi așteptau porunca. Păsări fără număr aveau aici un adăpost, iar locul răsuna de chimvale. Pilaștri din aur, bătuți în diamante, chrysolite, argint și cleștar de piatră luau ochii, intrările aurite sclipeau; Ravana urcă treptele poleite trăgând-o pe Sita după el - puteau vedea (de sus) șiruri de săli și foișoare cu ferestre prinse în argint și fildeș, zăbrelite cu baghete din aur[64], plăcute vederii. Regele cu zece capete îi arătă multîntristatei prințese din Mithila cat după cat, zidiri de marmură țintate cu nestemate, heleșteie cu lotuși și frumoase zăvoaie. Vădindu-i cu de-a sila toate acestea spre ademenire, Ravana, mârșavul lipsit de cuviință, grăi astfel către Vaidehi:

14 - 31. - „O, Sita! Lăsând deoparte moșii, copiii ori schilozii, domnesc peste duium de demoni: o sută de milioane sunt oastea mea de frunte, încă milioane două sute douăzeci de *rakșasa* cu groaznice apucături - în totul treizeci și două de mii de miriade[65] - doar în cetatea Lanka. Slujitori am o mie la oricare poruncă, doar vrerea mea așteaptă- dar voia mea e una: să-nchin împărăția, cetatea, viața mea puterii tale, frumoaso cu ochi mari, iubindu-te mai mult decât pe toate! Peste mia de crăiese din palat tu fii împărăteasă și cea dintâi soție! Vorba ascultă-mi cu blândețe și nu te-mpotrivi, ci arată-nțelepciunea cuvenită să mă primești: mă chinui gândindu-mă la tine! Sute de poște se-ntinde Lanka, nu-i nici un demon , nu-i nici un zeu - de-ar fi chiar Indra - să ajung-aici, păzită fiindu-mi țara de nesfârșita mare! Eu nu-mi văd asemănare ori potrivă nici printre zei, nici printre *yakșași* ori *gandharvași*, nici chiar între acvile divine; cum să mă măsori pe mine cu un Rama - biet dezmoștenit, un sihăstrit care așteaptă al vieții sale capăt? O floare este tinerețea femeii și precum floarea curând se ofilește; sfioasă Sita, găsește în mine un scut, un soț cum se cuvine să ai, de viață să te bucuri! Frumoasa mea, uită-l pe Rama: aici nu poate-ajunge nici cu gândul! Precum nu poți prinde vijelia și nod să faci vârtejul ei, nici limbilor de foc nu poți fura strălucitoarea pară, la fel nu poate nimeni - cât de viteaz ar fi - să mi te ia din brațe! Domnește deci, împărăteasă peste întreaga, mărita Lanka - dacă te-nsoțești cu mine, te vom sluji noi toți: eu, zeii din puterea mea, cugetătoarele ființe ori mutele jivine, lucrurile nemișcătoare doar placul tău îl vom cunoaște! Dacă în altă viață tu ai avut păcate, sihăstrirea le-a plătit - e timpul să te bucuri de rodul faptei bune! Scăldată în apele curățitoare, cu

---

[64] Locuința lui Ravana este de fapt un complex de palate -*prāsādapańktayaḥ* este cuvântul din text - astfel că trebuie presupus că eroii au ajuns pe o terasă superioară de unde priveau ansamblul. Excesul de fast îl face pe Ravana să pară un îmbogățit recent.

[65] Am echivalat astfel *koṭya* - de câte zece milioane, corespunzând anglo-indianului *crore*; 1 miriadă = 10 000.

mirul domniei te vei unge și vei simți divină bucurie spre fericirea mea[66]. Prințesă din Mithila împodobește-ți trupul cu ghirlandele înmiresmate și nestematele fără pereche [...[67]]; mlădie doamnă, chipul tău frumos ca lotusul e acum umbrit de supărare (- luminează-l și luminează-mi casa)[68]"

32 - 33. Pe când demonul vorbește astfel, mândra Sita chipul și-l ascunde în veșmânt, plângând neostoit. Tăcută chibzuiește în greaua-mprejurare; amăgindu-se pe sine, Ravana îi mai grăiește încă:

34 - 36. - „Vaidehi, nu-ncalci vreo lege ori poruncă, primește totul ca un dar divin, pe care înșiși cunoscătorii Vedei îl binecuvântează - e doar ursita! Eu capetele-mi plec la strălucitele-ți picioare, la mila ta aștept smerit; am vorbit cum nu am mai vorbit până acum cu o femeie, în rătăcirea minții, căci niciodată Ravana nu s-a închinat cuiva!"

37. Nesocotitul credea că fiica lui Janaka este a lui - căci îi sosise ceasul.

<u>56</u>

1. Tristă dar netemătoare, Sita culese un fir de iarbă rătăcit și-l puse între ei ca despărțire, apoi vorbi astfel:

2 - 22. - „ Tatăl lui Rama a fost vestitul Dașaratha - zid de apărare pentru *dharma*, nobil în purtare, iar vorba dată nicicând nu o călca. Rama cel cu brațe lungi și ochii mari este vestit în cele trei tărâmuri pentru cugetul drept - pentru toți un zeu, iar mie soț! El și fratele-i Lakșmana, urmașii din spița lui Ikșvāku, vor veni ca leii, viața să ți-o ceară! Zăceai de mult în Janāsthana, fără suflare precum Khara, dacă-ndrăzneai să mă răpești cu ei de față! Vorbeai trufaș de miriadele de demoni cărora le poruncești - înfiorători, se poate, dar n-au putere față de Rama cum n-au cobrele din lume, oricât de veninoase, în fața lui Garuda cel cu penele frumoase! Săgețile de aur îți vor mușca din trup așa cum rupe viitura Gangăi din țărmul de pământ! Ravana, poate că zeii sau demonii nu te vatămă, dar vei pieri luptând cu Rama! Dușmănie ai stârnit cu dinadinsul: un capăt scurt mai ai din viață, ca vita ce e

---

[66] Textul distihurilor 27-28 este complicat, am căutat redarea sensului; fapta bună ar fi căsătoria cu Ravana. Deși toate variantele traducerilor folosesc, aici și în restul poemului, echivalentul „anointment" - care în Europa implică un ulei - în India este vorba de o purificare în care apa are rolul principal.

[67] Urmează distihurile 29 -30 care întrerup ideea și nu au logică aici:
Frumoasa mea cu mijlocul subțire, am câștigat prin marea mea putere, luându-l de la fratele Kubera Vaiśravana, carul zburător numit Pușpaka, strălucitor ca Soarele, mare și frumos; întrînsul vom colinda plini de veselie oriunde vrei.

[68] Textul din paranteză adăugat pentru mai multă claritate după varianta Rao.

legată de jertfelnic! Scrumit vei fi de flacăra mâniei din ochii lui, când Rama te va privi, *rakșasa*! El poate doborî din ceruri și fărâma chiar Luna, poate seca Oceanul, așa că va veni pe Sita să o scape, nu te-ndoi! Norocul îți pălește, puterea și viața se duc, iar Lanka văduvită te va plânge! Nechibzută a fost fapta - m-ai adus cu sila, luându-mă de lângă soț, iar roadele amare se vor vedea, căci n-ai cugetat urmarea! Neînfricat, lângă fratele lui, încă trăiește în Dandaka soțul meu; când va porni războiul o ploaie de săgeți va frânge rând pe rând sfidarea, fala, cutezanța, trufia ta fără margini! Adesea cei loviți de soartă greșesc; vei plăti netrebnicia faptei nu doar tu, cel mai josnic dintre demoni, ci întreg neamul *rakșasa* și multele regine din tainice cămări! Nu poate un paria întina odoarele, altarul sfințite cu vedicele imnuri, nici tu, mârșavule, pe mine - soția lui Rama, curată-n gânduri și purtări! Aș fi precum o lebădă lângă o lișiță! Putere ai pe viața mea, pe moarte și chiar pe trup cu silă, dar nu pe sufletul curat - orice ar fi să fie!"Acestea le-a rostit Maithili cu mânie, apoi tăcu.

23. Mustrat atât de aspru, Ravana voi să o înfricoșeze:

24 - 25. -„ Frumoasă Sita, înfocată[69] prințesă din Mithila, ascultă vorba mea cea neclintită: răgaz îți dau un an întreg[70] să mă primești ca soț, iar dacă nu... vor ști la cuhnii bucătarii pe placul meu să te gătească bine mărunțită drept gustare."

26. Turbat de supărare, Ravana spre *rakșasi* se-ntoarce și le spune:

27. -„Voi băutoare de sânge, mâncătoare de oameni, supuneți-o îndată!"

28. Se pleacă iazmele degrabă și porunca îi ascultă. Pe Maithili în cercul lor o strâng îndeaproape; tună Ravana, bătând cu talpa cutremură pământul:

29 - 31. -„Pe dată să fie dusă în mijlocul crângului Așoka, unde o veți închide și veghea cu străşnicie, ascunsă de toți; acolo cu ghearele o veți amenința, cu vorba o veți mustra, iar uneori mai blânde încercați să o-mbunați, frângându-i cerbicia, doar tot astfel se-mblânzesc chiar elefanții."

32 -36. Astfel învățate de Ravana păzitoarele o duc pe Maithili în păduricea Așoka; acolo cresc mulțimi de pomi, unii în floare, alții plini de roade, iar păsările umplu văzduhul cu triluri vesele, dar fiica lui Janaka nu se bucură de ele; speriată ca o ciută printre tigroaice, nu poate să își găsească tihna printre iazmele cu groaznice

---

[69] *Bhāmini* înseamnă atât „frumoasă" cât și „mânioasă"- v. Huet, p. 453, s.v., cele două versiuni indiene optând fiecare pentru alt sens al cuvântului.

[70] Epopeile indiene acordă întotdeauna unui rege învins posibilitatea de a-și elibera reginele captive prin luptă în timp de un an; dacă nu reușea sau nu voia să lupte pentru ele acestea rămâneau la discreția învingătorului - comentariu Rao.

priviri. Ea se gândește la Rama și Lakșmana, se-ntreabă dacă vor veni, iar puterile o lasă, pierzându-și simțirea.

57

1 - 3. După ce l-a ucis pe Mārīca, demonul cel ce iute se schimba la față, Rama degrabă își întoarse pasul, mai repede s-ajungă lângă Sita, dar în spate aude atunci un urlet sumbru de șacal; îngrijorat își spuse-n sine:

4 - 9. „ - Tare mă tem că piază rea e urletul ăstui șacal! Dea cerul să fie vie Sita, nu hrană pentru demoni! Dacă Lakșmana l-a auzit pe Mārīca strigând cu glasul meu va porni degrabă să-mi vină-n ajutor, iar dacă Maithili crede înșelătoria îl va mâna ea însăși pe fiul Sumitrei cu de-a sila! Toată povestea are șartul ei doar dacă Mārīca s-a prefăcut în cerb de aur ca să mă ademenească departe de sihăstria noastră până aici unde, lovit de săgeți a strigat cu glas prefăcut „vai mie, Lakșmana! M-au omorât!" Tot neamul *rakșasa* a uneltit aceasta, voind pe Sita s-o ucidă mai ușor! De când m-am așezat în Janāsthana, codrul cel des, ei îmi sunt dușmani neîmpăcați; sunt oare Sita și Lakșmana la adăpost când nu mă aflu lângă ei?"

10 - 17. Se-adună alte semne întruna - tristele jivine și păsările-n zbor trec roată din stânga pe lângă viteaz, iar țipetele se-ntretaie în groaznică larmă; gonește viteazul spre casă, temându-se de atâtea meniri. Atunci el îl zărește pe-ntristatul Lakșmana cum se-apropie, iar acesta din urmă îl vede pe Rama cu grija pe chip. Pe dată aspru îl mustră fratele mare pe cel mic, vină găsindu-i că lăsat-a pe Sita nepăzită în bungetul plin de *raksași*; stânga prinzându-i, astfel grăi urmașul cel vrednic din spița lui Raghu:

18 -23. -„ Preabunule fiu al Sumitrei, frate Lakșmana, cum ai putut să o lași singur-acuma pe Sita, doar ca să vii către mine - cum va fi apărată, când văd atâtea meniri împotrivă? Ne'ndoielnic pierdută-i cu totul, mâncată de demoni sau poate furată! Lakșmana, viteazule care ești ca un tigru-ntre oameni, vom mai vedea-o oare întreagă și vie pe Sita? Văzând cum se-ntorc și cum urlă spre Soare jivinele toate cum să sperăm noi aceasta? Departe de casă, sub chipul de cerb fermecat, m-a momit pe mine Mārīca; greu l-am ucis, dar murind demonul chipul dintâi și l-a luat. Trist m-am simțit deodată pricepând vicleșugul; ochiul cel stâng mi se zbate întruna - de aceea Lakșmana nu mă-ndoiesc că Sita-i furată cu sila sau moartă, pierdută pe cale!"

58

1. Văzându-l pe Lakşmana trist şi singur, fără Sita, Rama cel drept la suflet îl întreabă:

2 - 17. - „Unde e prinţesa din Videha care m-a urmat în codru, de ce te-ai depărtat de ea? Unde-i oare Sita cu mijlocul mlădiu, care a urmat un prinţ dezmoştenit în Dandaka şi cu care îmi împărţeam durerea? Voinice, unde este Sita, fiică de zei şi viaţa vieţii mele? Lakşmana, fără fiica lui Janaka n-au nici un preţ împărăţia lumii-ntregi ori domnia peste zei! Bunule Lakşmana, mă-ntreb dacă Vaidehi, pentru mine mai scumpă decât viaţa, este încă vie? E fără rost de-acuma surghiunul meu - Kaikeyi îşi va vedea dorinţa împlinită când voi muri de dorul Sitei! Sărmana maica mea, care-a-ndurat atâtea va fi de-acuma slugă împărătesei noi, căci Kausalya fiul şi-l va pierde, iar Kaikeyi îşi urcă feciorul pe doritul tron, domnind pe lângă el! Doar dacă Vaidehi este-aici cu zâmbetul ei dulce să mă primească-n casă, mai intru-n sihăstrie - altfel viaţa-mi sfârşesc, Lakşmana! Spune-mi, o, Lakşmana: trăieşte sau au mâncat-o vânturătorii nopţii cât străjuiai aici? E tânără, suavă şi neînvăţată cu necazul - i se va frânge inima departe de mine! Atunci când diavolul acela a urlat „Lakşmana!” desigur te-ai temut! Sunt îngrozit că Sita auzind glasul prefăcut te-a îndemnat aici, iar tu îndată ai plecat! Greşeala ta e mare, căci a rămas singură în codru, iar *rakşasa* voiesc să se răzbune - furioşi cum sunt pe mine, doar l-am ucis pe Khara; fără-ndoială căpcăunii o vor jertfi pe Sita! Viteazule care zdrobeşti duşmanii, mi-a fost ursit să sufăr şi durerea mă frânge!”

18 - 20. Astfel se chinuia cu gândul Raghava pe când alături de Lakşmana se întorcea cu pas iute în Janāsthana; mustrându-şi bietul frate,viteazul Rama intră în chilie chinuit de sete şi de foame, sleit de oboseală. Dar căsuţa este goală, iar Sita nu se află prin preajmă. De spaimă părul în cap i se ridică; îşi spune cu amar:

„- S-a întâmplat cu adevărat!”

59

1. Rănit de asprele cuvinte, Lakşmana se depărtase de sălaş; Rama, mândria neamului Raghu, cu deamănuntul iarăşi îl întreabă:

2 - 4. -„De ce venit-ai după mine, părăsind-o pe Maithili, cea lăsată-n grija ta de mine? Lakşmana, când te-am zărit departe, fără Sita, mi-au dat urâte semne gândurile negre venite deodată, fiorii din umărul şi ochiul stâng, inima ce prinse să se zbată!”

5. Dosadei nemeritate dreptul Lakșmana răspunse copleșit de jale:

6 - 20. - „Nu voia mea, ci asprele-i cuvinte m-au depărtat de Sita. Auzind cum strigă demonul „vai, Sita, vai Lakșmana!” prințesa mă îndemna să plec din marea ei iubire pentru tine; eu am răspuns voind să-i întăresc curajul: „nimeni nu-l înspăimântă pe Rama, nici nu poate să-l primejduiască! Un altul a strigat aceasta; cum ar putea el, prințul în stare să apere chiar zeii, să strige asemeni c-un nemernic? Frumoasă doamnă, sigur vreun *rakșasa* îi măsluiește glasul și strigă „ajutor”; ești prințesă, nu om de rând și nu se cade spaima să îți arăți! Să nu ai teamă: nu s-a născut și nici nu se va naște în lumile tustrele cineva să îl înfrângă-n luptă pe Rama! Nici de-ar fi zeii, având în frunte chiar pe Indra!” Vaidehi, înșelată de auz, plângând mi-a spus nedrepte vorbe: „Păcat mare tu chibzuiești să faci - să mă câștigi când Rama va pieri! Nicicând aceasta nu va fi! Dacă nu vrei să îl ajuți pe Rama când strigă în gheara morții prins, sigur urzit-ai totul cu Bharata! Nu ești prieten, ci dușman ascuns - jinduiești la mine, de aceea pe Raghava nu-l ajuți, sperând că piere!” Am plecat la vorbele acestea, cu ochii roșii de mânie și buzele tremurând de furie!”

21. Rama astfel răspunse fiului Sumitrei, fiind copleșit de jale:

22 - 27. - „Amarnică greșeală ai făcut, o, nobilul meu frate, s-o părăsești astfel, singură în sihlă! Deși știai că pot să-nfrâng orișice demon, tu ai plecat din schit urmându-i vorba spusă la mânie! Porunca mi-ai călcat și nu slujește la nimic să spui că furia ei te-a îmboldit, căci nu m-ai ascultat! Zace mort demonul ce m-a ispitit în chip de cerb de aur departe de chilie; săgeata înstrunată-n arcul cel încovoiat cu ușurință am trimis-o - lovit în plin, mugi și se schimbă la chip într-un *rakșasa* cu brațul prins în cerc de aur, strigând cumplit cu ultima suflare. Atunci l-ai auzit din depărtare și grăbit pornit-ai către mine, lăsând-o pe Sita fără strajă!”

60 - 63

Pasaj eliminat, având lungimea de 110 versuri. Reprezintă evident o interpolare care a dezvoltat episodul descris în śloka 59; acțiunea stagnează, iar exprimarea este emfatică.

Rama, pradă presimțirilor negre, o caută pretutindeni pe Sita, întrebând copacii despre soarta ei, cercetând peșterile și locurile în care iubita sa își petrecea ziua; natura însăși este copleșită de tristețe după răpirea frumoasei prințese. Lakșmana îl încurajează pe fratele său să continue căutările.

Śloka 64, deși are aceleași caracteristici stilistice, face tranziția necesară spre reluarea acțiunii.

1. Rama, sărmanul, cu jalnică voce fratele-şi roagă:

2. -„Lakşmana, vezi dacă Sita nu e cumva lângă Godavari, apa frumoasă, unde culege adesea floarea de lotus!”

3. Viteazul porneşte din nou cu sprintenu-i pas spre malul apei frumoase, cu ochii cătând pe la coturi şi vaduri. Se-ntoarce şi fratelui spune acestea:

4 - 5. - „N-am zărit-o pe maluri, nici unde apa revărsată iezeşte, iar la chemare nu primit-am răspuns! Nu pot afla nicidecum urma plăcutei Vaidehi!”

6 -10. Jelind şi mai tare, Rama se duce el însuşi spre râu şi cheamă: „O, Sita, unde te afli?” Temându-se foarte de tartorul care moarte împarte, fluviul rămâne tăcut - asemenea Firii întregi, deşi vietăţile toate îl mânau să vorbească. Atunci, slăbit de durere şi cu speranţa-nşelată de apa cea mare, Rama lui Lakşmana îi spuse:

11 - 15. - „Frumosul meu frate, Godavari mută rămâne şi nu vrea să-mi răspundă. Vai, cum să mă-ntorc la Janaka şi la maica purtând o astfel de veste? Unde plecat-a Vaidehi, alinătoarea cea dulce-a chinului meu de când pierdut- am domnia, de când ne-am hrănit doar cu rodul pădurii? Departe de rude, eu aveam aproape de mine în nopţile lungi de veghere fiica de rege drept prieten! De-acum fără dânsa voi bântui aste coclauri pân-o găsesc, colindând între codru şi râu până la Prasravaṇa, piscul cel mare! Jivinele către mine privesc de parcă ar vrea ceva să-mi vestească!”

16. Atunci, cu ochii în lacrimi, Rama - omul cel mai bun dintre oameni - vietăţile-ntreabă: „(Voi ştiţi) unde-i Sita?”

17 - 20. Pe dată se scoală cerbii cei mari şi privesc spre amiază - încotro prinţesa Mithilei fost-a răpită - şi pornesc spre miază-zi, apoi către Rama iar se uită; pătrunde cu mintea Lakşmana înţelesul ascuns şi spune fratelui său:

21 - 22. -„Doamne, fiarele arată spre nămiezi; ar fi bine să mergem către apus şi spre sud, poate găsim urma prinţesei!”

23 - 25. Pe dată frumosul său frate e gata; pornesc amândoi, cu de-amănuntul cătând şi cu grijă privind pe pământ. Zăresc împrăştiatele flori, căzute de sus pe potecă, iar Rama-ntristatului Lakşmana îi spune:

26 - 28. -„Priveşte, o, frate! Florile sunt darul meu pentru Vaidehi - preabine le ştiu! Soarele, Vântul şi multlăudatul Pământ mi-au păstrat aceste petale, fiindu-le milă de mine!”

29. După ce grăit-a aceasta spre viteazul Lakșmana, Rama se-ntoarce spre Prasravaṇa cel bogat în izvoare și-l roagă-ntrebând:

30. -„O, al munților rege, spune-mi dac-ai văzut prințesa cu brațe frumoase care mi-a fost furată pe această cărare!”

31. Muntele tace, iar Rama răcnește ca leul spre vietatea măruntă pe care e gata s-o-nșface:

32. -„Răspunde pe dată sau râpele tale șes vor ajunge: unde e Sita cu chipul de aur?” Dar numai ecoul se-aude. Fiul lui Dașaratha amenință încă:

33 - 34. -„Pârjoli-voi eu totul cu săgețile mele, cenușă vor fi firul de iarbă și creanga de pom, nimic din falǎ nu-ți va rămâne, o munte! Lakșmana, dacă pe dată fluviul nu spune unde adastă Sita, frumoasa deopotrivă cu Luna, voi seca de istov și pe dată râul acesta, cât e de mare!”

35 - 38. Furios și cu ochii arzând, Rama privește în jur înc-odată și vede urme uriașe de demon și mărunte ale Sitei - înțelege că fugea îngrozită încolo și-ncoace, tânjind după soțul plecat. Se uită uimit la arcul frânt, la tolbă și la multele așchii căzute din carul cu aripi și fratelui astfel îi spune:

39 - 71. - „ Te uită, fiu al Sumitrei! Sunt multe fărâmate podoabe și rupte ghirlande de flori! Picuri de sânge sclipesc printre ele ca grăunții de aur și umplu pământul! Tare mă tem, frate Lakșmana, că Vaidehi, mărunt dumicată, sfârși înghițită de demonii ce chipul și-l schimbă ușor! Tot ce văd îmi arată că doi dintre ei s-au luptat pentru Sita - dar, frumosul meu frate, al cui fost-a arcul uriaș bătut în nestemate și perle? A cui umbrela regală cu o sută de spițe, mărginită cu flori însă frântă? Al cui oare carul lucind ca văpaia,dar rupt și întors cu josul în sus, având trăgători drăceștii catâri înhămați în curele aurite? Văd o pereche de tolbe sfărmate, pline cu darde făurite din aur cât osia de mari; vizitiul zace alături, harapnic ținând în mâinile reci, lângă el purtători de însemne regești - pe cine slujeau? Un om sau un demon a mers pe drumul acesta - numai cu viața va stinge de acum dușmănia - nsutită care mă arde față de dânsul! Fără prihană era Sita, dar asta n-a păzit-o de demonii ușor schimbători - au furat-o sau chiar au mâncat-o, căci răi sunt din născare! Dacă astfel a fost, nimeni nu-mi va da alinare - nici zeii! Pată va fi pentru Brahma dacă îngăduie faptă ca asta! Se pare că zeii mă cred slab - deși drept am fost și cucernic, pentru binele lumii bun și milos! Slăbiciunile astea se vor întoarce în mare putere - de acum pieri-vor răii din lume! Pătimi-vor fără de pace *yakșa*, *piśaca*, *rakșasa*, *kinnara* și oamenii! Vei vedea, o, Lakșmana, cerul plin de săgețile mele - nimic nu va mișca pe pământ sau în cer: Soarele, Luna, planetele toate vor păli și vor sta, focul va pierde lumina, boare de vânt nu va bate, iar munți și ocean

de-a valma făcute, nu vor mai naște tufani sau vrejuri ce urcă, nici copaci - haos va fi în tustrele tărâmuri, zeii puterea-mi vor ști dacă pe Sita întreagă și vie nu mi-o dau înapoi! Pentru Maithili voi lovi cu putere jivine și păsări, demoni și mărunți spiriduși! Puterea săgeții pornite din arcu-ndoit vor afla-o chiar zeii, când mânios voi ținti de departe - sfâșiate bucăți de săgețile mele lumile lor vor pieri, cu zei buni și cu demoni! Zeii s-o-ntoarcă dacă furată a fost, viață să-i dea dacă e moartă, căci dacă iubita Vaidehi nu-mi vine - napoi sfărma-voi eu totul!"

72 - 73. Zise și luă arcul în mână, roșu de furie; o săgeată-nstrună, ucigașă ca o cobră regală, apoi rosti vorbe-arzătoare ca focul sfârșitului lumii:

74 - 77. -„Nimeni nu poate împotrivă să-mi stea, o, Lakșmana, dacă furia-mi stârnește, cum nu poate soarta să-și schimbe, nici timpul să-l țină în loc! Dacă iubita mea cu zâmbetul dulce nu se arată pe dată, răscoli-voi lumile locuite de zei, de demoni și oameni, năruindu-le rostul!"

65

1 - 3. Lakșmana îl vede pe Rama pălind de atâta durere , chinuit de multu-i alean, gata arcul pieirii să-ntindă, gata să ardă în aprigă pară Firea întreagă între două suspine, asemenea zeului Șiva când vremea ursită se-ncheie și focul ultimei zile purifică totul. Nicicând n-a mai fost prințul de atâta mânie cuprins, iar Lakșmana îl roagă cu brațe-ndoite:

4 - 16. -„Până acum tu ai fost mereu bun, pe tine stăpân, de grijă purtând vietăților toate - nu se cuvine firea să-ți schimbi la mânie! Ai avut totdeauna blândețea razei de Lună, căldura celei de Soare, mângâierea adierii de vânt și răbdarea mare a gliei - acesta-i renumele tău! Nu se poate lumea s-o farmi din vina unuia singur, cât de mare crima i-ar fi! Nu știu ale cui vor fi fost armele mândre și carul de luptă - văd locul bătut de multe copite, răscolit de obezile roții și cu sânge stropit din belșug, semne de groaznică luptă! Este doar unul, bunul meu prinț, nu o întreagă oștire, de aceea doar pentru el nu poți să aprinzi Universul! Stăpânul Pământului ești, rămâi cum te știu, bun și pașnic, nemernicul doar să-și primească meritata pedeapsă! Tu ești tuturor limanul de odihnă - cine se-ncumetă ție să-ți fure soția? Nicicând cuviosul nu vatămă pe cel care își urmează canonul jurat, de aceea nici râuri sau mări, nici munți, nici zei ori *gandharva*, nici chiar spița *dānava*[71] nu au, vătămându-te, ce să răzbune! Rege, pornește cu arcul în mâini să afli cine a răpit-o pe Sita, iar eu credincios te urmez - vor ajuta să-l găsim ermiții-nțelepți. Vom scotoci oceanul și munții, codrii și văgăunile stâncii, râuri și lacuri! Fără răgaz cerceta- vom chiar cerul, s-o găsim dac-ar fi printre zei tăinuită! O, rege al Kosalei!

[71] Este vorba de „urmașii lui Dānu" - o clasă de demoni acvatici, făcând parte dintre *asuras*.

Dacă zeii nu vor pe Sita s-o dea, deși sunt cu vorba bună rugați, dacă nimic nu îmbunează tâlharul, vei face cum vrei: săgețile cu vârf aurit lumile toate le ardă ca trăsnetul marelui Indra!”

66

1 - 2. Lakșmana cuprinse cu mâinile picioarele lui Rama, îmbunându-l în clipa grea când disperarea îl cuprinsese, sleindu-l de puteri; astfel grăi fiul Sumitrei:

3 - 4. -„Rama, totul pe lume se obține prin strădanie grea și necurmată[72]! Prin aspru canon și fapte neasemuite Dașaratha te-a dobândit pe tine, la fel cum cereștii zei au obținut nectarul nemuririi! Regele - așa ne-a povestit Bharata- ajuns-a printre nemuritori luându-te drept pildă și mânat de-a voastră despărțire!

5 - 6. Vlăstar din spița lui Kākutstha, cum ar putea un om de rând să rabde suferința, dacă tu nu ești vrednic să ți-o porți pe-a ta? Dacă jelind pornești să arzi întreaga lume, unde va găsi sărmanul de el o mângâiere?

7 - 8. Acesta-i mersul Firii! Yayāti, strămoșul tău, fiul lui Nahușa, pierdut-a cerul împărțit cu Indra dintr-un blestem adus de ne'nfrânare; lui Vașisța, magul tatei, i s-au născut deodată în aceiași zi o sută de feciori, apoi la fel pieriră toți o sută, deodată, într-altă zi!

9 - 10. Dreapta noastră maică Glia, mărită de toți și pretutindeni, e neclintită în tăria ei - totuși câteodată o simțim zbătându-se; nestrămutați sunt luminătorii ochi ai lumii, temelie pentru toate[73] - dar Soarele și Luna se-ntunecă în crugul lor din când în când!

11 - 13[74]. Nici zeii, nici aștrii nu pot scăpa din ghearele Ursitei! Am învățat eu însă că Indra și zeii ascultă de Dreptate - de aceea nu jeli ca un nevolnic de rând, chiar dacă Sita a pierit sau a fost furată, viteazule!

14 - 17. O, Rama, cel care cunoaște adevărul - asemeni ție - nu-și pierde nici judecata, nici curajul! Bunule, cumpănește-n minte binele și răul, căci nechibzuiții care nu pot alege între cele două n-au statornicie în fapte! Tu însuți m-ai învățat acestea - ție însă cine ar putea să-ți fie sfetnic? Poate numai Bṛhaspati!

---

[72] Am adăugat această propoziție, care este o anticipare a versului 7, pentru a clarifica sensul discursului lui Lakșmana

[73] Sensul este: Pământul, Soarele și Luna sunt următori ai *dharmei*, repere pentru neclintirea morală, nu fizică.

[74] Distihul 11 este interpolat, iar autenticitatea celorlalte două este nesigură; între cele două versiuni indiene există în acest capitol numeroase diferențe, inclusiv în ce privește numărul versurilor și distribuția textului între ele.

18 - 20. Adânc e gândul tău, greu de pătruns chiar pentru zei, dar durerea mintea ți-o umbrește! Rama, cel mai puternic din neamul lui Ikșvaku, pune în balanță cutezanța ta cu bunătatea, înainte de a porni măcelul: unde ar mai fi binele dacă toți ar pieri de-a valma? Află cine-i ticălosul, apoi zdrobește-l!"

67

1 - 2. Deși mai mare, Rama ascultă sfatul mezinului, căci miezul înțelept îl vede de îndată, în ciuda furiei sale. Se sprijină de arcul minunat și lui Lakșmana-i spune:

3. -„Lakșmana, ce vom face? Încotro să căutăm? Iscodește-ți mintea cum putem să o găsim pe Sita."

4 - 8. Lakșmana îi răspunde astfel întristatului Rama:

- „ S-ar cuveni întâi să cercetăm prin Janāsthana, doar colcăie desișul de demoni printre copaci și vrejuri urcătoare. Aproape sunt semețe piscuri, greu de urcat, văi și peșteri, îngrozitoare vizuini de fiare, pe unde hălăduiesc ascunși *kinnaras* și *gandharvas*. Să căutăm deci împreună prin locurile-acestea, căci înțeleptul nu își pierde mintea în vreme de restriște, ci neclintit rămâne ca muntele sub vifor!"

9 - 10. Pe dată furiosul Rama pune în arc o săgeată cu vârful ascuțit și prinde codrul să-l străbată alături de Lakșmana. Zărește trupul scăldat în sânge și mare cât un munte al unei păsări minunate căzute pe pământ; el fratelui îi spune:

11 - 14. -„ Desigur că ăst demon a înghițit-o pe Vaidehi, iar acum o mistuie pe îndelete - săgeata mea înflăcărată pe dată îi va-ncheia văleatul!" Se scutură de groază pământul cel înconjurat de mare văzând cum țintește-apoi de-a dreptul către vultur - dar cu jale, vărsând potop de sânge, acesta grăiește spre fiul lui Dașaratha:

15 - 20. - „Fătul meu, să te-nzilească soarta! Prințesa, pe care tu o cauți cum se caută o iarbă fermecată, a fost furată de Ravana cu viața mea deodată! Văzând cum e răpită de puternicul Ravana și dusă departe de tine și Lakșmana, m-am coborât din cer voind s-o apăr; în luptă cu Ravana i-am fărâmat cu aripile mele carul, arcul, zalele și vizitiul - eu toate le-am împrăștiat zdrobite în țărână. Dar lupta m-a sleit de vlagă; Ravana m-a schilodit atunci tăindu-mi aripile, apoi prin văzduh a zburat cu Sita - nu e nevoie de săgeată, sunt mort de-acum, ucis de demon!"

21 - 23. Aflând astfel ce s-a-ntâmplat cu Sita, durerea lui Rama s-a făcut mai mare. El arcul își aruncă, apoi cuprinde-n brațe pe-al păsărilor rege, plângându-l îngenuncheat alături de Lakșmana. Abia sufla Jatāyu; uitându-se cum piere într-acea pustietate, Rama se jeli către Lakșmana:

24 - 27. -„Gonit din țara mea, în codru m-am așezat sihastru; aici pe Sita am pierdut-o, iar acvila ce sfetnic bun mi-a fost moare sfârtecată! Astfel de soartă chiar Focul însuși l-ar arde; dacă m-aș scufunda în mare, talazul ar seca! Nu e printre viețuitoare niciuna mai urgisită de noroc - acum chiar bătrânul vultur, prieten părintesc, piere căzut în tină!"

28 - 29. Jelindu-l precum feciorii tatăl, Rama și Lakșmana îl mângâie fără-ncetare pe Jatāyu. Rama îl îmbrățișează pe craiul vultur, acum lipsit de aripi și îmbăiat în sânge; despre Sita, draga lui mai scumpă decât viața, el iară îl întreabă și cade-alături pe pământ.

68

1. Văzând cum zace-ntins în tină viteazul vultur, doborât de demonul Ravana, Rama grăi astfel spre prietenosu-i frate:

2 - 7. -„De dragul meu această pasăre viața își jertfește - un lucru-atât de greu, chiar pentru oameni! Lakșmana, trupul lui se chinuie în caznele durerii, iar glasul îi slăbește! O, Jatāyu, dacă mai poți vorbi, spune înc-o dată despre Sita și cum ai fost ucis! De ce Ravana pe Sita a furat-o, ce l-a-ndemnat la asta și care-i a mea vină față de el? O, tu, cel mai bun dintre înaripate, spune-mi cum arăta atunci draga mea cu fața luminoasă și ce vorbe a rostit când a răpit-o? O, tată! Răspunde-mi: cum arată acel demon, câtă putere are și cum se poartă-n luptă? Pe unde pot să-l aflu?"

8. Jatāyu, sărmanul, privi în sus către înlăcrimatul Rama și-ngăimă cu voce stinsă:

9 - 18. - „Ravana, tartorul care-i stăpân peste *rakșasa*, a stârnit prin vrajă un vârtej de vânt cu care-a dus-o prin tării! O, fătul meu! Atunci când m-a văzut sleit de luptă, demonul nemernic mi-a retezat aripile și s-a dus către nămiezi cu Sita! Vlăstar din spița lui Raghu, abia mai suflu, iar ochii îmi năzăresc copacii aurii pe care crește iarba! El a furat-o la ceasul numit Vinda - ceea ce înseamnă că soțul ei o va afla, recăpătând comoara sa pierdută - dar Ravana nu a cunoscut aceasta! El va pieri curând, căci a luat cu sine pe Jānaki așa cum peștele din undiță ia nada cu al ei cârlig ucigător! Să nu te temi pentru fiica lui Jānaka - curând o vei afla pe draga ta, împreună veți trăi cu bucurie după ce tu vei ucide demonul în luptă! El este fiul lui Viśravasa și frate cu darnicul Kubera!" atât a mai putut Jatāyu să mai spună, căci viața lui s-a dus pe val de sânge; capul i s-a-nclinat, picioarele zvâcniră, iar leșul îi rămase în țărână, nemișcat.

19. Văzând cum zace mort Jatāyu, acvila cât muntele de mare, jalea lui Rama e nemăsurată și fratelui Lakșmana el îi grăiește astfel:

20 - 30. -„Jatāyu a murit jertfindu-se de dragul meu; purta cu fală mulțimi de ani, trăiți aici în pace, chiar dacă e Dandaka un sălaș de demoni. Vru soarta astfel, cu legea ei nestrămutată! Lakșmana, el mi-a fost un binefecător fără pereche - lăsând văzduhul, împărăția sa din neam în neam, veni pe Sita s-o ajute, pierind de mâna puternicului demon! Se vede astfel, fiu al Sumitrei, că sufletele drepte și viteze se pot afla chiar printre zburătoare și jivine! Durerea pe care o simt în clipa asta, văzându-l fără viață, o întrece pe aceea pricinuită de răpirea Sitei! Jatāyu, craiul vultur, e vrednic de cinstire din partea mea la fel cu împăratul Dașaratha, cel mult vestit în lume! Adună lemne pentru foc,urmaș al lui Raghu, iar eu voi porni scânteia din vreascuri frecate împreună și voi aprinde rugul pe care îl vom arde pe Jatāyu cu slava cuvenită unui domnitor căzut în luptă! Mărite rege peste păsări, fie ca prin mine să ai parte de răsplata cuvenită celor pioși care aduc jertfe și focul cel sfânt îl aprind și îl veghează, al celor viteji care nu fug din bătălie, al celor care cu multă dărnicie brahmanii înzestrează și - curățat prin flăcările pe care le aprind - să te ridici spre lumea cea mai bună!”

31 - 37. Precum a zis au și făcut; clădind un rug, piosul Rama l-a ars pe-al păsărilor domn, jelindu-l ca pe rude. Apoi, frații cei doi au pornit prin codru la vânat; au prins un cerb măreț la-nfățișare, l-au dumicat și l-au gătit, rotunjindu-l cocoloașe, apoi prinoasele le-au pus pe sfântă iarbă, comând să-i fie lui Jatāyu. Rama a cântat vedicele stihuri ce sufletul călăuzesc în drumul prin înalturi, precum se face pentru tată. S-au îmbăiat la urmă cei doi urmași din neamul lui Raghu, vărsând prinos de apă din râul Godavari pentru înaripatul rege. Se duse deci neabătut sufletul cel vrednic la sfintele lăcașuri, pe drept câștigând Jatāyu răsplata prin lupta cu Ravana.

38. Sfârșind acestea, frații plecat-au către miază-zi s-o caute pe Sita și semănau ei doi cu zeii cei mai mari din cer, cu Vișnu și cu Indra.

69

1 - 11. Prinosul apei l-au adus cei doi pentru Jatāyu, apoi porniră în căutarea Sitei. Prinții din osul lui Ikșvāku aveau săbii, arcuri și săgeți; cărarea lor către apus mergea întâi, apoi cotea spre miazăzi, ajungând în sihla neumblată. Greu nespus era în codrul groaznic, neumblat, căci se-mpleteau tufișuri, vrejuri și copaci - desișurile erau leilor culcuș și năpârcilor sălaș netulburat de nimeni -, dar frații au străbătut cu pas iute trei *krośa* [75] de la Janāsthana, intrând în nepătrunsa Pădure a

[75] *Krośa* (masculin) este o unitate de distanță, 4 *krośa* = 1 *yojana*. Huet, p. 200, consideră că 1 krośa este distanța până la care se poate auzi vocea, aprox. 3 km; cele două variante indiene îl apreciază una la 4000 de yarzi =3,7 km, cealaltă la 2 mile = 3,2 km.

Bâtlanului[76]. Au zăbovit cătând cu-nfrigurare o urmă de la Sita în locul acela ocrotit, asemenea cu norii mari, plin de flori, de păsări și jivine. Fii lui Daşaratha au mers spre răsărit încă trei *krośa* spre sihăstria lui Mātanga prin sihla deasă, bântuită de fiare și de ulii. Acolo au aflat o peșteră, hău fără fund, întunecat de noapte veşnică, părând a duce spre lumea cealaltă, iar lângă ea voinicii au văzut o nămetanie hâdă.

12 - 14. Pentru cei mai slabi de fire îngrozitoare ar fi fost vedenia pe care frații au avut-o deodată-n față: o cotoroanță lățoasă, pe care pielea atârna ca zdreanța, pântecoasă, cu colți uriași, buni să sfâșie sălbăticiuni. Ea se apropie de cei doi viteji, îl înșfacă pe Lakşmana care mergea în frunte și grăiește:

15 - 16. -„Vino, voinice, căci astăzi ți-ai găsit norocul! Sunt Ayomukhī[77], de-acum cât vei trăi în astă lume ne-om dezmierda-mpreună pe semețele coline, pe maluri lângă râu!"

17 - 19. Se mânie Lakşmana, viteazul care vrăjmașii îi îngenunche, paloşul îl trage și pe dată îi retează nasul, urechile și sânii; amarnic urlă iazma fugind de unde a venit, iar frații merg printre desișuri mai departe.

20. Astfel se roagă, cu brațele-ndoite, Lakşmana cel drept în cuget și în fapte:

21 - 23. - „La vorba mea ia seama, o, nobilul meu frate! Te păzeşte, căci rele semne mi se arată, vădind primejdia care va să fie: neliniștea mă-ncearcă dintr-o dată, iar brațul îmi tresare fără încetare; mincinosul *vañculaka* [78] scoate țipete de jale, dar asta-nseamnă că vom fi biruitori în lupta ce ne-așteaptă."

24 - 26. Pe când cu sârg o căutau pe Sita, un vuiet mare s-a auzit deodată, umplând pădurile și cerul ca șuierul de vânt la vreme de furtună; frații îi caută pricina - era un demon uriaș ce le stătea în cale.

---

[76] Krauñcāraṇya = pădurea păsării krauñca, pe care Huet, p. 200, o identifică drept *Anthropoides virgo* - bâtlan, dar totodată - pe bază etimologică - orice pasăre care are ciocul curbat: cocor, ploier. Textul are o serie de contradicții în descrierea acestor locuri împădurite - sălbatice și îngrozitoare, alternând cu părți înflorite; am păstrat această trăsătură în traducere, deşi este vorba de o prelucrare/interpolare a textului. Varianta Valmikiramayan corectează logic textul în traducerea finală, dar în analiza cuvânt cu cuvânt se apropie foarte mult de forma din varianta Valmiki Ramayana.

[77] Bot de fier.

[78] Numele, în forma *vañjulaka*, se găsește doar în dicționarul Monnier-Williams, p. 914/3, unde este explicat drept „ a kind of a plant; a sort of bird" cu al doilea înțeles doar în *Ramayana*; provine din radicalul *vañc-*, care a dat derivați cu sensul „a înșela"; *vañcatha* este cucul indian, p. 914/2.

27 - 37[79]. După un *krośa*, cei doi au văzut un monstru îngrozitor, numit Kabandha: un trunchi gigantic, fără cap și fără gât, iar fața se ivea din pântec - părea un nor întunecat, grăind cu glas de tunet. Părul țepos acoperea bușteanul cât un munte, un ochi avea în pieptul care-i era și frunte, ca flacăra de roșu dar ager peste poate sub genele imense; din gura sa uriașă se arătau colți nemăsurat de mari pe când el se lingea pe buze, căci înghițea întruna urși, cerbi, lei și elefanți, iar păsări stoluri, stoluri! De când prinsese rădăcini acolo s-a tot întins, cu brațele-i de-o poștă îmbrățișând ținutul și înșfăcând vânatul; acum el calea le-a oprit și prinților, prinzându-i pe-amândoi în groaznica strânsoare. Voinicii aveau arcuri tari și săbii, dar se zbăteau în van în laba lui Kabandha. Rama, întâi născut și fără frică, îl înfrunta netemător, dar Lakșmana de grijă s-a umplut. El fratelui îi spuse:

38 - 40. - „Viteazule, vezi că *rakșasa* m-a prins fără scăpare; tu poți să scapi încă de arătarea asta, mă lasă deci ca jertfă, fii fericit în viață! Sunt sigur că în scurtă vreme pe Vaidehi o vei afla, iar când vei domni în țara părintească de mine să îți aduci aminte!”

41. - „Lakșmana, un viteaz ca tine n-ar trebui speranța să își piardă!” răspunse Rama.

42. Atunci Kabandha, cel mai groaznic dintre demoni, îi întrebă cu vocea tunătoare:

43 - 45. - „Voi doi, cu umeri largi de taur, ce căutați aici purtând lungi săbii, arcuri și săgeți? Sosit-ați la vremea potrivită, căci nu mai pot de foame, iar voi - ce bucățică bună - mi-ați poposit în gură! Nu mai scăpați, cu toată a voastră ascuțită armătură!”

46. Auzind acestea, cu gura iască îi spuse Rama lui Lakșmana:

47 - 50. -„Adevăr grăit-ai, o, Lakșmana! Am dat de pacoste din ce în ce mai mari, fără să o aflăm pe draga mea! De acum socot că ne-a sosit sfârșitul! Viteazule neînfricat, vezi ce poate timpul (hotărât de soartă)[80]! Privește la noi în această amarnică încurcătură! Vremea hotărâtă pe toți i-ajunge: oricât de pricepuți la luptă, de viteji sau de puternici, în fața Timpului ei sunt castele de nisip!”

51. Astfel grăi cu bărbăție fiul lui Dașaratha, întărindu-și cugetul spre luptă.

---

79 Traducerea respectă sensul versurilor, dar ordinea lor este adaptată regulilor limbii române și logicii fragmentului.
80 Aceste cuvinte sunt o completare necesară pentru înțelegerea textului. Nu este vorba de „timp” în sensul obișnuit.

70

1. Kabandha vâzându-i pe cei doi încătușați de brațele sale zise:

2. - „Tauri între războinicii *kșatriya*, ursita vă trimite să-mi potoliți voi foamea! Văzându-mă lihnit, nu mai aveți nici glas și nici simțire?”

3. Auzindu-l, Lakșmana își regăsi curajul și dădu sfatul potrivit, deși se chinuia cumplit:

4 - 6. - „Rama, decât să așteptăm să ne înghită acest demon, mai bine să-i retezăm noi brațele din umeri! Arătarea asta înfiorătoare a cuprins cu mâna lumea, iar acum vrea să ne sfâșie - dar n-aduc regii jertfa după sărbătoare, nici nu ucid vita venită din întâmplare acolo!”[81]

7 - 12. Aude spusa lui nemilosul *rakșasa* și gura o deschide să-i înghită degrabă pe amândoi deodată. Nu stau pe gânduri frații - pe dată trag săbiile din teacă și brațele-i scurtează din umeri, pe partea în care se află fiecare, pe dreapta Rama, în stânga Lakșmana. Se prăbușește gigantul ciuntit astfel, mugind ca bubuitul ce se-aude din norii de furtună, iar geamătul său cutremură și cerul și pământul cât e cuprinsul zării; din lacul sângelui ce curge, el jalnic îi întreabă „- Dar cine sunteți voi?” Lakșmana, văzând în asta un semn bun, răspunde marelui Kabandha:

13 - 15. - „El este Rama, vlăstar vestit din osul lui Ikșvāku, iar eu îi sunt mezinul, Lakșmana după nume. Rama e ca un zeu în astă lume; pe când trăia în schivnicie în codrul neumblat, un *rakșasa* i-a furat soția; noi o căutăm - astfel am ajuns aici. Dar cine ești tu, ființă fără cap, cu gura în coșul pieptului, buturugă care se rostogolește prin pădure pe cioturi de picioare?”

17. Amintindu-și vorbele lui Indra, se bucură Kabandha:

18 - 19. - „Vitejilor, v-aduse bunul meu noroc într-adevăr! E soarta mea cea bună că astăzi eu vă văd și chiar brațele ciuntite sunt un noroc! Trufia mea, aceasta e pricina sluțirii, cum veți auzi pe dată!”

71

1 - 6. -„O, Rama, prinț cu braț puternic! Am fost odată chipeș - mă întreceam cu Soma, Sūrya[82] și cu Indra cel puternic, încât se minunau tărâmurile toate. Nărav aveam cu toate-acestea să mă slutesc schimbându-mă la față și să-ngrozesc ermiții care-și făceau sălașul în pădure. Atât l-am hărțuit pe măritul *ṛși* Sthūlaśirā într-o zi,

[81] Textul este confuz, dificil de înțeles chiar și pentru editorii indieni; sens aproximativ.
[82] Soma este aici alt nume pentru Chandra, zeul Lunii; Sūrya este zeul Soarelui.

pe când își culegea din codru hrana, umblând cu înțelepții împreună, încât văzându-mă el m-a lovit cu groaznică afurisenie: «de-acum să ai un chip atât de slut încât să-i fie silă oricui te va vedea și crud ca fiara să te socotească». Eu l-am rugat soroc să pună acestui greu blestem, iar el s-a îndurat să-mi spună când se va sfârși: «Vei regăsi forma minunată în ziua când Rama, ciuntindu-ți brațele în sălbăticia codrului, se va-ndura să-ți ardă trupul!»

7 - 17. Lakșmana, vreau să știi că eu am fost cel mai înzestrat dintre urmașii lui Danu, iar într-o bătălie s-a abătut asupra mea mânia lui Indra - de acolo-mi vine schilodirea cumplită. Eu am făcut cândva o mare penitență mărind pe Brahma - Născătorul Lumii; găsind pe placul său această rugă, s-a îndurat să-mi hărăzească viață foarte lungă. Trufia m-a cuprins atunci; am socotit că Indra Preaputernicul nu m-ar putea atinge, căci viața mea peste măsură de lungă va să fie! De aceea pe Zeul zeilor l-am înfruntat de unul singur, sfidându-l; dar Trăznetul divin se împarte într-o sută de ramuri când lovește, iar Indra mi-a sfărâmat capul și coapsele deodată! Rănit astfel, eu l-am rugat de mine să se-ndure și să mă trimită în regatul lui Yama, dar el a răspuns: „cuvântul Părintelui e neclintit, fiind mereu adevărat - deci astfel să rămână!” De aceea, fără de față și picioare, eu totuși n-am murit, trăind cumva, dar fără hrană. S-a îndurat la urmă Indra: mi-a făurit brațe de o poștă, iar gura cu colți mi-a pus-o spre stomac; cu mâinile postișe prindeam eu fiare- lei, tigri, elefanți și jivine felurite. Indra mi-a întărit la rându-i: „când Rama și Lakșmana brațele acestea le vor tăia în lupta, atunci în cer te vei întoarce!” De aceea, în așteptarea ta, Rama preabunule, m-am străduit să viețuiesc cum am putut; am socotit că pot pe drept să-nghit orice vietate pe care o zăresc, iar tu cândva vei ajunge în mâna mea!

18 - 20. Așa cum a voit măritul *ṛși*, o, Raghava, doar tu mă poți ucide pe lumea asta! Voinicilor, voi veți afla în mine sfătuitor și prieten dacă mă veți arde întâi pe rugul morții!”

21. Răspunse Rama către Danava, astfel încât s-audă și Lakșmana:

22 - 26. - „Găsind o vreme potrivită, pe când eu și Lakșmana eram departe de Janāsthana, Ravana a furat-o pe Sita, soția mea, a cărei faimă bună vestită e în toată lumea! Doar numele îl știu -Ravana; dar cum arată, unde e cetatea lui de scaun, câtă putere are nu am aflat. Ajută-ne, suntem întristați rătăcitori precum orfanii! Nefericit erou, noi vom săpa o groapă mare, în care vom strânge bușteni uscați, rupți în vară de elefanți, clădind un rug pe potriva ta, dar ajută-ne: dacă tu știi ceva despre Sita și cel care a luat-o cu de-a sila, spune!”

27. Urmașul lui Danu întoarse un iscusit cuvânt lui Rama cel priceput la vorbă:

28 - 33. -„Sub astă formă nu mi-e-ngăduită divina-nțelepciune, ci numai când, purificat prin foc, chipul dintâi îl voi afla; nu o cunosc pe Sita! Din vina mea, eu mintea mi-am pierdut; în forma asta îngrozitoare nu pot pătrunde taina puternicului demon! Rama, așa cum datina o cere, așează-mă în groapă, trupul meu îl arde mai înainte ca Soarele să-și mâne spre apus telegarii istoviți! Dacă faci astfel, voi putea să-ți spun cine cunoaște toate acestea! Va trebui să-i fii prieten cinstit, atunci voinicul ager la faptă va fi bun ajutor! Rama, nu e nimic în lumile acestea întreite pe care să nu-l știe, doar tuturor le-a dat ocol cândva!"

72

1 - 7. Astfel grăi Kabandha; cei doi prinți aflară în coasta muntelui o râpă la care se putea ușor ajunge - acolo au clădit ei rugul. Lakșmana aprinse din multe părți buștenii, iar jarul lor părea făcut din stele căzătoare când izbucni în flăcări; încet și leneș focul a cuprins uriașul trup - deși, cu multa lui grăsime, ușor de ars el trebuia să fie, precum ofranda din untul cel topit. Kabandha s-a ridicat într-o clipită dintre flăcări, sfărmând tot rugul; părea un foc fără de fum, înveșmântat în haine nepătate, purtând podoabe multe și divinele ghirlande. Spre cer s-a avântat în carul zburător, cu lebede drept bidivii, și lumina cu strălucirea lui în cele zece zări. A spus Kabandha când zbura:

8 - 27. -„Raghava, voi grăi tot adevărul și, dacă mă asculți, o vei găsi pe Sita! Un rege are șase căi spre a-și atinge țelul[83]; doar cel fără noroc îl poate ajuta pe cel nefericit! E singura ta cale, în astă oră de restriște când Sita a fost răpită, de vrei să izbândești! Rama, ești prieten de nădejde - deci unul pe măsură îți găsește! Printre *vanara* e un prinț numit Sugrīva, pe care fratele lui vitreg - Vāli, fiul lui Indra cel puternic, - l-a izgonit din țară în marea sa mânie. Viteazul mândru trăiește-acum cu alți patru dintre sfetnici pe frumosul munte Ṛșyamūka, lângă lacul Pampā. E vrednic și smerit, netemător, mintos, puternic, bun vorbitor, duce până la capăt orice a început - de aceea, pentru binele împărăției, a fost Sugrīva surghiunit! Vrednic vlăstar din spița lui Ikșvāku, nu poți abate Soarta - ce e ursit să fie se va-ntâmpla când timpul său va fi! Nu pierde vremea plângând zadarnic, chiar astăzi purcede spre Sugrīva; când îl vei găsi, tu frate prinde-te cu el - fără vreun gând ascuns - luând martor focul viu ce arde-n vatră! Nu-l disprețui, gândind că e maimuță! El știe recunoscător să fie - deși poate să se schimbe după plac și e

---

[83] După Kautilya, *Arthashastra*, cartea a VII-a, cap. I (= ed. Shamasastry, p. 371) acestea sunt: pacea (*sandhi*), războiul (*vigraha*), neutralitatea (*āsana*), marșul (*yāna*), înțelegerea cu un alt rege (*samsraya*), încheierea păcii cu un dușman și continuarea luptei cu celălalt. Pentru *yāna* - marș v. textul de la p. 373: „Dacă un rege socotește că «punându-mi în mișcare trupele pot distruge lucrurile făcute de vrăjmaș, în timp ce eu, prin măsuri chibzuite, mi le-am pus la adăpost pe ale mele», atunci el își poate spori resursele mărșăluind".

puternic, se află la ananghie. Născut din Rikșaraja[84], el e vlăstar din Soare; fiind acum urât de Vāli se teme de primejdii. Sunteți de o seamă și buni la luptă amândoi - te va ajuta, iar tu cu armele vrăjite sprijin să-i fii, căci te va răsplăti împlinindu-ți căutarea[85]! Te du la el, câștigă-i prietenia, acum când rătăcește prin păduri pe lângă piscul Ṛșyamūka! Rajah peste maimuțe, știe cu mintea-i pricepută unde se ascund vrăjmașii mâncători de oameni; nimic din tot ce Soarele atinge cu raza sa în astă lume nu poate rămâne tăinuit pentru Sugrīva[86]! Va scotoci cu neamul său *vanara* râuri, munți și văgăuni - până iscoadele voinice îți vor afla crăiasa; o vor găsi, înlăcrimată dar neatinsă, în cetatea lui Ravana, de-ar fi să fie aceasta pe muntele Meru sau pe celălalt tărâm!"

73

1. Spunând acestea despre Sita, Kabandha le dădu alte sfaturi înțelepte:

2 - 9. - „Veți merge către soare-apune pe cărăruia minunată, aducătoare de noroc. Sunt mulțimi de pomi cu fructe și cu flori de-a lungul drumului[87], o hrană înmiresmată veți găsi în roade. Alt rai îl veți găsi în țara Kuru: ținutul său de miazănoapte se-aseamănă cu grădinile Nandana și Caitraratha, livezile au fructe pârguite în orice timp, iar mierea picură pe ele; se-ndoaie uriașul ram sub rodul său gigantic, pe care Lakșmana ușor îl va culege.

10 - 19. Veți colinda astfel desfătătoare plaiuri, urcând deal după deal, munte după munte, străbătând un codru după altul până când la Pampa veți ajunge. Pe malul lacului nu veți afla nici bolovani, nici grohotișuri; lin se coboară malul nisipos spre apa care nu-i peste măsură de adâncă. Pe țărm nu crește mușchiul, dar oglinda îi e plină de nenufari și lotuși; acolo își duc veacul gâște, rațe și ploieri, grăind cu glasuri diferite. Nu știu nimic de oameni, de vicleșugul vânătorii aducător de moarte - vă veți îndestula ușor cu grasele înaripate! Rama, în unda lacului săgeata

---

[84] Ṛkșaraja= regele urs.
[85] Textul conține și expresia „kṛtārtō vā akṛtārtō vā" - chiar dacă (Sugriva) își va atinge sau nu scopul. Ea nu se justifică, dacă ținem seama de reticența regelui-maimuță în împlinirea părții sale din înțelegere după victorie, cum se va vedea în cartea următoare.
[86] *Vanara* au un părinte divin și unul din regnul animal, de aceea au însușiri miraculoase datorate celui dintâi.
[87] Versurile enumără speciile din această pădure, aproximativ 20; unele nu pot fi recunoscute - copaci care strălucesc noaptea, copaci țepoși -, altele sunt varietăți; arborii importanți sunt banianul, smochinul, mango, panasa =*jaca*, aśoka (2 varietăți), karṇikārā, tilaka, santalul. Pentru a nu împovăra textul am parafrazat lunga înșiruire de nume care nu au corespondent în limba română. Panasa (*Artocarpus heterophyllus*) are unul dintre cele mai mari fructe comestibile - aprox. 25 kg - v. Huet, p. 394 s.v.; portughezii l-au numit *jaca*, de unde au derivat numele din alte limbi europene - jackfruit în engleză, jacquier în franceză; jaca ar putea fi numele în română.

poate lovi pe-alese în peștii fără oase sau fără solzi, pești fără aripi sau pociți[88], crapii, știucile, peștii mari ori racii. Sunt prăzi bune de fript pe jar într-o țepușă, iar Lakșmana cu drag le va găti, apoi într-o frunză îți va aduce apa de cleștar cu parfum de lotus. Voi veți zări acolo vierii cei sălbatici, cu grohăit ca mugetul de taur, colțoșii care se-ascund prin peșteri și hălăduiesc în sihlă, cum vin să se-adape din unda argintie, de viață dătătoare[89].

20 - 30. Acolo se uită întristarea, se vindecă și jalea când pe-nserat mergi printre copacii înfloriți, iasomii înmiresmate, iar lacul Pampa e acoperit de lotuși! Nu-s flori de rând: cândva trăia aproape un sihastru ce se numea Mataṅga[90]; lui învățăceii îi aduceau din codru poame trudind cu drag și mintea nesmintită, iar roua frunții lor s-a preschimbat în flori ce nu se vestejesc. Ei au urcat de mult în alte sfere, dar zăbovește încă pe pământ preadreapta Śabari, care așteaptă să te vadă pe tine, Rama, viteazul cu zeii deopotrivă! Păzită e chilia ei din voia lui Mataṅga, nici elefanții nu îndrăznesc din munte când coboară să strice ceva din bunul bătrânei sfinte. Rama, te vei simți acolo ca în Nandana, grădina zeilor în care cântă nenumărate păsări.

31 - 38. Pe malul Pampei se înalță Ṛșyamūka; deși smălțat cu flori, e greu urcușul către vârful păzit de tineri elefanți; Brahma a zidit mărețul munte la-nceputul lumii. Dacă ajungi în vârf și dormi acolo, când te trezești vei căpăta orice în visul tău închipui, o, Rama! Amar și vai de păcătos dacă se-ncumetă să-ncerce cățăratul, căci și mai greu ar fi, iar dac-adoarme din pisc l-or prăvăli în somn răi tartori! Se-aude larma puilor de elefanți chiar de la Pampa până-n vârf, căci zburdalnici ei se lovesc cu fruntea-n frunte; apoi - pătați cu sânge pe pielea lor întunecată, când turma lor se-ntoarce sătulă de apa cristalină - se risipesc în codrul pe care îl păzesc. Tigrii, urșii, antilopele *rurū* sunt ca safirele albastre, minuni care îți vor alina durerea!

39 - 41. Rama, urmaș al lui Kākustha, în munte e o peșteră frumoasă; greu se pătrunde înăuntru, gura ei cu o lespede se-nchide. Spre răsărit se află un tău, pe malul căruia cresc rădăcini și fructe bune de mâncat; acolo stă Sugrīva cu alți patru *vanara* - uneori el veghează de pe vârf."

42 - 45. Astfel sfârși Kabandha sfatul; strălucirea lui spori, făcându-l cu Soarele asemenea. Frații de el se apropiară de viteazul cu ghirlandă care plutea în cer; i-au

---

[88] Aceeași situație ca în nota anterioară; avem pești „cu un singur os", „cu gura strâmbă"; crapii și - mai ales - delfinii (small eatable porpoises) uneia dintre ediții sunt echivalențe îndoielnice, „știuci" fiind o posibilitate aparent mai verosimilă; „raci" pentru „prawns"=crevete.

[89] Am preferat lectura *varāhān* = mistreții la acuzativ, în loc de *vānarān* = maimuțele *vanara*.

[90] mataṅga: variantă pentru *mataṃga* = cel care merge unde dorește, v. Huet, p. 516/2 s.v.

spus: „de-acum poți pleca!” El le-a răspuns cu bucurie: „De-acum purcedeți pe calea voastră!” în măreția formei sale dintâi, Kabandha adăugă privind spre Rama: „nu uita,fă-ți prieten din Sugrīva!”

74

1 - 7. Feciorii de împărat porniră prin pădure spre apus, precum Kabandha-i învățase, pe drumul către Pampa. Având drept călăuză pomii cu roadele ca mierea, au mers prin munți să-l afle pe Sugrīva; au poposit la poala piscului, apoi ei țărmul îl urmară spre soare-apune, până la schitul lui Śabari au ajuns. Se minunau de locul atâta de frumos, sădit cu multe feluri de copaci, când au văzut-o pe bătrână. Au mers spre ea, iar Śabari li s-a-nchinat cu brațe îndoite, picioarele le-a-mbrățișat la amândoi, căci se smerea deplin în fața celor învățați. Aduse apoi apă de lăut picioare și de băut, cum datina o cere. Rama întrebă atunci femeia ce nevoia atât în schivnicie:

8 - 10. -„O, cuvioasă Śabari, cu graiul dulce! Viața asta grea pe care-o duci de-atâta vreme te-a ajutat să te înfrâni la hrană, mâniei să-i pui stavili, dar oare ai găsit și pacea minții, stăpână fiind pe tine, cum te-a povățuit al tău învățător?”[91]

10. Răspunse desăvârșita Śabari, pe care *siddha*[92] înșiși o dau drept pildă, stând dreaptă-n fața lor:

11 - 17. -„Eu astăzi îmi închei pământeasca nevoință și împlinesc întreaga datorie către Mataṅga, azi chiar nașterea-mi găsește rostul său ascuns căci te-am văzut pe tine! Raghava, chipul tău frumos îmi este binecuvântare, iar de acum pornesc spre lumea fără stricăciune! Atunci când tu ai adăstat în Chitrakūta, Mataṅga și învățăceii săi porniră în tării cu zburătoarele *vimāna*. Drepții aceia astfel au grăit legându-mă : „Vor sosi cândva aici Rama și fiul Sumitrei; tu să-i primești în ospeție așa cum se cuvine. Atunci tu vei ajunge în sferele supreme.” De atunci, în așteptarea ta, am strâns mereu din roadele pădurii de pe malul Pampei.”

18. Primit astfel, Rama îi răspunse:

19. - „Urmașul lui Danu, Kabandha cel cu suflet mare, a lăudat minunile ce se păstrează aici prin puterea ta; dacă îngădui, aș vrea să le cunosc!”

20. Śabari îi purtă atunci prin marea sa grădină.

---

[91] Acest vers este deobicei corelat cu *Bhagavad-gitā*, XVI,21-22 =p. 97 ed.cit.: „întreită este această poartă a infernului în care se pierde Sinele: dorința, ura și pofta…Omul care s-a eliberat de cele trei porți ale întunericului … ajunge la condiția supremă.”

[92] Asceți care au obținut nemurirea prin pietatea lor.

21 - 29. -„Vezi, tu cel mai bun dintre urmașii lui Raghu, grădina strălucește ca norul luminos, e plină de multele jivine și stoluri stau păsările-ntr-însa; faimă are în lume drept „crângul lui Mataṅga”. Aici își închinau ofranda stăpânii mei, cucernic recitându-și ruga, urcând cu sufletul la Sufletul Divin. Apă turnau, apoi în focul sfânt vărsau prinosul; pe Altarul dinspre Soare-apune eu i-am văzut punând cu mâini tremurătoare petalele de flori! Atât de aspru a fost canonul lor că până azi mai răspândesc altarele lumină. Voiau să spele întinarea în valurile mării, dar bătrânețea, postul au sleit puterea lor trupească; gândul le-a adus împreunate unde din cele șapte mări (în Pampa)[93]. Privește Rama! Sunt încă ude straiele întinse la uscat când baia din urmă au făcut, iar ghirlandele împletite atunci rămân neveștejite! De-acum tu toate le-ai văzut, ai auzit tu totul; îngăduie-mi să las în urmă îmbătrânita teacă în care sufletu-mi se-nchide! Doresc atât de mult să-mi văd învățătorii!”

30. Priveau cu uluire prinții pioasa eremită, neclintită în voință; Rama spuse:

31. - „O, cuvioasă Śabari, tu mi te-ai închinat cuviincios și cu credință! Pornește de aceea unde dorești, oricare ar fi acea lume!”

32 - 35. Śabari păși atunci în focul strălucitor; părul împletit, veșmântul vechi au ars atunci cu trupul ei schilav odată. Renăscu din flăcări și se urcă spre cer, împodobită cu ghirlande, în straie fără seamăn, cu trupul uns cu miruri și fața bucuroasă. Viața în dreaptă contemplare și faptele ei bune au ridicat-o pe tărâmul unde ajung doar marii *ṛși* prin meritele lor.

75

1- 2. O vreme prinții cugetară la minunea petrecută; Rama mezinului îi spuse:

3 - 8. - „O, chipeșul meu frate[94], am văzut în acest *āśram* stând tigrul lângă ciuta netemătoare, stoluri de păsări cântătoare alături de alte zburătoare! Eu cred, Lakșmana, că ne-am spălat păcatul în unda celor șapte mări și că strămoșii sunt împăcați de paosul de apă, adus de noi cum datina o cere! De -acum vin vremuri bune, viteazule; simt norocul cum se-ntoarce! Să mergem deci spre Pampa, regină între lacuri - aproape de ea, pe culmea Ṛșyamūka, se-ascunde de frica lui Vāli vlăstarul Soarelui, Sugriva. De el ține să o găsim pe Sita, deci pasul să-l grăbim!”

---

[93] Adaos pentru clarificarea textului.
[94] Apelativul *saumya* =„ frumos, amabil, binefăcător” epitet frecvent al lui Lakșmana, implică în original un joc de cuvinte cu *saumitri* = fiul Sumitrei, pe care îl substituie; aici *saumya* apare în distihurile 3 și 8, iar *saumitri* în *śloka* 9, relația devenind mai clară decât în locurile precedente. Traducerea lui *saumya* ține de contextul în care apare, de altfel cele două ediții indiene îl traduc de fiecare dată diferit.

9. Fiul Sumitrei răspunse: „E gândul meu același, cât mai iute să ajungem!”

10 - 24[95]. Fii de împărat porniră către Pampa. Sfințit de eremiții ce-au viețuit aproape, lacul părea să fie măiastră scoarță scumpă, cum îi era oglinda de flori acoperită aici de roșii lotuși sau albaștri, acolo de nuferi albi - când unul, când mulțime - iar lotușii îmbălsămau tot locul. Pe maluri înfloreau *aśoka*, mango, tilaka și copaci cu sâmburi cu gust de lămâiță, cățărătoare vrejuri și înflorite iasomii, tufișuri și smochini - iar printre ei câțiva îmbrăcați în mari ciorchini de flori păreau frumoase femei împodobite cu ghirlande. Se auzeau păuni și papagali și fluierari strigând în multe graiuri, dar cei doi mergeau neabătuți. Tânjind de dorul Sitei, Rama privi spre lac, spre țărmul plin de crânguri desfătătoare unde albinele zburau din floare-n floare, iar nisipul sclipea sub razele amiezii. El îi spuse lui Lakșmana:

25 - 28. - „Vestitul munte Ṛśyamūka se înalță pe malul smălțat de flori; acolo trăiește Sugriva cel cu faimă bună, vlăstarul lui Hari, fiul lui Ṛkșaraja. Te du ca sol la regele maimuță. Lipsit de țară și de tron, eu am rămas sărman, dar fără Sita - spune-mi Lakșmana - cum aș putea trăi?”

29 - 30. Rostind acestea către fratele ce-i asculta neabătut cuvântul, Rama intră în lac să-și spele lacrima durerii. Apoi porniră, privind din nou spre Pampa, lacul înconjurat de codrii minunați și plini de păsări.

---

[95] Textul este corupt de copiști și diferă ordinea versurilor în cele două versiuni, unele fiind se pare preluate din prima *sarga* a cărții următoare. Traducerea este de aceea făcută în termeni generali. Am omis distihul 14: „Rama a ajuns la iazul/lacul Matańga, unde s-a scăldat”, deoarece creează probleme insolubile de locație. Pentru enumerarea de plante tratamentul a fost același de la 3,73,2-9.

Acesta este cel de al şaptezeci şi cincelea cânt - şi ultimul - din Aranya Kānda Cartea Pădurii, a treia parte a Ramayanei, cel mai vechi poem epic indian, compus de înţeleptul Valmiki.

